

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYALBİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYELERİNİN ORTAK ÇALIŞMALARI

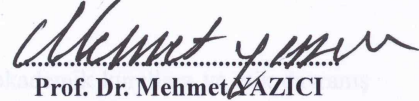
BEDRİGÜL MARKAL

MAYIS 2014

Tez Başlığı : **Sivil Toplum Kuruluşları ve Büyükşehir Belediyeleri' nin Ortak Çalışmaları**

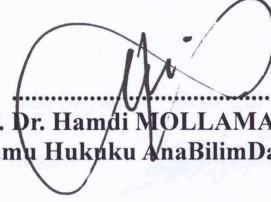
Tezi Hazırlayan : **Bedriğül MARKAL**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mehmet AZICI
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU
Kamu Hukuku AnaBilim Dalı Başkanı

Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup yüksek lisans tezi olarak uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Yahya ZABUNOĞLU
Tez Danışmanı

Tez Sınav Tarihi : 30.05.2014

Tez Jüri Üyeleri :

Prof. Dr. Yahya ZABUNOĞLU

(Çankaya Üniversitesi).....

Doç.Dr. Cemile Akça ATAÇ

(Çankaya Üniversitesi).....

Yrd.Doç.Dr. Eser US

(Çankaya Üniversitesi).....

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallarını gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı, Soyadı : Bedriğül MARKAL

İmzası

Tarih :

TEŞEKKÜR

Tez çalıŐmalarım süresince değerli yardım ve katkılarıyla beni bilgilendiren ve yönlendiren tez danışmanım Prof. Dr. Yahya ZABUNOğLU'na ve onun değerli asistanı ArŐ.Gör. Dilhun AYAYDIN ' a teŐekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca faaliyetlerini inceleme imkanı sağlayan İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi yönetici ve görevlilerine ve en önemlisi her daim desteklerini arkamda hissettiğim aileme sonsuz teŐekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ORTAK ÇALIŞMALARI

MARKAL, Bedrigül

Yükseklisans Tezi

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi : Prof. Dr. Yahya ZABUNOĞLU

Mayıs 2014, 117 sayfa

Günümüzde merkezi yönetim anlayışının egemen olduğu yapılarda yörelerin ihtiyaçlarının belirlenmesi, bu ihtiyaçların giderilmesi için alınacak önlemlerin yetersiz kaldığı yapılacak faaliyetlerin belirlenmesinde zorluk çekildiği aşikardır. Merkezi yönetime bağlı yerel yönetimlerin bile bazı konularda desteğe, işbirliğine, farklı görüşlere ihtiyacı olduğu görülmektedir. Ülkemizde yerel yönetim örgütlenmelerinin en önemlileri olan büyükşehir belediyelerinin bile zaman zaman yetersiz kaldığı noktalar olabilmektedir. Halkın nabzını tutmak, istekleri doğrultusunda uygulamalar geliştirmek, sosyal açıdan şehri geliştirecek öne taşıyacak projeler geliştirmek için bir destekçiye, ortağa ihtiyaç duyulmaktadır. İşte

bu noktada sivil toplum devreye girmektedir.

Belediye ve Büyükşehir Belediyeleri mevzuatlarında yapılan değişikliklerle beraber sivil toplumda yer verilmiş; ve çeşitli aşamalarda görüş bildirme, hizmetler gerçekleştirilirken gerek görülen noktalarda sivil toplum kuruluşları ile işbirliği sağlanabileceği yönünde düzenlemelere yer verilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu' yla getirilen Kent Konseyi uygulaması özellikle bu konuda atılmış en büyük adımdır.

Çalışmamızın birinci bölümünün ilk kısmında; sivil toplum kuruluşlarının kavramsal çerçevesi tarihsel boyutuyla ele alınarak, genel nitelikleri ve özellikleri işlenerek hayatımıza son yıllarda giren yönetim kavramı açıklanmış ve sivil toplum kuruluşlarının mevzuatlarına değinilmiştir. Birinci bölümün ikinci kısmında ise; büyükşehir belediyelerinin tarihsel boyutuna kısaca değinilmiş, mevzuat kapsamında görevleri, çalışma organları açıklanmış, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yasallık kazanan kent konseylerinin kuruluşu ve görevleri ele alınmıştır.

İkinci bölümümüzün ilk kısmında; büyükşehir belediyelerinin sivil toplum ile ortaklığına imkan veren belediye ve sivil toplum kuruluşları mevzuatlarına yer verilmiş, kent konseyinin yasal çerçevesi ele alınmış, ortak paydalar sağlanan alanlar belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci kısımda ise; örnek olarak seçilerek sivil toplum ile ortak çalışmaları üzerine araştırma yapılan İzmir Büyükşehir Belediyesinin çalışmalarına yer verilmiştir.

Çalışmamızın sonuç bölümünde tüm çalışmamızın üzerinden büyükşehir belediyeleri ve sivil toplum kuruluşlarının ortaklık anlayışı değerlendirilerek, bu konu adına belirlenen eksiklikler üzerine bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Sivil Toplum, Büyükşehir, Kent Konseyi

ABSTRACT

COOPERATIONS OF METROPOLİTAN MUNICIPALITIES AND NON – GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS

MARKAL, Bedriğül

Postgraduate Thesis

Social Sciences Institute

Department of Public Law

Thesis Advisor: Prof. Dr. Yahya ZABUNOĞLU

January 2014, 117 pages

At the present time, Obviously, In Countries where central administration mentality is dominant, people experience difficulties; in identifying the needs of provincial cities, in meeting these needs and in determining the operations to meet these needs. It is clearly seen that even the municipal corporations that are connected to the central administrations need support, cooperation and different opinions at some points. Even there can be some points where the metropolitan municipalities which are the most important ones of the municipal corporations in our country are sometimes inefficient. A supporter a partner is needed to take the pulse of community and produce some applications according to their wishes, to set up projects that will

develop the city socially and take it a step forward. At this point civil society steps in.

With the changes, on the legislations of Municipalities and Metropolitan Municipalities, civil society is given a place; and some regulations are added like expressing opinions at various degrees and possibility of cooperation with civil society when needed. Brought by the Municipality Law no. 5393, the City Council application is the biggest step in this case.

In the first part of the first chapter of our work; the notional frame of the non-governmental organizations with its historical dimension, its general qualifications and features and the legislations of non-governmental organizations are handled also the concept "governance" is explained. In the second part of the first chapter; The historical dimension of the metropolitan municipalities is mentioned shortly, Its missions and working bodies are explained within the scope of legislation and foundation and missions of city councils which are legalised by the Municipality Law no. 5393 are handled.

In the first part of our second chapter; The legislations that make the cooperation between civil society and the metropolitan municipalities possible are mentioned, the solemn frame of city council is handled and common ground providing areas are tried to be determined. In the second part; there is the works of Izmir metropolitan municipality which is chosen as an example and on whose cooperations with civil society a research is done.

In the conclusion chapter of our work; considering all the informations in our work the cooperativeness understanding of metropolitan municipalities and non-governmental organizations is evaluated and on the determined deficiencies an evaluation is done.

Key Words: Civil Society, Metropolis, City Council

İÇİNDEKİLER

İNİTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ' NE GENEL BİR BAKIŞ

A – SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

1. SİVİL TOPLUM – SİVİL TOPLUM KURULUŞU TERİMLERİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	1
1.1. Sivil Toplum Kavramı	1
1.2. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı	4
1.3. Diğer Kavramlar	7
2. SİVİL TOPLUM ANLAYIŞI VE GELİŞİMİ	11
2.1. Sivil Toplum Anlayışının Batıda Gelişimi	12
3. TÜRKİYE' DE SİVİL TOPLUM ANLAYIŞI VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI	17
3.1. Osmanlı Dönemi	17
3.2. Cumhuriyet' ten Günümüze Sivil Toplum	20
4. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ GENEL NİTELİKLERİ – İŞLEVLERİ	24
4.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Genel Nitelikleri	24
4.2. Sivil Toplum Kuruluşlarını İşlevleri	27
4.2.1. Siyasal İşlevler	28
4.2.1.1. Yasama Alanına Etkileri	29
4.2.1.2. Yürütme Alanına Etkileri	29
4.2.1.3. Siyasi Partileri Etkilemeleri	30
4.2.1.4. Kamuoyunu Etkilemeleri	30

4.2.2.Kültürel İşlevler	31
4.2.3.Bireysel İşlevler	32
5. TÜRKİYE'DE Kİ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÖZELLİKLERİ	
.....	32
6. SİVİL TOPLUM VE YEREL DEMOKRASİ	34
6.1.Yerelleşme.....	37
6.2.Sivil Toplumun Yerel ile İşbirliği İçin Gerekenler	38
6.3.Yönetişim	40
6.3.1. Yerel Gündem 21	41
7. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KALKINMADAKİ ETKİSİ	
.....	43
8. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI : DERNEKLER, VAKIFLAR, SENDİKALAR, MESLEK KURULUŞLARI	43
8.1.Dernekler	45
8.2.Vakıflar	46
8.3. Sendikalar	47
8.4. Meslek Kuruluşları	47
B - BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ	
1.TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN GELİŞİM SÜRECİ	49
2.BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KURULUŞU VE SINIRLARI	52
3.BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ÇALIŞMA ORGANLARI	53
3.1.Büyükşehir Belediye Meclisi	53
3.2.Büyükşehir Belediye Encümeni	55
3.3.Büyükşehir Belediye Başkanı	55
4.BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ	57
5.KENT KONSEYLERİ VE ÇALIŞMA ORGANLARI	63
5.1.Yerel Gündem 21 Kapsamında Kent Konseylerinin Kuruluşu	64
5.2.Kent Konseylerinin Çalışma Şekilleri	65
5.2.1.Kent Konseylerinin Görevleri	66
İKİNCİ BÖLÜM	
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ORTAK ÇALIŞMALARININ DAYANAKLARI VE ÖRNEK PROJELER	
A - SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ORTAK ÇALIŞMALARININ DAYANAKLARI	
1. 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KANUNU VE 5393 SAYILI BELEDİYE	

KANUNU' NUNDA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE İLGİLİ HÜKÜM İÇEREN MADDELER	69
1.1.5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu	69
1.2.5393 Sayılı Belediye Kanunu	71
2. 5253 SAYILI DERNEKLER KANUNU VE 5072 SAYILI DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR KANUN' NDAKİ KAMU İLE İŞBİRLİĞİNİ DÜZENLEYEN HÜKÜMLER	73
2.1. 5253 Sayılı Dernekler Kanunu	73
2.2. 5072 Sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun	74
3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ İLE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİNİ YÜRÜTEN BİRİMLER	75
3.1.İhtisas Komisyonları	76
3.2.Altıyapı ve Ulaşım Hizmetlerini Yürüten Birimler	77
3.3.Diğer Birimler	78
4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ İLE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İŞBİRLİĞİNİN KENT KONSEYLERİNİN ROLÜ	79
4.1.Kent Konseylerinin Yasal Çerçevesi	79
4.1.1.5393 Sayılı Belediye Kanunu	80
4.1.2.Kent Konseyi Yönetmeliği	81
4.2.Meclis ve Çalışma Grupları	84
4.3.Kent Konseylerinde Alınan Kararların Hukuki Mahiyeti	87
5. ORTAK ÇALIŞMA YÜRÜTÜLEN / YÜRÜTÜLEBİLECEK ALANLAR	87
6. ORTAK ÇALIŞMA ALANLARINDA KARŞILIKLI OLARAK FAYDA SAĞLANAN / SAĞLANABİLECEK AŞAMALAR	89
B – ORTAK ÇALIŞMA İLE HAYATA GEÇİRİLMİŞ PROJELER – İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ	92
1.ARAŞTIRMANIN AMACI – KAPSAMI VE YÖNTEMİ	92
1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI	92
1.2.ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	92
1.3.ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ.....	92
2. İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KENT KONSEYİ.....	93

2.1.Kuruluşu ve Amacı	93
2.2.Çalışma İlkeleri ve Görevleri	93
2.3.Çalışma Organları	94
2.3.1.Kadın Meclisi	94
2.3.1.1.Kadın Meclisi Proje Örnekleri	96
2.3.2.Engelli Meclisi	99
3.İZMİR BŞB SOSYAL PROJELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI SOSYAL PROJELER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ' NÜN YÜRÜTTÜĞÜ PROJELER	99
SONUÇ	102
KAYNAKÇA	105
ÖZGEÇMİŞ	110
EK - 1	111
EK -2	112
EK - 3	118

KISALTMALAR

vd.	:	ve diğerleri
vb	:	ve benzeri
md.	:	madde
y.y.	:	yayın yok
t.y.	:	tarih yok
a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale
a.g.k	:	adı geçen konuşma
bkz	:	bakınız
C	:	cilt
S	:	sayı
s	:	sayfa
STK	:	sivil toplum kuruluşundan
STGM	:	sivil toplum geliştirme merkezi
YG 21	:	yerel gündem 21
C. Ü.	:	Cumhuriyet Üniversitesi
HİM	:	hemşehri iletişim merkezi
TÜSEV	:	Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
İGEP	:	İ Göç Entegrasyon Projesi
ÇYDD	:	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
EEV	:	Ege ağdaş Eğitim Vakfı

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ' NE GENEL BİR BAKIŞ

A – SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

1. SİVİL TOPLUM – SİVİL TOPLUM KURULUŞU TERİMLERİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1. 1. Sivil Toplum Kavramı

Sivil sözcüğü, Latince "civis" kökünden türetilmiştir ve "yurttaş veya kenttaş" anlamına gelmektedir. Akabinde, sivil toplum, modern doğal hukuktan başlayıp Cicero' nun "societas civilis" fikrinden geçerek klasik felsefeye ve hepsinden önce de polis anlamında kullanıldığı Aristoteles' e kadar geriye götürülebilen bir kavramdır.¹ Bu kavramın günümüz tanımlarından farkı siyasal yani devlet erkini kullanan toplumla sivil toplumu kesin olarak birbirinden ayırmayıdır.² Günümüze gelinceye kadar bir çok anlam farklılaşmasına uğrayan ve bu farklılaşması devam eden sivil toplum kavramının ilk farklılaşmayı Eski Yunan' da ki ' polis 'lerdeki demokrasi ve yurttaş anlayışıyla göstermiştir. Bu dönemde politika yapmak için sadece site içerisinde yaşamak yeterli olmuyordu, küçük bir kesim olan yurttaşlar arasında yer almak gerekiyordu. Toplumdaki bu ayrımla beraber sivil toplum kavramının farklılaşmaya başladığı gözlemlenmiştir.

L Diamond, sivil toplumdan *"gönüllü, kendi kendini yaratan, kendi ayakları*

¹Murat Yıldırım, "Sivil Toplum ve Devlet", C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C:27, N:2, Sivas, 2003, s.227.

²Funda Onbaşı Gençoğlu, *Sivil Toplum* , L&M Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.13.

üzerinde duran, devletten özerk, örgütlü toplumsal yaşam alanı" olarak söz eder. White için sivil toplum; "devlet ile aile arasında devletten ayrı ve devletle ilişkisinde özerkliğe sahip bir birlik alanı"dır.³ İki tanım da özerk bir sivil toplumdur söz edilmektedir. Taylor' da sivil toplumdur söz edebilmek için "sivil toplum örgütlerinin devletin vesayeti altında olmaması, kendi yapılanmaları ve faaliyetleri hakkında kendilerinin karar verebilmesi ve devlet politikasının gidişatını belirleyebilmesi veya etkileyebilmesi" gerektiğini savunmaktadır.⁴ Diğer iki düşünürden farklı olarak Taylor özerkliğin yanında devlet politikasını etkilemesinde sivil toplumun varoluş sebebi olarak göstermektedir.

Bu düşüncelerin dışında olaya farklı bir açıdan bakan John Ehrenberg ise ' sivil toplum nedir? ' sorusunun cevabının ancak; onu oluşturan yapıların ne yapmakta olduğuna, nasıl örgütlendiklerine ve hangi siyasal ve ekonomik güçlerin etkisinde olduğuna bakarak , verebileceğini söylemiştir.⁵ Bu nedenle onun kendi başına, kendi içinde bir tanımını yapabilmek mümkün değildir; ve basitçe piyasa-dışı, devlet-dışı bir gönüllü bir kamusal aktivite alanı anlamak yeterli olmamaktadır.⁶

Huntington sivil toplum ile ilgili literatüre üç farklı kuram kazandırmıştır. Üç farklı kuramın ortaya çıkmasını da Ehrenberg' in farklı yapılanmalara sahip örgütlenmelere dayandırılabilir.

Huntington' nun bu üç kuramı şunlardır:⁷

– *Çoğulcu Sivil Toplum* : Toplumda, devletin dışında da çıkar ve baskı

³ Meltem Dikmen Caniklioğlu, *Sivil Toplumun Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007, s.20.

⁴ İbrahim Yıldırım, *Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2004, s.47.

⁵ Mehmet Kabasakal, "Sivil Toplum ve Demokrasi", İçişleri Bakanlığı Denetçi Yeterlilik Tezi, Ankara, 2008,s. 6.

⁶ Onbaşı Gençoğlu, a.g.e. , s. 47.

⁷ Ayten Akatay – Nazan Yelkikalan, *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllük ve İnsan Kaynakları Yönetimi*, Ekin Yayınları, Bursa, 2007, s. 5.

gruplarının olduğu kabulüne dayanan ve siyasal yaşamda parlamento ile hükümet dışında diğer grupların da söz haklarının bulunması gerektiğini savunan görüştür.

- *Asgari Devletçi Sivil Toplum*: Devletin yapay kurallar koymasını ve toplumsal yaşamın kendiliğinden gelişen düzenine engellememesini sağlamaya çalışmak esastır. Hem devletin toplumu biçimlendirme ve bireylerin davranışlarına yön verme pozisyonunda olmaması hem de çıkar gruplarına yarar sağlama imkanının sınırlanması gereği üzerinde durmaktadır.
- *Katılımcı Sivil Toplum* : Devlete ve devletin toplum üzerindeki yetkisine karşı çıkmak yerine, bu ilişkiyi demokratikleştirmeye ve halkın siyasal faaliyetlerinde daha katılımcı olmasına çalışmaktadır.

Sivil toplum, bir anlamda çağımızın gelişmiş ve demokratik toplumlarının ortak adı olmaktadır. Sivil toplum devletten önce gelen, onun içinde yaşayan, ama onunla özdeş olmayan hatta ona karşı koyabilen bir tür insan ilişkileri yumağıdır.⁸ Diğer bir deyişle sivil toplum, hiçbir üst kimliğe ve gerçekliğe başvurmaksızın, kendi gelişimini yönlendirebilen ve anlamlandırabilen, bunun için gerekli dinamikleri barındıran, devletten özerk, sürekli bir gelişme içerisinde bulunan bireyler ile örgütlenmeler topluluğudur.⁹

Sivil topluma egemen olan bağlar, homojen olmayan yapılara dayanmaktadır. Bunun için "sivil toplumda çatışmalar, ortaklıklar ya da karşılıklı görüşmelerden oluşan toplumsal bağlar egemendir" . Sivil toplum alanı hukuk düzeninin içinde, yetki devrinin belirginleştiği, devletten bağımsız, ortak hedefleri gönüllü kuruluşlarla gerçekleştirmeye çalışan ve ortak değerleri üreten, gerçek anlamda halkın temsil

⁸ Mete Tunçay, "Sivil Toplum ile İlgili Kavramlar " , Tazimattan Günümüze İstanbul' da Sivil Toplum Kuruluşları, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998, s. xiii – xv.

⁹ M. Yıldırım, a.g.m., s.228.

edildiği bir düzlemdir.¹⁰

Çağdaş anlamıyla sivil toplum birey özgürlüklerinin ve temel haklarının korunduğu, gönüllülük temelinde örgütlenmenin asıl olduğu toplumun devletin önüne geçerek politikalarını denetleyip yönlendirebildiği yurttaşlık bilincine dayanan bir gelişmişlik düzeyidir.¹¹ Devlet, siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik faaliyetler içinde ne kadar fazla bulunursa sivil toplumun var olma alanını o oranda daraltmış olur. Gerek devlet, gerekse sivil toplum aynı toplumsal alanda faaliyet gösterdikleri için devletin asli görevleri olan adalet, savunma ve güvenlik gibi alanlarla sınırlı olması, geriye kalan hizmet alanlarına sivil toplum unsurlarını çekecek, böylece sivil toplumun canlanmasını sağlayacaktır.¹² Bu saydıklarımızın dışında sivil toplumun oluşup canlanması için devletin yanı sıra toplumunda bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. 'Farklılaşma' , 'örgütlülük' , 'iradi beraberlik (gönüllülük)' ve 'otonomileşme' sivil toplumun geliştiği toplumların genel bir karakteri olarak dikkat çekmektedir.¹³

İlk ortaya çıktığı günden bu yana farklılaşan sivil toplumu en geniş anlamda "Devlet, aile ve yerel yaşamdan bağımsız bir toplumsal alanda yer alan, gönüllülük esasına dayanan, hukuk düzeninin dışında kalması mümkün olmayan, bireyler ve devlet arasında aracı ve itici bir güç" olarak tanımlayabiliriz. Sivil toplumda esas olan gönüllülükle beraber dostluk ve dayanışma anlayışı söz konusudur.

1. 2. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı

Sivil toplum kuruluşları kavramı ulusal ve uluslararası alanda pek çok terimle ifade edilmeye çalışılmıştır. Hükümet Dışı kuruluşlar (Non-Governmental Organizations/ NGO's), Üçüncü Sektör Kuruluşları (Third Sector Organizations),

¹⁰ İ. Yıldırım, a.g.e.,s.50.

¹¹ Sadullah Söylemez, Sivil Toplum ve Türkiye' de Sivil Toplum Hareketleri, Isparta, 2001, s.2.

¹² Ömer Çaha, *Aşkın Devletten Sivil Topluma*, Gendaş Yayınları, İstanbul, 2003, s.52.

¹³ Çaha, a.g.e. , s.54.

Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar (Nonprofit Organizations) , Gönüllü Kuruluşlar (Voluntary Organizations) sivil toplum kuruluşları yerine sık sık kullanılabilen, kullanımı en çok olan diğer kavramlardır.

Hukukçular, siyasetçiler,sosyologlar, iktisatçılar vd. Sivil toplum kuruluşu kavramına kendi taraflarından bakarak hepsi farklı şekillerde tanımlar ortaya koymaktadırlar. Burdan da anlayabileceğimiz gibi STK kavramı için pek çok tanım ortaya konulmuştur. Bu tanımlar arasından en çok kullanılanları ve en açıklayıcı olanları sıralayacağız.

En geniş anlamıyla, sivil toplum alanında faaliyet gösteren ve yönetimin bir parçası olmayan her örgütlenmeyi ifade etmek için kullanılır. STK'lar resmi olarak belli bir hukuki kalıba uyan örgütler olarak, ortak bir amaç etrafında toplanan ve doğrudan kendilerine çıkar sağlamayan kişi topluluğudur.¹⁴ Burada esas olan insanların etrafında toplanabileceği ortak bir amacın oluşudur. Oysa ki, kavrama dar anlama baktığımızda bir kişi topluluğunun başka nitelikler de taşıması gerektiği görülmektedir.

Dar anlamda, ayrıntılı bir şekilde STK; "yurttaşların ortak bakış, ortak çıkar, ortak duyarlılık, ortak talep vb. temelinde gönüllü olarak bir araya gelmek suretiyle, devletin hukuki, idari, üretici ve kültürel organlarının dışındaki alanda meydana getirdikleri dernek, vakıf, sivil girişim, platform, ilişki ağı ve benzerlerinden oluşan formel, informel, geçici ve esnek örgütlenmeler ya da yapılar ve etkinler" olarak ifade edilmektedir.¹⁵

Uluslararası bir yapı olan Birleşmiş Milletler kendi anlayışına göre STK' ları; "ifade özgürlüğüne zarar vermemeleri koşuluyla kamusal yetkililer tarafından atanmış üyeleri kabul etse de bir devlet birimi tarafından ya da devletlerarası bir anlaşmayla oluşturulmamış bir örgüt" olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşım temelde

¹⁴ İ . Yıldırım, a.g.e., s. 52.

¹⁵ Akatay – Yelkikalan, a.g.e., s. 9.

kurumsaldır. Uluslararasılaşma bağlamında bir anlam taşımaz.¹⁶

STK terimi önce, belli başlı şu alanlarda etkin olan örgütler için kullanılmıştır: Gelişme ve insani yardım, çevre, insan hakları.¹⁷ Temelde bütün insanların ortak ilkelerle hareket edebileceği varsayımına dayanır.¹⁸ Etkin olduğu alanlarında insanların ortak hareket edebileceği, bütün insanlığı ilgilendiren alanlar olduğu görülmektedir. Zamanla STK kavramının etkin olduğu alanlar genişlemiştir. Demokrasinin yerleşip işlerlik kazanması sürecinde eğitim, çevre, adalet hizmetlerine erişim, sosyal refah ve istihdam konularında devlete alternatif projeler üretebilmekte ve kaynak bularak bu projeleri uygulamaktadırlar. Böylece topluma sağladıkları katkının yanı sıra kendilerine de çalışabilecekleri uygun bir yasal zemin yaratmaktadırlar.¹⁹ STK' lar merkezi ve yerel yönetim kuruluşlarının ulaşamadıkları, kendi etkileşim alanlarındaki ortak sorunları tespit etme, tanımlama ve sorun çözme rolünü üstlenmektedirler. Böylelikle STK' lar siyasi üretkenliğini ortaya koyarak buldukları yörede kamuoyunun faydasına varlıklarını sürdürme çabası içindedirler.²⁰

STK kapsamına genellikle, dernekler, vakıflar, meslek kuruluşları ve bunlara benzer yapılanmalar girmektedir. Farklı hukuki niteliklere sahip ve profesyonel kuruluşları olan STK' ları; özel hastaneler, spor kulüpleri, okullar, gibi diğer kar amacı gütmeyen kuruluşların dışındadır. Ayrıca STK kapsamına kooperatifler, ticari birlikler gibi bireysel kuruluşlar da girmemektedir.

STK' lar tüm insanların; ulus, din ve siyasi görüş farklılığına bakılmaksızın ortaklaşabileceği insan hak ve özgürlüklerinin korunması konularına ilaveten

¹⁶ Philippe Ryfman, *Sivil Toplum Kuruluşları*, Ali Çakmak (Ed.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

¹⁷ Ryfman, a.g.e. , s. 36.

¹⁸ Furkan Alyüz, "Sivil Toplum", y.y. , t.y. , s.2.

¹⁹ Mehmet Işık, *Sivil Toplum Kuruluşları ve Emniyet Teşkilatı İlişkileri*, Selçuk Üniversitesi Yüksek lisans tezi, Konya, 2006, s. 16.

²⁰ Emre Okutan, "Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Örgütlerinin Gelişmiş İşbirliği: İngiltere Örneği", (çevrimiçi) <http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/der71m5.pdf> , erişim tarihi: 20.11.2012, s. 93.

yardıma muhtaç kişilere yardım eli uzatma ve çevrenin korunması gibi konular etrafında tüm insanları buluşturacağı varsayımından hareket etmektedirler.²¹

İşte çalışmamızda da yukarıdaki konularda Büyükşehir Belediyeleri ile STK'ların ortaklaşa yapmış oldukları çalışmalar üzerine bir inceleme gerçekleştireceğiz.

1. 3. Diğer Kavramlar

Bu başlık altında sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu denildiğinde çağrışım yapan, bu kavramlarla ilgili; hatta zaman zaman bu kavramlarla iç içe girerek onlara benzetilmiş bir kaç kavramı ele alacağız.

Baskı Grupları

Sivil toplum kuruluşlarının siyasal iktidarı etkileme yöntemlerinden söz ederken aynı zamanda sivil toplum kuruluşları bir baskı görevini de görmektedirler. İnsanlar yaptıkları işlere ya da ilgilendikleri konulara göre doğal olarak bir takım çıkar gruplarına ayrılırlar. Çıkar grupları bir yönden siyasal sistemi etkileme noktasında işlevlerde buldukları için baskı grubu niteliğini alırlar. Bu yönüyle baskı grupları fikirden eyleme doğru harekete geçip, iktidara çıkarları doğrultusunda işlem yaptırmaya çalışırlar. Baskı gruplarının işlevleri temsil, iletişim ve denetimdir.²²

Çıkar grupları, sivil toplum kuruluşları ile ortak yönleri bulunan sosyal yapılardır. Bu yapıları sivil toplum kuruluşu olarak kabul etmeyen görüşler, çıkar grupları arasında çıkar bağı olduğu ve bu çıkarları korumak ve geliştirmek için kurulduklarından kendilerinin sivil toplum kuruluşu olarak kabul edilemeyeceği iddia etmektedirler.²³

²¹ İ. Yıldırım, a.g.e., s.54.

²² Abdullah Çelik – Şuayip AYKANAT, "Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemleri", F. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C:16, S:2, Elazığ, 2006, s. 218 – 219.

Gönüllü çalışılsada bir amaç için bir araya gelen bu grupların belirli bir çıkar elde ettikleri göz ardı edilemez ama bu çıkarların bireysel olmadığını kamu yararı için çalışıldığı göz önüne alınırsa sivil toplum kuruluşları ile ortak yönleri olan bu grupların gönüllü kuruluş niteliği zedelenmeyecektir.

Sivil İtaatsizlik

Yönetim siyasetinin ya da yasaların değişmesini isteyen, aleni, şiddetsiz, vicdani, fakat aynı zamanda siyasi olan, yasa dışı eylemdir.

Daha kapsamlı bir tanım yapacak olursak o da ; "hukuk devleti idesinin içerdiği üstün değerler uğruna, kamuya açık ve yasaya aykırı olarak gerçekleştirilen, bu sırada üçüncü kişilerin daha üstün bir hakkını çiğnemeyen, barışçıl bir protesto eylemidir." şeklindedir.²⁴

Sivil itaatsizlik kavramının sivil toplum kavramı ile ilişkisini anlayabilmek için yukarıda yaptığımız tanımdan yola çıkarak hukuk ve yasa kavramlarını ele almamız gerekecektir.

Hukuk, genel anlamda, toplumda düzeni sağlayan ve uyulması zorunlu kurallar bütünüdür. Yasalar ise hukukun uygulanması bakımından kaynaklarından birisini oluşturmaktadır. Sivil toplumun demokratik bir ekseninde devletle ilişkilerinde yasalar genel bir çerçeveyi çizmektedir. Sivil toplum, özelliği gereği söz konusu yasaların yerinde olup olmadığını da değerlendirebilecek güçtedir. İşte sivil toplumun sivil itaatsizlikle ilişkisi de bu noktada belirmektedir.²⁵

²³ İ. Yıldırım, a.g.e., s. 57.

²⁴ (çevrimiçi) <http://www.hukuk.gen.tr/konular/konular.asp?konugrp=1&konuid=3>, erişim tarihi: 02.03.2013.

²⁵ M. Yıldırım, a.g.m., s.237.

Bir eylemin sivil itaatsizlik sayılabilmesi için ;²⁶

- Yasadışı olması,
- Aleni olması,
- hesaplanabilir olması
- politik ve hukuki sorumluluğun üstlenilmesi
- şiddetin reddedilmesi
- sivil itaatsizliğin , ortak adalet anlayışına, kamu vicdanına yönelik bir çağrı olması ,
- Sivil itaatsizlik eyleminin, sistemin geneline değil tekil haksızlıklara karşı ortak bir eylem olması,
- Son olarak, sivil itaatsizlikte, haksızlıklara karşı çifte standart kullanılmaması gerekir.

Sivil toplumun zaman zaman gösterdiği itaatsizliği bu bağlamda algılayabilir, siyasal iktidarın çıkardığı yasaları beğenmediği, uygulamalarının sivil toplumun özgürlüğünü kısıtlayıcı olduğu durumlarda bu yola başvurduğu görülmektedir.

Gönüllü Kuruluşlar

Sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük esasına dayandığını daha önce belirtmiştik. Burada şöyle bir soru ortaya çıkmaktadır: "Temeli gönüllülüğe dayanan her kuruluş sivil toplum kuruluşu mudur?". Şunu söyleyebiliriz ki her sivil toplum kuruluşu gönüllü kuruluştur; fakat her gönüllü kuruluş sivil toplum kuruluşu değildir.

Platformlar

Platformlar, sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket, insiyatif, ittifak vb. adlarla oluşturdukları, tüzel kişiliği olmayan geçici nitelikteki birlikteliklere verilen genel addır.

²⁶ Osman Arslan, *Kavramsal ve Tarihsel Aşamalarıyla Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*, Bayrak Yayınları, 2001.

Platformlar, kendi alanlarında öncelikle konuları ve sorunları tanımlayıp ortak çözümler üretmektedirler. Platform çalışanlarının amacı, karşılıklı bilgilendirme ve etkileşim süreci içinde ortak niyetleri ve hedefleri ortaya çıkarmaktır. Bu yapılanmaların güç kaynağı uzlaşmadır. Çatışma yoktur.

Kamusal Alan

Sivil toplum; " varlık ve eylem alanı olarak farklı zaman ve mekanlarda farklı sosyal gruplarca oluşturulmuş bir özgürleşme ve yönetime katılma arayışı " olarak tanımlandığında; bu tanım bizi ' kamu ' ve ' kamusal alan ' kavramlarının tanımını yapmaya zorunlu bırakmaktadır.

'Kamu', herkese açık anlamında kullanılmaktadır. ' Kamu ' nun kullanıldığı her kavramda devlete vurgu yapılmaktadır. Kamusal alan ise, yönetimin formel yapılarıyla özel yaşamın amorfliği arasında kalan, demokrasiler için varlığı son derece hayati olan bir alandır.²⁷

Habermas' ta 'kamu' bir akıl yürütenler ya da rasyonel müzarekeçiler topluluğudur. 'Kamusal Alan' da bireylerin kendilerini ilgilendiren ortak bir sorun etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o sorun hakkında bir ortak kanaati yani 'kamuoyunu' ve oluşturdukları süreç, araç ve mekanların tanımladığı hayat alanını ifade etmektedir.²⁸

Sivil toplumun var oluşu, devletin onu içine hapsedmeye çalıştığı edilgen uyruk konumundan sıyrılmasına yol açarak akıl yürüten bir kamuoyunun oluşmasına bağlıdır. Sivil toplumu kamusal alan ile şöyle de ilişkilendirebiliriz: "bireysel yurttaşlar ve devlet arasındaki – etkinliklerinin ortak ve organizeli bir biçimde gerçekleştiği – kamusal alan." ²⁹

²⁷ Caniklioğlu, a.g.e., s.23.

²⁸ Caniklioğlu, a.g.e., s. 24.

²⁹ M. Yıldırım, a.g.m., s. 233.

Kamusal alan ifadesi bir yandan siyasal iktidara vurgu yapıldığında siyasal kararların alınarak kamu gücüne dayalı olarak bunların uygulandığı yerler bakımından kullanılabilirken diğer yandan toplumun toplumun devlet karşısında kazanımlarının ifade edildiği ve siyasal güçle organik bir ilişkide olmadığı yer anlamında kullanılabilir. Başka bir ifadeyle; kamusal özgürlükler alanı şeklinde de ifade edilebilir. Ayrıca, sivil toplumun aynı zamanda bir kamusal toplum olduğuda söylenebilir. Devlet karşısında sivil toplumun bir kamusal güce kavuşabilmesi ve bu doğrultuda her zaman kendisini geliştirerek hareket edebilmesi için aslında devletin güç araçları ile bunları kullanabileceği sınırların belirlenmiş olması gerekmektedir. Devlet ve sivil toplum arasında belirgin bir çizginin çizilebilmesi ve korunabilmesi için ise her şeyden önce böyle bir bilinç geliştirerek bunu sürdürebilen insalara, bu insanlardan kurulu birtakım örgütlenmelere, sonuçta her iki kategoriye de içerecek biçimde bir yapılanmaya, ilişkiler ağına gereksinim vardır.³⁰

2 . SİVİL TOPLUM ANLAYIŞI VE GELİŞİMİ

Sivil toplum kavramı; genel kullanıma sahip olduğu Eski Yunan dünyası bir tarafa bırakılırsa modern dünyada kazandığı anlam itibariyle esas olarak Batı' da 12. yy ile 19. yy arasında yaşanan değişim ve dönüşümlerin bir sonucu, kentsel bir gelişmenin ürünü olarak orta sınıfa kentsel yaşamda sağlanan birtakım sivil özgürlükler temelinde ortaya çıkmış, merkezi otoriteden özerk kurumların şahsında Ortaçağ' in sonlarına doğru biçimlemeye başlamış batılı bir kavramdır ve belli bir tarihsel ve sosyo – ekonomik yerleşimde gelişip olgunlaşmıştır.³¹

Kavramın düşünsel temelleri, Antik Çağda Aristo, Orta Çağda Thomas Hobbes, John Locke eserlerinde yer verdikleri devlet – toplum ilişkileri bağlamında incelenebilir. Bu düşünürlerin biçimlendirdikleri 'doğal kanun' - 'doğal hukuk' teorisi veya çokca adıyla bilinen 'Sosyal Sözleşme' , geleneği, Batı Aydınlanma çağına kadar

³⁰ M. Yıldırım, a.g.m., s. 235.

³¹ F. Duman, "Sivil Toplum", *Siyaset*, M. TÜRKÖNE (Ed.), Lotus Yayınevi, İstanbul, 2003, s.348.

kavram ve kuramlara yön veren egemen gelenek konumunu korumuştur.³² Sosyal sözleşme kuramlarının geliştirilmesi ile birlikte artık sivil toplum kavramı belirginleşmeye başlamıştır. Sosyal sözleşmelerle ortaya çıkan ve sivil toplum olarak düşünülen toplum, ancak devletle ve devlet içinde varolabilirdi.³³

Antik Yunan' a kadar götürebileceğimiz sivil toplum kavramının zamanla hangi gelişmeler ışığında değişik anlamlara büründüğünü aşağıda inceleyeceğiz.

2. 1. Sivil Toplum Anlayışının Batıda Gelişimi

Kavram esas itibariyle Batı' da 12. yy ve 19. yy arasında kentsel bir gelişmenin ürünü olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir.

Antik Yunan' da Aristotelesin bahsetmiş olduğu sivil toplum, bugün anladığımız sivil toplum anlamından çok farklıdır. "Aristoteles' in sivil toplumu, hayatın her alanını kuşatan siyasal toplumu ile aynı alanı ifade etmektedir. Yani ' polis ' aynı zamanda sivil toplumdur. Böylece günümüzde anlaşılanın aksine sivil toplum ile devlet arasında herhangi bir fark söz konusu olmamaktaydı."³⁴

Thomas Hobbes' da devletle sivil toplumu eş anlamlı tutmakta ve dini kurumlarda dahil olmak üzere tüm sivil toplum unsurlarını devletin çatısı altında toplamaktadır. Hobbes farklı ve otonom çıkarlar etrafında odaklanan çoğulcu bir toplum profilini tek kişinin şahsında eriterek sivil toplumun, bugünkü farklılık ve çeşitliliğin bir alanı olarak oluşmasının önünü tıkamaktadır. Hobbes' da sivil toplum, Batının kamusal alanda ortaya çıkardığı uygar topluma tekabül etmektedir. Sivil toplumun karşıtı mal ve can emniyetinin bulunmadığı doğa durumudur. Politik

³² Gülgün Erdoğan Tosun, *Demokratikleşme Perspektifinden Devlet – Sivil Toplum İlişkisine* , Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.29 – 30 .

³³ M. Yıldırım, a.g.m., s.229.

³⁴ Larry Arnhart, *Platodan Rawls'a Siyasi Düşünce Tarihi*, Ahmet Kemal BAYRAM (Çev.) , Adres Yayınları, Ankara; Aktr. Selim Erdoğan, " Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü – Erzurum Kalkınma Vakfı Örneği ", Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010, s.31.

toplum öncesi doğa durumunu barbarlık durumu olarak nitelendirir.³⁵

Kant, sivil toplumu oluşturan kamusal alanda bireyin mantık ve akıllı kısıtsız kullandığını söylemektedir. Bu kısıtsız kullanım için de devlete tabi olurlar. Bireyin devlete tabi oluşu ahlaki ve ödevsel bir zorunluluk olarak görülmektedir. Kant' a göre toplumsal özgürlük sağlandığında bireysel özgürlük de sağlanmış olacaktır. Ona göre, kamusal alan, gönüllü itaatkar olan bireylerin özgürlüğünü devletin çatısı altında garantiye alır. Yöneticiler, bireylerin ve grupların çıkarlarını değil, genel iradenin çıkarını düşünür ve ona göre kararlar alır. Kamusallık, toplumun çıkarlarıyla uyuşmayan hiçbir hak ve eylem hukuki değildir.³⁶ Kant' ın kamusal alanda devlete duyulan zorunluluğunu Hegel kaçınılmazlık olarak ortaya koyarak kamusal alanın oluşturduğu sivil toplumu devletten ayırmasına rağmen devletten bağımsız olarak ileriye taşıyamamıştır.

Sivil toplum – devlet ayrımını ilk olarak Hegel'in yaptığı görülmektedir. Hobbes' ın aksine Hegel sivil toplum ile devleti birbirinden ayırmaktadır. Çünkü Hegel, sivil toplumu; "*ekonomi alanında rekabete girebilmek için aile birliğini terk eden bireyler dünyası*" olarak tanımlar ve devletin karşısına koyar.³⁷ Aynı zamanda farklılık, özgünlük, özerklik alanı olan bir sivil toplum tipolojisinden bahseder. Hegel' de devlet – toplum ilişkisi bir sözleşmeye değil, bireylerin doğal olarak devlet otoritesini kabullenmesi esasına dayanır. Bu düşünce esasına dayalı olarak, devlet ile sivil toplumu yanyana koyduğumuzda, Hegel devletin kaçınılmazlığını ortaya koymak için sivil topluma olumsuz bir anlam yükler.³⁸ Hegel'in kavrama yüklediği orjinallik sivil toplumu ilk defa devletten ayırmış olmasıdır. O sivil toplumun farklılığından, başıboşluğundan ve çatışmasından sivil toplumu kapsayıcı bir devlet çıkacağını söyler ve kendinden önceki düşünürler gibi sivil toplumu oluşturan unsurların aslında devleti oluşturduğunu yineler.

³⁵ Çaha, a.g.e., s. 21 – 22.

³⁶ Ömer Çaha, "Sivil Çiçekler ya da İdeolojik Kamunun Çözülüşü ", Doğu – Batı, S: 5, İstanbul, 1998.

³⁷ Caniklioğlu, a.g.e., s. 17.

³⁸ Çaha, a.g.e., s.24.

Marx, sivil toplumu Hegel' in tam tersi bir çerçevede tanımlar. Hegel' in önceliği devlete veren ve devleti her şeyi kuşatan yarı tanrısal bir varlık olarak gören yaklaşımını sert biçimde eleştirir. Hegel' in aksine, Marx siyasal yaşamın sivil toplum tarafından belirlendiğini ileri sürer. Ayrıca sivil toplumu ekonomik ilişkileri üreten ve sınıf ilişkilerini doğuran bir alan olarak tanımlamıştır. Marx' a göre sivil toplum 18. yy Avrupası' nda burjuvazi ile gelişmiştir.³⁹ Habermas, modern toplumların yaşamış olduğu krizi, Marx gibi ekonomi içine yerleştirmeyip daha çok yaşam alanında ortaya çıkan toplumsal bütünleşme sorunlarıyla ilintilendirir. Bu nedenle de, yeni toplumsal hareketlerin refah ve ekonomik yeniden dağıtım sorunlarından çok, kültürel yeniden üretim, toplumsal bütünleşme ve sosyalizasyon üzerine odaklanmış olması Habermas'ın teorisi açısından önem taşır. Zira bu hareketler yaşam alanının özgürleşmesine yönelik taleplerde bulunurlar, ekonomik çıkara yönelik talepleri yoktur.⁴⁰ Ayrıca burjuva toplum ve onun kapitalist üretimini, eleştirel bir anlayışla insan özgürleşmesi için gerekli ve zorunlu bir tarihsel ve toplumsal süreç olarak görür. Habermas bu özgürleşmenin birey, toplum ve devlet ilişkisi temelinde dönüşümünün evrensel boyutta bir sorun olarak önemini ve anlamını ele almaktadır.

Habermas, bireysel – özel özerklik ile kamusal – siyasal özgürlüğün birbirlerinin ön koşulu olarak birbirlerini gerektirdiğini; birinin diğerine göre bir öncelik taşımasının söz konusu olamayacağını belirtir. Bireysel – negatif ve siyasal – pozitif özgürlük, burjuva kapitalist – hukuk devletinin, tarihsel süreçte, burjuva toplumunun sivil toplum olarak yapısal dönüşümüne bağlı biçimlenmiştir. Toplum ve devletin ayrışması temelinde somutlaşan burjuva sivil toplumu, toplumsala ait olan kamusal alan karşısında bireyler ya da özel şahıslara ait özel alan olarak belirlemiştir. Burjuva toplumu bu devlet çerçevesinde bir özel özerklik alanı olarak kendisine yer bulmuştur. Habermas, burjuva kamusal alanını devlet otoritesine ilişkin konulardaki tartışmalara katılan özel bireylerin kamusu olarak tanımlamaktadır. 18. yy. da bu alan üstünlüğünü göstermeye başlamıştır. Bu dönemde burjuvanın okuma isteği artmış

³⁹Çaha, a.g.e., s. 29 – 30.

⁴⁰ Tuğba A. Hasdemir – Mustafa K. Coşkun, " Kamusal Alan ve Toplumsal Hareketler ", A.Ü. SBF Dergisi, 63 – 1, Ankara, 2008.

gelişen basım – yayınlarla kendini daha da öne çıkarmış ve bu yolla bir arada tutulan bireylerden oluşan bir kamusal topluluğu oluşturmuştur. Kamunun siyasal işlevi bu dönemlerde İngiltere' de ortaya çıkmıştır. Burada devlete karşı oluşan muhalif sesler akıl yürüten bir kamusal topluluğun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Habermas, burjuva sivil toplumunun devletten ayrılmasıyla, burjuva kamusal alanının aleniyet ilkesi çerçevesinde, bireysel mülkiyet ve özerklik temelinde 'kamusal ve özel alan' olarak somutlaşan yapısının, ulusal ve uluslararası düzeyde gelişen ekonomik ve siyasal ilişkiler ve olaylara bağlı değişip dönüştüğünü ileri sürmektedir. Değişen ve dönüşen toplum ve devlet yapısında özel alan ve kamusal alanın sınırları ve yapısı da bu ilişkilere bağlı olarak kendi içinde biçinlenmektedir. Habermas, bu biçimlenmeye bağlı olarak, bireysel – özel , ve siyasal – kamusal özgürlüklerin anlam kazandığını ileri sürmektedir.⁴¹

Habermas için modern toplumlarda özgürlüğün kaynağı özel alanda sahip olunanlar ve siyasal olan karşısında korunması gerekenlerdir. Kamusal alan, siyasal ile özel alan arasında, özel alanda kazanılan kimliklerle siyasal olana karşı toplumsal özgürleşme mücadelesinin verildiği yerdir. Kamular, karşı kamular, medya, sendikalar, siyasi partiler ve çeşitli sivil dayanışma örgütleri bu alanın içinde tanımlanabilir. Siyasal alan ise hükümete, ekonomik örgütlere, güvenlik güçlerine kısaca iktidara aittir. Buna karşın özel alan, aile içinde siyasal – ekonomik özgürleşmeye eşdeğer psikolojik özgürleşim alanının oluşturulduğu, ideal konuşma durumunun ilk nüvelerinin gösterildiği yer olarak tanımlanabilir. Özel alan; ev alanı, ekonomik faaliyetler, boş zaman uğraşları yakın ve kişisel ilişkilerle sınırlandırılabilir.⁴²

Sivil toplumu ortaya çıkaran burjuva sınıfı yalnızca Avrupa' da ortaya çıkmıştır. Burjuvazi sınıfıyla bağlantılı olmasından dolayı sivil toplumla kent kültürünün ve medeniliğin bir bağlantısı vardır. 'Burjuva medeniyeti' olarak da tanımlanabilen Batı medeniyeti, sivil toplumu da kentleriyle tanımıştır.

⁴¹ J. Habermas, *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*, Tanıl Bora – Mithat Sancar (Çev.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2010

⁴² Levent Cantek, "Teorinin Cangılında Habermas' ın Yediveren Bereketi" , y.y. , t.y.

Sivil toplum kavramını kurumsal olarak daha ileriye Gramski taşımıştır. Gramski sivil toplumu üst yapıya ait kılmıştır.⁴³ Ona göre sivil toplum devlet ile ekonomik alan arasında yer alan özel çıkarların alanıdır. Bu durumda üst yapıyı ikiye ayırmış olmaktadır; devlet ve özel alan. Gramski sivil toplumu uzlaşmacı, diyoloğa dayalı bir topluluk olarak adlandırırken, devleti de baskı mekanizmasıyla kendini topluma kabul ettirmeye çalışan bir birim olarak görmektedir.

19. yy da bir süre Marx ve Gramski' nin yüklediği anlam ışığında anılan bu kavram, son yıllarda içeriği genişletilmiş, zenginleştirilmiş ve farklı misyonlar yüklenmiş bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Batı' lı devletlerin demokrasiye geçmeleriyle beraber sivil toplum kavramı günden güne önem kazanmaya başlamıştır ve zamanla sivil toplum Batı demokrasilerinin sigortası konumuna gelmiştir.

Son olarak kavramın tarih boyunca kadar geçirdiği anlam farklılıklarını şöyle sıralayabiliriz:⁴⁴

- Antik Yunan' da siyasal olarak aktif yurttaşların alanını içeren anlamı
- Ortaçağ' da kent sistemi olan ' burg ' lar etrafında şekillenen yeni özerk alanları içeren anlamı
- 17. ve 18. yy liberalizm anlayışına bağlı anlamı
- Sivil toplumu özgürleştirici yaklaşımlar
- Hegel ve onun takipçileri Marx ve Gramski' nin yüklediği anlamlar
- Kavramın modern kullanımı (Habermas)

⁴³ Caniklioğlu, a.g.e. , s. 18

⁴⁴ Muukkonen, "Traditio – Historical study of concept ' Civil Society ' Presentation to the civil society working group in Anual Meeting of Finish Sociologists Turku, 24 -25 March, 2000, Aktr: Mücahit Avcı, "Yönetişim Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Değişen Rolü ve Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine bir İnceleme: Isparta Örneği " , Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2007, s. 19

3. TÜRKİYE' DE SİVİL TOPLUM ANLAYIŞI VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Ülkemizde sivil toplum, ait olduğu Batı' nın aksine, devletin resmi organlarının dışında kalan alan olarak anlaşılmaktadır. Hatta ilk olarak ülkemizde ' askeri toplum ' un zıttı olarak kullanılan sivil toplum Batı' dakinin aksine farklı anlamlarda gelişip, değişmiştir.

Dünya Bankası' nın 1997 yılında ' Türkiye' de STK'lar ' konusunda hazırladığı raporunda; Türkiye' de sivil toplumun gönüllülük kavramıyla beraber geliştiği ve Osmanlı Devleti' nin kuruluş yıllarına kadar geriye götürebileceğimiz belirtilmektedir. Ayrıca raporda, günümüzde, temeli Osmanlı Devleti' nde ki vakıflara kadar uzanan pek çok kurumun varlığından söz edilmektedir.

Türkiye' de 1980'ler sonrası önem kazanmaya başlayan sivil toplum kavramının ülkemiz açısından kavram gelişimini önce Osmanlı dönemini ele alarak, daha sonra da Cumhuriyet' e geçişi tek partili dönemden günümüze kadar olan bölümde nasıl bir anlam farklılaşması yaşadığını ele alacağız.

3. 1. Osmanlı Dönemi

Bu dönemi daha sağlıklı algılayabilmemiz için öncelikle siyasal kültür açısından Osmanlı Devleti' nin nasıl bir yapıya sahip olduğuna çok kısaca da olsa değinmek istiyorum. Çünkü Çaha' nın da belirttiği gibi; *"her toplumun tarihi içinde ortaya çıkardığı kurumların özgünlüğünü belirleyen siyasal kültürden başka bir şey değildir."*⁴⁵

Osmanlı Devleti adem – i merkezietçi bir yapıyla yönetilmekteydi. Çevre ile arasında ki uzaklıkla beraber ortaya kendine özgü bir devlet yapılanması ortaya çıkarmıştır. Merkez ' devlet ' i , çevre ' halk ' ı temsil etmekteydi ve hiç bir şekilde merkeze karşı oluşacak bir muhalefet olgusuna tahammül yoktu. Osmanlı' da

⁴⁵ Çaha, a.g.e., s. 149.

devletin dirliđi ve birliđi her Őeyin üzerinde yer almakta ve buna karŐı oluŐabilecek hićbir gúc odađına yer vermemektedir.

Osmanlı' da sivil toplumu teŐkil edecek unsurlar merkeze bağlı kalmıŐlardır. Batı' da olduğu gibi devlet otoritesi karşısında nispi özerkliğe sahip, kendi değeleri etrafında bütünlüŐen sivil toplum unsurları Osmanlı' da görülmemektedir. Varlıkları bağlamında bu unsurlarla karŐılaŐmak mümkündür; ancak merkezi idare karŐısındaki durumları itibariyle kendi normlarını ve salt kendilerine özgü kurallar ve ilişkiler geliştirmeleri mümkün olamamıŐtır. Değişik sivil toplum unsurları Şu ya da bu Şekilde resmi otoritenin birer sacayağını oluşturmuşlardır.⁴⁶

Anadolu nüfusunun kozmopolit yapısı ile dinsel ve etniksel çeŐitliliđi;merkezi idareyi, Őećilmiş ve atanmıŐ yerel idarecilere vakıfların kurulması için geniŐ yetkiler vermeye yönlendirmiŐtir. Böylelikle halka yönelik hizmetler ' vakıf ' adı verilen kuruluŐca sađlanmıŐtır. Vakıflar, yerel idarenin araçları olarak, merkezi idarenin yapamadığı veya etkisiz kaldığı durumlarda toplumsal hizmetlerin yanı sıra altyapı hizmetlerini de sađlamıŐlardır. Osmanlı döneminin medrese, cemaat ve tarikatları, o dönemin sivil unsurları olarak ortaya çıkmakla beraber , vakıf ve loncalar bu dönemde bir nevi sivil toplum örgütleri olarak karŐımıza çıkmaktadır. Vakıf ve loncalarla baŐlayan toplumsal dayanıŐma geleneği, toplumda önemli bir boşluğu doldurmuŐtur. Vakıflar medreselere kaynak sađlamıŐ, loncalar ise Őehirlerin temel ekonomik birimi olmuŐlardır.⁴⁷

Osmanlı Devleti bir vakıflar imparatorluğu olarak da bilinir. Toprakların imar edilmesinden, açların ve yoksulların doyurulmasına ve giydirilmesine kadar her alanda etkinlikler göstererek her alanda ciddi anlamda etkinlikler göstererek ciddi işlevler görmüŐlerdir. Devletin hizmet görmediği alanlarda çeşitli hizmetler üstlenmede önemli görevler üstlenmiŐlerdir.⁴⁸

⁴⁶ ćaha, a.g.e., s. 150.

⁴⁷ Akatay – Yelkikalan, a.g.e., s. 160 – 161.

⁴⁸ S. Uslu, "Türkiye Sendikalar Sivilliliğin Neresinde?", Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:3, Sayı: 8, Ankara,

Osmanlı' da sivil toplum unsuru olarak görülebilecek tarikatlar da devletle bireyler arasındaki iletişimi sağlayacak herhangi bir kurum bulunmaması sebebiyle oluşan boşluğu doldurmaktaydı.

19. yy başlarından itibaren ön plana çıkan batılılaşma eğilimleriyle beraber kendi geleceği hakkında söz sahibi olmak isteyen çeşitli sosyal, etnik, dinsel, kültürel grupların araniş, örgütlenme ve direnişleri zaman zaman kesintiye uğramıştır. Bu örgütlenmeler temelde siyasal olarak kendilerini göstermişlerdir. Etnik ya da dinsel kökenli, sendikal ve mesleki temelli olsalar da özellikle de II. Dünya Savaşı sonrasında sivil toplum kuruluşları içinde de kendini ifade etmişlerdir. İlk dernek girişimleri 19. yy ilk yarısına daha büyük sayıda da 19. yy ortalarına rastlar. Bu başlıca iki kanaldan gelişmiştir: Müslüman olmayan cemaatler içinde var olan dinsel kurumlaşmanın ötesine geçen eğitim dernekleri, yardımlaşma dernekleri bazen de laik aydınların insiyatifi altında kilise dışı örgütlenme kanalları – kilise ya da havra dışı örgütlenme kanalları biçiminde gelişen bağımsız örgütlenme denemeleri.⁴⁹

Osmanlı' nın batıya özenerek kurduğu Cemiyet – i Tıbbiye – i Şahane, Cemiyet – i İlmiye – i Osmaniye, Cemiyet – i Tedrisiye – i İslamiye gibi eğitime, tıbbı, bilime yönelik atılım unsuru hayli sınırlı ilk ortak ilgi ve gösteriş gruplarının burada var olduğunu görüyoruz.⁵⁰ Cemiyet – i İlmiye – i Osmaniye ilk Müslüman Türk derneğidir ve padişahın izin alınarak kurulmuştur.

Derneklerin yasal haklarıyla ilgili olarak şunu söyleyebiliriz ki 1876 da ilan edilen ilk Anayasa' da dernek kurulmasıyla ilgili herhangi bir hak tanınmamıştır. Pek çok siyasal amaçlı dernek gizli olarak, 1908 Meşrutiyet hareketiyle beraber, herhangi bir yasal değişiklik olmadan kurulmuştur. 1909 yılında hem Anayasaya çeşitli hükümler eklenerek hemde Cemiyetler Kanunu çıkarılarak derneklere yasal bir

1997.

⁴⁹ Orhan Silier, "Türkiye' de Halk Katılımcılığı ve Sivil Toplum Örgütleri – Sorunlar, Başarılar ve Perspektifler" , *Devlet ve Sivil Toplum Bağlamında Halk Katılımcılığı ve Sivil Toplum Kuruluşları*, Kondrad Adenuer Vakfı, Ankara, 2002, s.29 – 30 .

⁵⁰ Silier, a.g.m., s. 29 – 30.

zeminde faaliyet gösterme imkanı sağlanmıştır.⁵¹ Hemen ardından kabul edilen İçtimaiyat – ı Umumiye ve Tecemuat Kanunu da göz önüne alındığında aslında dernekleri meşru kılarken bir yandan da koyulan yasalarla beraber tepki ve kısıtlama olduğu görülmektedir.⁵²

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Osmanlı toplumunun tarihsel özgeçmişi devlete bağımlı bir sivil toplumun gelişmesine zemin hazırlamıştır. Devlete bağımlı olmakla beraber 19. yy. kadar sivil toplum unsurları önemli bir varlık sergilemişlerdir. Ancak siyasal iktidarın merkeziyetçi örgütleniş biçimi bu öğeleri sonuçta devlete bağımlı hale getirmiştir. İcra ettikleri fonksiyonları itibariyle (halkın eğitimi ve idaresi ve vergilerin toplanması) devletin taşradaki uzantısını oluşturmuşlardır. Devlete bağımlı hale gelen sivil toplum unsurları pek gelişmemiştir. Fakat sivil toplum – devlet ilişkisinde, Osmanlı' nın 19. yy itibaren girdiği modernleşme sürecinde önemli değişiklikler görüyoruz.⁵³

3. 2. Cumhuriyet' ten Günümüze Sivil Toplum

Cumhuriyet dönemi öncesinde Osmanlı toplumu, sanayileşme ve modernleşme çabalarının sonucunda yeni toplumsal kesimlerle tanışarak sivil toplum unsurları açısından zenginlenmiştir. Modernleşme çabalarının sonucunda, çeşitli etnik unsurlarla beraber çeşitli ideolojik alanlar ve çeşitli siyasi ve sosyolojik alanlar belirmiştir. Son dönem Osmanlı tüm bu grupların birbirinden farklı talepleri, değerleri, politikaları ve söylemleriyle bir çeşitlilik ve çeşnilik alanına dönüşmüştür.⁵⁴

Ülkemiz de sivil toplum kavramı, başından itibaren devletin dışında kalan bir alan olarak ele alınmış ve devletin etkinlik alanının, denetiminin ve baskısının

⁵¹ Eyüp Dursun Ergür, "Sivil Toplum Kuruluşları ve Kültürel Etkinlikleri" , Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.17 - 18.

⁵² Silier, a.g.k., s.30.

⁵³ Çaha, s.g.e., s. 171.

⁵⁴ Çaha, a.g.e., s. 176 – 177.

toplum üyeleri üzerinde belirleyici olmadığı, toplum üyelerinin militarizm ve devletin zorbalığını hissetmedikleri toplum tipini ifade etmek üzere değerlendirilmiştir.⁵⁵

Cumhuriyet' in kurulmasından günümüze gelen süreçte sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili gelişim sürecini üç ayrı tarihsel dönemde ele alabiliriz. Bunlar ; 1923 – 1950 yılları arasındaki tek partili siyasal yapının olduğu dönem, 1950 – 1980 çok partili siyasi hayata geçiş ve sonrası dönem ve asıl gelişimin sağlandığı 1980 sonrası dönemdir.

1923 – 1950 Tek Partili Dönem : İlk dönem tek parti iktidarı olarak nitelendirilen baskın şekilde devletçi politikaların egemen olduğu yıllardır.

Osmanlı' nın son döneminde sivil toplum açısından pek çok çeşitlilik ortaya çıkmıştı. Cumhuriyet'in ilanı ile son dönemde ortaya çıkan çeşitli siyasi partilerle beraber her türlü oluşum yok edilmiştir. 1923 - 1930 yılları arasında, çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşma amacıyla yürütülen inşa edici politikalar ve daha sonraki süreçte parti – devlet bütünleşmesi neticesinde devletçi elitin öngörmediği alternatif hiçbir sosyal oluşumun devam etmesi söz konusu olmamıştır. Devlet otoritesinin herşeye egemen ve belirleyici olduğu bir siyasal yapılanma içinde, toplum ile devlet arasındaki katmanların ve aracı kurumların yok sayıldığı söylenebilir.

Cumhuriyet' in ilanı ile 1923 yılında, otoriter bir Dernekler Kanunu düzenlemesi yürürlüğe girmiştir. Bu durum 1926 yılında İsviçre Medeni Kanunu' nun benimsenmesiyle liberal bir Dernekler Kanunu yürürlüğü girmesine kadar devam etmiştir. Bu dönemde ' dernek ' sözcüğü yerine 'cemiyet' sözcüğü benimsenmiş ve bu dönem 1938 yılına kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra 1946 yılına kadar derneklerin hem faaliyetlerini hemde yürütölmelerini yürütme organına bırakan bir sistem benimsenmiştir. 1946 yılında ise dernekler hukuku açısından önemli sayılan 4919

⁵⁵Hülya Ercan, "Türkiye' de Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine", C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C:26, S:1 , Sivas, 2002.

sayılı Kanun çıkarılmıştır.⁵⁶

Tek parti politikası, sivil toplumun siyasal anlamda hak aramısının önünü tamamiyle kesmiştir. Sivil toplumun hak arama mücadelesi için devlete karşı girişimlerin yanı sıra, mecliste başka bir düşünceyi temsil eden ne bir koalisyon ne de muhalefet bir partiye yer verilmemiştir.

1950 – 1980 Çok Partili Döneme Geçiş: Bu dönem sivil toplum için bir dönüm noktası olarak görülebilir. 1946 yılında çok partili sisteme geçişle beraber tek partili dönemin baskısı ortadan kalkarak muhalif seslerin ortaya çıkmaya başlamasıyla beraber ülkemizde pek çok sivil toplum hareketinin de yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu örgütlenmeler dini gruplar, sendikalar, öğrenci grupları, köylü gruplar şeklinde oluşmaya başlamıştır.

4919 sayılı Kanun, Derneklere irade beyanı ile birlikte tüzel kişilik kazandırırken, kısa bir süre yürürlükte kalan bu Kanun' a karşı 6761 sayılı (eski) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanun' u ile bazı kısıtlamalar getirilmiş ve bu durum 1961 Anayasası' na kadar sürmüştür. 12 Mart 1971 muhtırasından sonra Dernekler Kanunu' nda, 1972 tarihli ve 1630 sayılı Dernekler Kanunu bir "kısıtlamalar düzenlemesi" olarak ve "cemiyet" yerine "dernek" adı kullanılarak hayatımıza girmiştir.⁵⁷ Bu kısıtlamaların amacı, gittikçe artan dernek sayısını frenlemeye çalışmanın yanı sıra; derneklerin asıl amacından saparak devletin dışında oluşan çeşitli olaylara el vermesini engellemektir.

1980 Sonrası Dönem: 1980 sonrası, sivil toplum açısından çok partili döneme geçişin ardından ikinci ve en büyük dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde darbenin getirdiği siyasi yasaklarla beraber bu siyasi boşluğu dolduracak olan sivil toplumun gelişimi için çok önemlidir. Yalnız bu siyasi boşluğu doldururken

⁵⁶ Serkan Doru, "Türkiye' de Belediyeler ile Sivil Toplum Kuruluşlarının Avrupa Birliği Uyum Sürecini Desteklemeye Yönelik İşbirliği Modelleri: Avrupa Evi Örneği" , Akdeniz Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2007, s. 8.

⁵⁷ Doru, a.g.e. , s. 9.

toplumun bütününe ilgilendiren konulardan daha çok çevre, kadın hakları, sağlık, turizm gibi alanlarda faaliyet göstermişlerdir.

1980 sonrası Türkiye' sinde ağırlıklı tartışma gündemine sokulan iki kavram sivil toplum ve liberalizmdir. Bu dönemde Kamu İktisadi Teşekküslerinin özelleştirilmesi, yetki devri, belediyelere fon aktarımı, pazar ekonomisinin ön plana çıkarılması gibi konular sivil toplum cephesine büyük kazanımlar getirmiştir.⁵⁸ Sivil toplumun oluşumu yönünde görülen gelişme, sivil toplum unsurlarının Türkiye' deki geleneksel – merkeziyetçi varlık alanına karşı gerçekleşmiş ve devletin topluma müdahalesinin minimize edilmesi düşüncesi ağırlık kazanmaya başlamıştır. 1980 sonrası dönem incelendiğinde, 1983 yılına kadar geçen süre "ara dönem" olarak nitelenebilir. Bu ara dönemde 1982 Anayasası' nın kabulüyle birlikte; Siyasi Partiler, Sendikalar, ve Dernekler Kanunları çıkarılmıştır.⁵⁹ Akabinde 1984' te de Yerel Yönetimler Kanunu kabul edilerek Büyükşehir Belediye yönetimleri hayatımıza girmiş ve büyük kamusal kaynaklar gerektiren kent operasyonları, ulaşım, atıksu, yol yatırımları meslek odaları ve üniversitelerle ortak çalışmalarla yapılmaya başlanmıştır. 1985 sonrası ise artık batılı anlamda sivil toplum hareketleri yavaş yavaş ortaya çıkmış ve 1996 sonrası tam anlamıyla bir sivil toplum bilinci farkındalığının oluşmaya başladığı gözlemlenmiştir.

AKATAY ve YELİKALAN , 1996 ve sonrası için Türkiye' de sivil toplum kuruluşlarının gelişimi açısından üç dönüm noktası belirlemiştir. Birinci dönüm noktası olarak "Habitat II" toplantısının Türkiye' de yapılmasıdır. İlk toplantının aksine kararlar alınarak burada, artık sorunların çözümünde tek yetkili olarak devletler değil, bunun yanı sıra, temel aktör olarak devreye devlet dışı unsurlar yani; sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimlerin girmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu toplantı Türkiye' deki sivil toplum kuruluşları açısından büyük yankı uyandırmıştır. İkinci dönüm noktası ise; 1999 depremi sonrası yaşanan boşluk ve belirsizliğin sivil toplum kuruluşlarıyla doldurulmasıdır. Bu dönemde STK' lar bünyesinde ki gençlerin

⁵⁸Çaha, a.g.e. , s. 227 – 228.

⁵⁹Akatay – Yelkikalan, a.g.e. , s. 162.

gönüllü olması farkındalık bilinci yaratarak, STK' lar ve gönüllülük kavramı arasındaki ilişkinin algılanmasında bir değişim yaratmıştır. Üçüncü ve son dönüm noktası ise, AB' ye üyelik süreci çerçevesinde çeşitli yasal düzenlemeler gündeme gelmiş ve pek çok değişimle beraber Türkiye' ye STK' lar aracılığıyla kaynak aktarımı sağlanması dönemidir.⁶⁰

Habitat II sonrası oluşna Yerel Gündem 21 çabalarının yoğunlaşmasıyla beraber, STK' lar ve yerel yönetimler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesinin yanında, sivil toplum kavramının kamusal tartışma gündemine girmesini sağlamıştır.

Günümüze kadar geldiğimizde STK ve yerel yönetimlerin işbirliği yaptıkları konular sadece yukarıda belirttiğimiz sebepler olmamakla beraber, pek çok alana yayılmıştır. Gerek sosyal projeler olsun gerekse yerel yönetim sınırları içerisinde yapılacak herhangi bir yapı veyahut şehrin imar planları olsun artık STK ve yerel yönetimler işbirliği içerisinde gerçekleştirilmektedir.

4. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ GENEL NİTELİKLERİ – İŞLEVLERİ

4. 1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Genel Nitelikleri

Sivil toplum kuruluşları alanında oluşum biçimleri, sundukları hizmetler, kapasiteleri, süreklilik dereceleri, faaliyetlerinin mekansal yayılımı vb bakımından büyük bir çeşitlilik bulunmaktadır. Bu çeşitlilik söz konusu alanın doğası gereğidir. Kuşkusuz bu çeşitlilik içindeki kuruluşlar, zaman içinde yeni biçimlere geçmeye açık olacaklardır. STK' ların bu zengin çeşitliliğine karşın bazı ortak özellikleri bulunmaktadır.⁶¹

İlgili literatürde sivil toplum kuruluşlarına atfedilmiş özelliklerden genel

⁶⁰ Akatay – Yelkikalan, a.g.e. 163 – 164.

⁶¹ İlhan Tekeli, Sempozyum Açılış Konuşması, *Sivil Toplum Kuruluşları, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler*, Ali Çakmak (Ed.), Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaası, İstanbul, 2002.

olarak ortak kullanıma sahip olanları; STK' ların kurumsallaşma gerekliliğini anlatan örgütlülük, STK' lara rızaya dayalı katılımı esas alan gönüllük, STK' ların toplumsal iyiye katkıda bulunmaları gerekliliğini anlatan kamu yararı gözetme ilkesi, STK' ların idari ve ekonomik olarak devletten ayrı olmaları gerekliliğini anlatan özerklik, gelir getirici faaliyetleri amaç edinmemeyi ifade eden kar amacı gütmeme ilkesi, özel alan dışında hem sivil hem de siyasal toplumu ilgilendiren yaşam düzlemi olarak bir kamu alanına sahip olma özelliği ve belli bir konuda uzmanlaşma ilkesi olarak sayılabilir.⁶² Bunların yanına şeffaflık, belirli bir uzmanlık alanına sahip olma ve yasallık ilkelerini de ekleyebiliriz. Şimdi kısa kısa bu ilkeleri açıklayalım.

Gönüllülük

Grupların sivil toplum unsuru olarak nitelendirilmesinde en önemli kriter katılım şeklidir.⁶³ Sivil toplum kuruluşları içinde yer almaya kimse zorlanamaz.⁶⁴ Esas olan bireyin kendi rızasıdır. Her STK için üyelikler o kuruluşun amacına göre değişmektedir. Üyeliğin gönüllülük anlamına gelmediğini söyleyebiliriz. Şöyle ki bir STK' ya üye olmak için belli kriterler gerekirken, gönüllü olmak için kişinin rızasının esas olduğunu tekrar vurgulamak gerekir.

Türk hukukunda; Dernekler, Sendikalar ve Partiler Kanunlarında; Avrupa hukukunda; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde sivil toplum kuruluşlarının bağımsız oldukları belirtilmektedir. Örgütlenme hürriyetinde bağımsızlık, gönüllülük diğer bir ifadeyle irade unsurunun varlığı gerekmektedir.⁶⁵

⁶² Avcı, a.g.e. , s. 29.

⁶³ Çaha, a.g.e. , s.56.

⁶⁴ Coşkun Atayeter vd. , "Sivil Toplum Kuruluşlarında Bilgi Teknolojileri Kullanımının Örgüt Yapısı ve Performansına Etkileri , I. Ulusal Sivil toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale, 4 – 6 Haziran, 2004, s. 27.

⁶⁵ İ. Yıldırım, a.g.e. , s. 62.

Kamu Yararı Gözetmek

Nihai amaçları topluma bir şey sunmak, toplumsal iyiye katkıda bulunmak olan⁶⁶ STK' lar insanların refahını, mutluluğunu, yaşam şartlarını, toplumun sorunlarına çözüm arayarak dolaylı ya da dolaysız olarak kamu yararına çalışan kuruluşlardır.⁶⁷

Kar Amacı Gütmemek

STK'lar gelir getirici faaliyetlerde bulunabilmekle beraber, elde edilen bu gelirler üyelere dağıtamazlar.⁶⁸ Yalnızca profesyonel olarak çalışanlarına ücret ödeyebilirler. Bu da kar amacı olarak görülemez.

Özerklik

STK' ların siyasal iktidar karşısında bağımsız olmalarını ifade etmektedir.⁶⁹ STK' ların devlet dışı oluşumlar olduğunu biliyoruz. Yalnızca yetki verilen kurumlar tarafından, mevzuatın gerektiği şekilde denetlenebilirler. Bu denetlemenin dışında STK' lar kuruluş amacı, faaliyet vb. gibi konularda bağımsız olduğunu söyleyelim.

Bir Kamu Alanına Sahip Olma

Özel, özerk ve devletten bağımsız olan yurttaşların, girişimlerini içeren kuruluşlar bir kamu alanına sahiptir. Bir kamu alanına sahip olmayan kuruluşları sivil toplum kuruluşu sayılmamaktadır.⁷⁰

⁶⁶ Silier, a.g.k., s. 16.

⁶⁷ İ. Yıldırım, a.g.e., s. 63.

⁶⁸ Akatay – Yelkikalan, a.g.e., s. 25.

⁶⁹ Akatay – Yelkikalan, a.g.e., s. 25.

⁷⁰ İ. Yıldırım, a.g.e., s. 63.

Şeffaflık

Bir STK' nın gerçekleştirdiği çalışmaları toplum çıkarına olup olmadığını, bunların neden ve nasıl yapıldığını ve sonuçlarının ne olduğunu topluma yansıtması gerekliliği⁷¹ STK'ların en temel özelliklerinden bir tanesidir.

Yasallık

Hukuk mevzuatında STK' ların kurulmasını engelleyecek herhangi bir düzenlemenin bulunmaması gerekmektedir.

Bir Uzmanlık Alanına Sahip olma

STK' lar açık ve belli bir konuda uzmanlaşmış olmalıdırlar. Bu özellik, sivil toplum alanının iktidar oluşturmaya dönük, çatışmalı bir alan haline gelmesini engelleyecektir.⁷²

Yukarıda belirttiklerimiz STK' ların olmazsa olmaz en temel özellikleridir. Bunların yanında STK' lar; toplumsal sorunların çözümü için çalışır, toplumsal sorunların çözümü için devlet ile işbirliği yapar, herkesin aktif vatandaş olarak yönetime katılmasını sağlar, toplum – devlet ilişkisinde hak ve sorumlulukların adaletli dağılımına katkıda bulunmaktadır.⁷³

4. 2. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

Modern toplumsal yaşamın vazgeçilmezi olan STK' lar, günümüz toplumlarında kamusal otoritenin eksik kaldığı eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, çevre, kırsal – kentsel kalkınma gibi değişik alanlarda önemli işlevler üstlenmektedir.

⁷¹ Ali Özalp, " Sivil Örgütlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan Önemi ", (çevrimiçi)http://www.icisleri.gov.tr/ortak_icerik/www.icisleri/tez9.pdf , erişim tarihi: 05.01.2013, s. 42.

⁷² Silier, a.g.k., s. 16.

⁷³ Özalp, a.g.m., s. 43.

Bununla birlikte dünyada yaşlıların bakımı, kimsesiz çocukların korunması, özürlielerin eğitimi gibi sosyal hizmet alanlarında öncülük sivil toplum kuruluşlarına aittir. Sivil toplum kuruluşlarının işlevleri (tüm sosyal kurumlarda olduğu gibi) zaman içerisinde değişen şartlara göre farklılaşabilmektedir. Diğer taraftan, demokratik yapıya sahip ülkelerde özel sektör kuruluşlarının ve kamu sektörü kuruluşlarının işlevselleğinin zayıfladığı alanlarda sivil toplum kuruluşlarının işlevler yüklendiği ve canlandığı görülmektedir. Bu durum ise ülkelerin kendine has yapılarına göre sahip oldukları sivil toplum kuruluşlarının işlevlerinde farklılaşmaları ortaya çıkarmaktadır.⁷⁴

Siyasi iktidarı etkilemek açısından günümüzde hayli etkin olan sivil toplum kuruluşları, devlet ile vatandaş arasında adeta köprü vazifesi görmektedir. Sivil toplum kuruluşları, toplumsal istek ve düşüncelerini, siyasal iktidarlara iletirken, hükümetin uygulayacağı ve uygulamayı düşündüğü politikaları topluma duyurma görevini de üstlenmektedirler.⁷⁵ Sivil toplum kuruluşlarının işlevlerini siyasal, kültürel ve bireysel başlıkları altında toplayabiliriz.

4. 2. 1. Siyasal İşlevler

Sivil toplum kuruluşları katılımcıların düşüncelerini, eylemlerini ve değerlerini demokratik yönden biçimlendirmeleri ve buna bağlı olarak sivil toplumun temel öznesi olan "aktif yurttaş" ile siyasal partilerin demokratikleşmesinden yönetimin şeffaflaşmasına, insan haklarından yasal reformların takipçiliğine kadar pek çok konuda doğrudan etki gösterebilmektedirler.⁷⁶

STK' lar yukarıda belirttiğimiz amaçlar doğrultusunda ki kendi istem ve amaçlarını iktidara iletme ve kabul ettirme konusunda zaman zaman siyasal ilişkiler içerisine girebilmektedirler.

⁷⁴ İ. Yıldırım, a.g.e., s. 72 – 74.

⁷⁵ Kabasakal, a.g.e., s. 32.

⁷⁶ Avcı, a.g.e., s.30.

Sivil toplum kuruluşları, kamu politikalarının belirlenmesi sürecinde birey taleplerini dile getirip dikkate alınmasına yardımcı olarak, kamuoyu oluşturma yoluyla katkı sağladıkları bilinmektedir. Bu kuruluşlar, toplumsal dokularda çoğulculuk kültürünün yerleşmesine; varlıkları ile ve farklı insanları bir araya getirmeleri ile de katkıda bulunmaktadır. STK' lar üyelerinin çıkarlarını, isteklerini ve tercihlerini; kamuoyuna ve ilgili kamu kurumlarına duyurmak ve benimsetmek gibi bir işlevide yerine getirmektedir.⁷⁷

4. 2. 1. 1. Yasama Alanına Etkileri

Sivil toplum kuruluşlarının yasama alanına yönelik ilgileri, kendilerine dönük çalışmaların yapıldığı dönemlerde ortaya çıkmaktadır. STK' lar kendilerini ilgilendiren konularda sürekli bilgi topladıkları, araştırma yaptıkları, yayın çalışmalarında buldukları için kendilerini ilgilendiren yasa tasarılarının hazırlanmasında ve teknik bilgi sağlamada güçlü katkıları olmaktadır.⁷⁸

STK' lar yasama alanına etkiyi milletvekilleri aracılığıyla ile yaparlar. Kendilerine yakın milletvekilleri ile görüşerek kendileri açısından gerekli düzenlemeler için bilgi alışverişinde bulunarak, kimi zaman bir kanun taslağı hazırlamak suretiyle bu süreçlere etkiye bulunurlar.

4. 2. 1. 2. Yürütme Alanına Etkileri

Sivil toplum kuruluşları hükümetin gerçekleştirdiği uygulamalara karşı bir ara yüzey olma işlevini görmektedir. İdare aygıtının uygulamaya koyduğu politikaların STK' lar tarafından daha kolay benimsenmektedir. Bununlar birlikte bazı olumsuz politikalar da STK' ların muhalefeti sonucunda uygulamadan kaldırılabilir.⁷⁹

⁷⁷ İ. Yıldırım, a.g.e., s.80 – 81.

⁷⁸ İ. Yıldırım, a.g.e., s. 81.

⁷⁹ Kabasakal, a.g.e. , s. 34.

Yürütme bazı durumlarda, STK' ların işlevlerini yerine getirmesi için esnek davranmaktadır. Özellikle, faaliyetlerini kamu adına ve genel refahı amaçlayan sağlık, hukuk ve eğitim alanında yürütülen sivil toplum kuruluşları için bu esnekliğin sağlandığı görülmektedir. Bu gibi durumlarda sivil toplum kuruluşlarının işbirliği, yürütme tarafından talep edilir, hem de sivil toplum kuruluşları yardım için hükümet desteğini isterler.⁸⁰

4. 2. 1. 3. Siyasi Partileri Etkilemeleri

Demokratik rejimlerde iktidarı etkilemenin en hızlı ve kolay yolu siyasi partilerdir. Bu yüzden siyasi istekleri olan sivil toplum kuruluşlarının siyasi partilerden uzak kalması söz konusu değildir.

Sivil toplum kuruluşları doğrudan politikayla ilgilenmeyi amaçlamadıkları halde çoğu zaman devletin ekonomik ve sosyal görevler üstlenmeleri nedeniyle politik alanla ilişki ve destek ihtiyaçlarını göz ardı edememektedirler.⁸¹

4. 2. 1. 4. Kamuoyunu Etkilemeleri

Kamu çıkarını ilgilendiren bir konu üzerinde hakkında halkın genel kanaat ve düşünceleri anlamına gelen kamuoyu; sivil toplum kuruluşları açısından büyük önem arz etmektedir. Kamuoyu oluşturmak ya da etkilemek için yeni bilgiler sunarak çeşitli faaliyetler gerçekleştirme amacıyla olan STK' lar bunları yapmak için çeşitli şekillerde araçlar kullanırlar. Çeşitli yayın araçlarını kullanarak, reklamlar yaparak bu etkinlikleri gerçekleştirirler. Gerektiğinde kapı kapı dolaşmayı bile tercih edebilirler.

Ayrıca STK' lar kamuoyunu etkilemek için sosyal faaliyetlerde ve sosyal yardımda bulunan, fakirlere çeşitli yollarla yardım eden, kurs, seminer, konferans

⁸⁰ İ. Yıldırım, a.g.e., s.83.

⁸¹ Kabasakal, a.g.e., s. 35.

düzenleyen, propaganda ve tanıtım gezileri düzenleyen kuruluşların sayısı oldukça yüksektir.⁸²

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde Büyükşehir Belediyeleri ile yapılan ortak çalışmalara aslında bu açıdan da bakılabilir. Çeşitli kanallar yoluyla yapılan işbirlikleri ile hem BŞB çeşitli sosyal faaliyet projelerinde yer alarak halkın ihtiyaçlarını karşılayarak halkın gözünde sosyal belediyeçilik anlayışıyla prestij kazanırken; STK' lar da kendi amaçları doğrultusunda hem kamuoyu oluşturabiliyor hem de kuruluş amacına yönelik faaliyetlerde bulunabiliyor.

4. 2. 2. Kültürel İşlevler

Sosyal hayat, çok büyük ölçüde grup ve örgütler aracılığıyla gerçekleşmekte ve bir anlam kazanmaktadır. Modern toplumda sivil toplum kuruluşları, insanları birbirinden bağımsız, yalıtılmış varlıklar gibi kendi başlarına hareket edebilen insanlar olmaktan çıkararak gruplar içinde toplamakta; bireysel ve toplumsal yaşamına anlam kazandırmaktadırlar.

Demokrasi kültürü toplumun diğer kültürel araçlarından destek almaya ihtiyaç duymaktadır. Sivil toplum kuruluşlarına üyelik sayesinde oluşan grup mensubiyeti; üyelere belirli bir grup kültürünü paylaşma, ortak hareket etme ve davranışlarında diğer grup üyelerinin eylemlerini de hesaba katma alışkanlığını kazandırma gibi kültürel araçlarla katılımcı demokrasi kültürünün kapılarını açar.

Sivil toplum kuruluşları toplumda çözüm için oluşan tüm önerilere farklı bir biçimde bakabilme yeteneğini üyelerine kazandırdığı sürece, kısa zamanda çözüm için oluşan çok yönlü alternatiflere yeni boyutlar kazandırmaktadır.⁸³

Başka örgüt ve kurumlarla çalışabilme kültürünün yerleştiği STK' lar yerel ile

⁸² İ. Yıldırım, a.g.e., s. 84.

⁸³ İ. Yıldırım, a.g.e., s. 88.

de işbirliği yapabilmekte ve uyumlu çalışmalarla olumlu sonuçlar alabilmektedirler.

4. 2. 3. Bireysel İşlevler

Sivil toplum kuruluşlarının demokrasi içindeki çoğulculuk işlevi aynı zamanda bireysel bir işlevi de yerine getirmektedir. Bireysel iletişimin sağlıklı gerçekleşmesinde sivil toplum kuruluşlarının ayrı bir rolü bulunmaktadır. Üyelerin tek başlarına elde edemeyecekleri bilgileri grup aracılığı ile elde ederek; gerçeklere ulaşmaları, güven ve etkin olma duygularını beslemekte, elde ettikleri bilgilerle, kendi değer, algı ve duygularını kıyaslama ve doğruluğunu test etme imkanı elde edebilmektedir.⁸⁴

STK' ların sağladığı verimli çalışma ve bilgi birikimiyle kimi zaman bu örgütlerde çalışan bireylerden yeni liderler çıkmaktadır. Bu da göz önüne alındığında kişinin kendini geliştirip, ortaya koymasında büyük bir rol oynamaktadırlar.

STK' ları sosyo açıdan da işlevleri bulunduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki; bir çok konuda devlet halka ulaşabilmek, özellikle de ihtiyaç sahibi kesimi belirlemek için STK' lar ile işbirliği içerisine girerek onların potansiyelini kullanır. Bunu devlet olarak genelleyebileceğimiz gibi, yerel anlamda da söyleyebilir. Çalışmamızın konusunda da olduğu gibi ortak çalışma yapan STK ve BŞB kimi zaman böyle işlevler içinde bir araya gelebilmektedirler.

5. TÜRKİYE' DE Kİ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÖZELLİKLERİ

Sivil toplum kuruluşlarını Türkiye' nin özgün koşulları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Böyle bir yaklaşım, sivil toplumun oluşmasında ne gibi temel gerekliliklerin yerine getirilmesi konusuna ve nasıl geliştirilebileceğine büyük açıklık getirecektir.

Türkiye' de STK' ların gelişim tarihini incelediğimiz bölümde Osmanlı

⁸⁴İ. Yıldırım, a.g.e., s. 91.

kültüründe gelişmeye başlayan sivil toplumun Batı' daki örnekleri gibi devletten bağımsız olmadığını gördük. Osmanlı' dan sonra Cumhuriyet döneminde de aynı şekilde devam eden bu kültür, günümüzde artık tam olarak yine Batı' daki anlamını yüklenmesede Türkiye şartlarında kendine belirli bir anlam ve amaç yükleyerek hayatımızda fazlasıyla yer almaya başlamıştır.

STK' ların yapıları dünyada olduğu gibi Türkiye' de de sundukları hizmetler, kapasiteleri, süreklilik dereceleri, faaliyetlerinin mekansal yayılımları, vb. bakımından büyük çeşitlilikler söz konusudur. Türkiye' de sivil toplum; vakıfları, dernekleri, sanayi ve ticaret odaları, meslek örgütlerini, sendikaları ve yurttaş girişimlerini içine almaktadır.⁸⁵ Dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek kuruluşları, vd. kar amacı gütmeyen örgütlenmelerdir.

Türkiye' de sivil toplum örgütleri hukuki yapıları yönünden incelendiğinde, ezici örgütlenme biçiminin dernekleşme olduğu görülmektedir.⁸⁶ Derneklerin ardından ikinci sırada vakıflar, daha sonrada meslek kuruluşları yer almaktadır.

Türkiye' de STK' lar, genellikle kendi inisiyatifleriyle kurulmaktadır. Kamu hukukuna tabii meslek kuruluşlarında denetim doğrudan olmakta ve - eğitime, kültüre, ekonomiye, sosyal ve siyasi hayata katkı sağlama misyonunda olan – bazı vakıflarsa devlet eliyle kurulmaktadır. Batı' da tamamen kamu hukukunun dışında olan STK' lar, ülkemize kamusal alan ile iç içedir.⁸⁷

Türkiye' de STK' ların kuruluş amaçları birbirinden farklıdır. Tüm sivil toplum kuruluşlarının isim olarak sınıflandırıldığında, bir kamusal tesis yaptırma amaçlı kuruluşlar ile okullarla ilgili kuruluşların ilk sırada geldiği görülmektedir. Bunları dini nitelikteki kuruluşlar ve spor ve avcılık kulüpleri izlemektedir. Bu kuruluşlar önde gelenle dayanışma, eğitim, ekonomi ve kültür amaçlı kuruluşlardır.

⁸⁵ Akatay – Yelkikalan, a.g.e., s. 164 – 166.

⁸⁶ Caniklioğlu, a.g.e., s. 189.

⁸⁷ Akatay – Yelkikalan, a.g.e., s. 166 – 167.

Din amaçlı olanlar ise, en son sırada gelmektedir.⁸⁸

Y. Aliefendioğlu, Türkiye' deki sivil toplum kuruluğu anlayığını Şöyle anlatmaktadır: "*Sivil toplum kuruluğları temsil ettikleri grupların çıkarlarını iktidarı ve siyaseti etkileme yoluyla kollama esasına dayalı baskı gruplarından amaçları yönünden ayrılır. Sivil toplum örgütlerinde mesleksi çıkar sağlama amacı bulunsa da, kamusal ya da toplumsal alanda çalışma ya da hizmet görme düşünceci ağır basar. Kamusal alanda hizmet gören dernekler, kamusal ya da toplumsal amaca yönelmiş vakıflar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluğları ve işçi ve işveren sendikaları bu kapsamdadır. Bu kuruluğların bir bölümü baskı grubu niteliğindeki olsalarda özellikle yerel yönetimlerde kamusal alanda hizmet görme esnekliğine sahiptirler. Siyasal, toplumsal ve ekonomik içerikli projeler üretebilirler, sağlıklı bir çevrede yaşam ortamının sağlanmasında, ağaçlandırma ve erozyonun önlenmesinde kentlerin güzelliştirilmesinde çalışabilirler. Ayrıca siyasal karar sürecine katılarak demokratik çoğulculuk ve katılımcılık ilkesini yaşama geçirebilirler. Böylece yerel yönetimlerde yatay katılım hakkı örgütsel alanda siyasal partiler ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla, bireysel alanda kişilerin referandumlarda oy kullanması, yerel meclislerde izleyici olarak bulunabilmesi, bilgilenmeyi isteyebilmesi vb. yollarla gerçekleşir.*"⁸⁹

Türkiye' de STK'lar alanının kendilerinden beklenen işlevleri gerçekleştirecek ve bu anlam saygınlığını koruyarak gelişmesini sağlayacak bir potansiyele henüz kavuşmamıştır. Türkiye' de demokrasinin yaşamı zenginleştirici bir nitelik kazanması için STK' ların önlerinin açılmasına ve kapasitelerinin geliştirilmesine çok gereksinim vardır.⁹⁰

6. SİVİL TOPLUM VE YEREL DEMOKRASİ

Günümüzde demokrasi ile yerel yönetimler arasında sıkı bir ilişki olduğu

⁸⁸ Caniklioğlu, a.g.e., s. 189 – 190.

⁸⁹ Yılmaz Aliefendioğlu, Siyasal Partiler ve Sivil Toplum Örgütleri, Anayasa Yargısı, Ankara, 1999, Aktr: Caniklioğlu, a.g.e., s. 190 – 191.

⁹⁰ Silier, a.g.k., s. 17.

ortaya konarak, yerel demokrasi konusu dünya kamuoyunun üzerinde fikir birliği sağladığı ender konular arasında yerini almıştır. Demokrasinin yerel demokrasi niteliği kazanması tüm kurum ve kurallarının sivil toplum örgütleri ve geniş halk kitleleri tarafından benimsenmesi, vazgeçilmiş bir hayat tarzı olarak algılanması, korunması ve demokrasinin bütün kesimler için aynı ölçüler içerisinde istenmesinin toplum yönetim değerleri açısından önemi vurgulanmaktadır.⁹¹

Merkeziyetçi yaklaşımların yerel alanı sınırlayıcı içeriği elbette değişmektedir ve değişmelidir. Yerel hizmetler yerel demokratik mekanizmalar içinde planlanmalı ve sunulmalıdır. Bu etkinlik ve verimliliği arttıracaktır.⁹² Yerel demokrasi açısından ne kadar aşama kaydedilirse, genel anlamda demokratikleşme hızlanacak ve sağlıklı bir yapıya kavuşacaktır. Yerel demokratik mekanizmaları içine alan yerel demokrasinin kapsamı şu şekilde açıklanabilir:

- Her bir topluluk için en iyi geleceğin öngörülmesi ve sağlanması,
- Toplumda sosyal eşitliğin sağlanması,
- Tüm görüşlerin değerlendirildiği ortak bir uzlaşma ortamının sağlanması,
- Topluluk ihtiyaçlarına ortak bir yaklaşımın sağlanması,
- Sorunların çözümü veya önerilen programların gerçekleştirilebilirliğinin göz önüne alınması ve ortak fikir ile çalışan topluluklar veya halkın; yerel yerleşim veya fikir anlamında biraraya gelmesidir.

Yerel demokrasi kavramı ışığında gelişen yerel özerkliği demokratik yerel yönetimin temel özelliği olarak söyleyebiliriz. Yerel özerkliğin temel çerçevesi Türkiye'nin de bazı maddelerine çekince koyarak imzaladığı Avrupa Yerel Özerklik Şartı'nda çizilmiştir. Buna göre, yerel özerklik; yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hak ve yetkisine sahip olmalarıdır.

⁹¹ Okutan, a.g.m. , s. 92.

⁹² Muhammet Kösecik, "Türkiye'de Yerel Seçimler", *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar 1*, Hüseyin Özgür – Muhammet Kösecik (Ed.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s. 272.

Ayrıca Avrupa Yerel Özerklik Şartı'nda yerel yönetimlerle ilgili şu hususlar mevcuttur:

- Yerel yönetimler doğrudan halka dayandıkları için demokrasinin gerçek dayanağıdır.
- Halkın kamun yönetiminde söz sahibi olmalarının temel aracıdır.
- Daha fazla yetki ve sorumlulukla vatandaşa daha etkili hizmet verebilirler.
- Yargı yoluna başvurma haklarına kısıtlama getirilmemelidir.
- Karar organları hür seçimle gelmelidir.
- Görevlerini yerine getirirken merkezi yönetimin müdahalesi asgari düzeyde olmalıdır.
- Denetimler sadece kanunluk ekseninde olmalıdır.
- Görevleri ile orantılı gelire sahip olmalıdırlar.

Yerel düzeyde demokrasinin gerçekleşmesi için yerel özerkliğin sağlanması, yerel halkın yönetim kararlarına etkin biçimde katılması, gerek karar alma sürecini gerekse kararların uygulanmasına yönelik denetimin yerel halkın katılımı ile gerçekleştirilmesi gerektiği savunulmaktadır.⁹³ Demokratik yerel yönetim anlayışı, yerel yönetimin kendi gücünü ya da iktidarını kendiliğinden bir amaç olarak değil, fakat sivil toplum içindeki diğer grup ve toplumsal hareketlerle paylaşılacak ve birlikte kullanılacak bir kaynak olarak görmesini ve kendisini -en azından- devlet ile sivil toplum sınırlarında konumlandırmasını gerektirir.⁹⁴ Yerel hizmetlere yönelik kararlarda etkinliği sağlamak ve yerel yönetimleri – özellikle belediyeleri – gerçek anlamda halkın yönetimi şekline dönüştürmek için belirli noktalarda yöneten – yönetilen ilişkisinin, işbirliğinin sağlanması kaçınılmaz hal almıştır.⁹⁵

Yerel yönetimlere demokratik modellerin uyarlanması açısından öne çıkan bir başka önemli nokta; merkezi ve yerel yapıların sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği

⁹³ Şerif Öner, "Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları", Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 10, Sayı 2, 2001, s. 54.

⁹⁴ Okutan, a.g.m., s. 94.

⁹⁵ Öner, a.g.m., s. 57.

içinde olmalarına yönelik gerekliliktir.⁹⁶

6. 1. Yerelleşme

Yerelleşmeyi basit anlamda; devletin merkezi yönetim birimleri ile yerel yönetim birimleri arasındaki iş bölümünde, yerel birimlerin ağırlık kazanması anlamına gelmektedir. Başka bir açıdan yerelleşme ya da yerellik; ulus devlete fazla ihtiyaç duyulmaksızın, bireylerin ve yerel birimlerin ortak birliktelik duygusu ve kültürü altında kendi kendilerini yönetme yeteneğine kavuşmalarını ifade etmektedir.⁹⁷

Yerelleşme kavramı bünyesinde halka yakınlık ve yapılabilir kılma ilkelerini barındırmaktadır. Hizmete en yakın yönetim, halka da en yakın yönetimdir; ve hizmetin yönetimine halkın en etkili bir şekilde katılımı ve söz konusu hizmetin yönetimini halkın en etkili bir biçimde denetimi yerelleşme ile mümkün olmaktadır. Merkeziyetçiliği ortadan kaldırma, yerel yönetimleri gerçek anlamda birer sivil toplum örgütü haline getirme ve bu örgütlere yetki ve sorumluluk yükleyerek, onları mali ve idari açıdan etkili kılma anlamına gelmektedir. Böylece tüm yerleşim birimlerinde yaşayanların kendi sorunlarına sahip çıkma ve sorunlarının çözümü için işbirliği yapmaları bilincine ulaştırma amaçlanmaktadır.⁹⁸

Yerelleşme, uygulamada halkın katılımını ve onların daha istekli olmasını bünyesinde barındırdığından yerelleşmenin ulaşmaya çalıştığı amaçlara daha kısa zamanda varılabilmekte ve daha kaliteli hizmet alınabilmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerde semt meclislerinden işyeri örgütlenmelerine kadar uzanan yapılar, meslek örgütleri ve demokratik kitle örgütleri aracılığıyla, halkın denetim ve yönetim imkanını elde edebilmesi yerel demokrasi ve yerelleşme kavramlarını beraberinde getirir. Nihayetinde yerelleşme yerel demokrasiyi güçlendirmede büyük

⁹⁶ Öner, a.g.m., s. 58.

⁹⁷ Hüseyin Koçak, "Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi ve Kentsel Yaşam", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S: 10, Isparta, 2009, s. 139.

⁹⁸ M. Akif Özer, "Küreselleşme Kıskaçında Yönetim" , Çimento İşveren Dergisi, 2008, s. 31 – 34.

önem taşır. Yerelleşme, yerel dinamiklerin harekete geçirilerek, ekonomik kalkınmanın sağlanması ve yerel demokrasiye işlerlik kazandırılarak ekonomik getirilerin halka yayılması gibi hedeflerle bütünleşmektedir.

Yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi sivil toplum ile mümkün olmaktadır. Bu bağlamda; katılımcık, kararlara katılma, karar alma sürecini etkileme, yönetime katılma gibi fonksiyonlar gören sivil toplum örgütlerini, hem demokratikleşme hem de sivil toplum örgütlerinin gelişmişlik düzeyini ortaya koyan aktif katılımçılık, yetki devri, yerinden yönetim, özerklik, öz yönetim gibi alt kavramları içeren yapabilir kılmayı ve klasik, geleneksel, hiyerarşik, bürokratik ve şimdiye kadar iyi sonuç vermeyen yönetim anlayışının tersine sivil toplum örgütlerine önem veren, gelişmelerinin önünü açan, katılımcılığı, saydamalığı, yetki devrini, yerinden yönetimi, sonuç verici ve uygulanabilir çözüm yollarını teşvik eden ve benimseyen bir anlayış olarak yönetişim kavramlarını ve tüm bunların kamu yönetimlerine yansımada somutlaşan yeni kamu yönetimi düşüncesini içermektedir.⁹⁹

6. 2. Sivil Toplumun Yerel ile İşbirliği İçin Gerekenler

Yerel yönetim denildiğinde genellikle, yerel bir topluluktaki bireylerin birlikteki gereksinmelerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlar anlaşılır. Bu yerel yönetimlerden istenilen işlevlerinin ve kaynaklarının arttırılmasıdır.¹⁰⁰

Yerel yönetimler, belirli hizmetlerin sağlanmasını STK' lar aracılığıyla gerçekleştirebilmektedir. Bazı alanlarda halkın bilgisi, deneyim ve becerisinin harekete geçirilmesi, STK' ların desteğinin sağlanması çok önemli yararlar sağlamaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimler, çeşitli meslek kuruluşları, sendikalar, dernekler ve diğer gönüllü kuruluşlarla çeşitli alanlarda işbirliği ve ortak faaliyet yürütebilmektedir.STK' ların katkılarıyla sağlanabilecek hizmetlerin sınırı yoktur.

⁹⁹ Özer, "Küreselleşme Kısacasında Yönetim..", s. 38.

¹⁰⁰ Silier, a.g.k., s. 17.

Günümüzde bu hizmetler, çevre koruma ve çevresel etki değerlendirmesi çalışmaları, bilgisayar yazılım programlarının hazırlanması, büyük çaplı kamu projelerinde danışmanlık, vb. alanlarda yayılmış bulunmaktadır. Gönüllülerin yerel yönetim personelleri ile birlikte çalışarak başarılı olmaları büyük ölçüde onların istekliliğine, becerisine katkılarına bağlı olduğu kadar, yerel yönetim personelinin de gönüllü kişi ve kuruluşları kendileri açısından bir tehdit olarak görmeyerek, uyumlu bir ortak çalışma yaratmalarına bağlıdır.¹⁰¹

Bu ortak çalışmalarda, Belediyeler STK' ların katkılarıyla tüm kent halkına dönük ağaçlandırma, mahallelere/semtlere park, spor alanı kazandırma, atık kağıt, cam/şişe toplama, temiz kent, ilaç toplama gibi kampanyalara sık sık başvurmakta ve bunları başarı ile uygulamaktadır.¹⁰²

STGM' nin yerel yönetimlerle STK' ların işbirliğini desteklemek amacıyla düzenlediği " Katılımcı Demokraside Yerel Yönetim – STK İşbirliği Toplantıları " sonunda alınan şu kararlar bu işbirliği için yapılmasını gerekenleri şöyle özetlemektedir:¹⁰³

- Gerek sivil toplum kuruluşları gerekse yerel yönetimler eğitimler aracılığıyla kapasitelerini arttırarak ortak çalışmalar ve işbirlikleri için daha donanımlı hale gelmelidirler.
- STK' ların yerel yönetimlerde en temel beklentilerinden biri STK' larla ilişki kurulması sürecinde yerel yönetimlerin siyasi ayrımcılık yapmaması olmuştur.
- Yerel yönetimlerin teknik çalışmalarda meslek odaları ve örgütlerin görüşlerini alması gerekmektedir.
- Ortak çalışmaların sürekliliği için karşılıklı olarak önlemler alınmalıdır. Yerel yönetimlerle STK' lar ortak çalışma konusunda bir mutabakat belgesinde uzlaşmalıdır.

¹⁰¹ Delioğlan, a.g.e., s. 39.

¹⁰² Delioğlan, a.g.e., s. 40.

¹⁰³ Doru, a.g.e., s. 25.

- Yerel yönetimlerle STK' ların ortak çalışması gönüllülük temelinde kurulmalı, sosyal sorumlulukla devam etmelidir.
- Yerel yönetimler ve STK' lar ortak çalışmaları belgelemelidirler.
- Yerel yönetimler muhaliflerin dahi onayını/katılımını almalıdır.
- STK' lar yerel yönetimleri yeterince denetlememekte ve sorgulamamaktadır; bilgi alma yasası kapsamında STK' lar dilekçe haklarını kullanmalı ve süreci takip etmelidirler.

6. 3. Yönetişim

Yönetişim kavramı, kamu yönetimini, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını içine alan kompleks bir sistemi ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağını ve karşılıklı etkileşimlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu süreçte merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşlarından başka, sivil toplum örgütlerini, özel girişimcileri ve kar amacı gütmeyen kuruluşları kapsayan geniş bir aktörler yelpazesinin varlığı ve bunların yönetim sistemine dahil edilmesi gündeme gelmektedir.¹⁰⁴

Yönetişim, yerel düzeyde yönetim yetkilerinin yerel unsurların katılımıyla kullanılmasını öngörmektedir. Bu noktada ülkemiz açısından, kentsel alana yönelik kararlara bireysel ve örgütlü katılım eksikliğinin yanında, bireysel ve örgütsel etkinliğin yetersizliği sivil toplum kuruluşlarının katılımını daha da önemli hale getirmiştir.¹⁰⁵

Yönetişim kendi kendini yöneten ağları yansıtan bir olgudur. Bu olgu şu unsurları kapsamaktadır:

- Yönetişim yönetimden daha geniş kapsamlı bir kavram olarak devlet dışı aktörleride kapsamakta ve devletin sınırlarını özel sektörün, kamu sektörünün ve gönüllü kuruluşların sınırlarına çekmektedir.

¹⁰⁴ M. Akif Özer, "Yönetişim Üzerine Notlar", (çevrimiçi)
<http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/der63m4.pdf> , erişim tarihi: 25.02.2013, s.61

¹⁰⁵ Öner, a.g.m., s. 60

- Yönetişim, ortak amaçları paylaşan ve kaynaklarının mübadelesi ihtiyacını duyan aynı grubun üyeleri arasındaki ilişkilerin ve yaşanan etkileşim sürecinin sürdürülmesini öngörmektedir. Bu süreçte ilişkiler, etkileşimler oyunun kurallarına göre güven esasına dayalı olarak sürdürülmektedir.¹⁰⁶

6. 3. 1. Yerel Gündem 21

Yerel Gündem 21, sürdürülebilir kalkınma kavramının yaşama geçirilmesine yönelik bir eylem planı niteliğindedir. BM ' Ortak Geleceğimiz Raporu'yla ' ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma kavramı Rio da yapılan ilk Habitat toplantısı ile Gündem 21 eylem planının oluşmasında etkili olmuş ve bu eylem planı çerçevesinde sorunların çözümünde devlet dışı aktörlerinde etkin biçimde kullanılması gerektiği söylenmiştir. G21 ulusal stratejilerini sürdürebilmeleri için hükümetlere çağrıda bulunurken, geçmişten farklı olarak gönüllü kuruluşlar ve halkla işbirliğinin gerekliliğini de belirtmekte ve sivil toplumada bir rol tanımlamaktadır. Daha sonra İstanbul' da yapılan Habitat II toplantısıyla beraber G21, " ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin katılımı ve işbirliği, belirleyici bir etken olacaktır. " şeklinde ki alınan kararla Yerel Gündem 21 şekline dönüşmüştür. Şimdiye kadar ki söylemlerimizden de anlaşılacağı üzere YG 21 hem yerel yönetimleri hemde devlet dışı aktörler olan sivil toplumu sorunların çözülmesinde etkin bir konuma yerleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu da bir önceki başlıkta ele aldığımız yerel ortaklıklara dayalı katılımcı, çok sektörlü yönetim anlayışının hayata geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

YG 21 süreci, özünde, kentin sürdürülebilir geleceğine yönelik bir vizyon geliştirilmesini, ardından da bu vizyonun yaşama geçirilmesini sağlayacak uzun soluklu bir yerel eylem planını kapsamaktadır. Bu süreç, toplumun örgütlü, örgütsüz tüm kesimlerinin iştirakine açık çeşitli katılımcı mekanizmaları içeren ve yerel ortaklıklara dayalı bir yönetim anlayışının geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

¹⁰⁶Özer, a.g.m. , s. 69.

Dünya ve Türkiye'de ki YG 21 uygulamaları, her kentin kendine özgü koşullarının, değerlerinin ve önceliklerinin sergilendiği, farklı yapılar ve yöntemlerle yürütülmektedir. Şimdiye kadar ki uygulamalara bakıldığında ise; tabiatıyla, ortak noktaların, birbirini tamamlayan benzer süreçlerin ve çıktıların varlığı hemen göze çarpmaktadır. "Kent konseyleri" ve benzeri yapıların oluşturulması ve burada tüm ortakların yeterli bir biçimde temsil edilmeleri; çalışma grupları oluşturulması ve kadın ve gençlerin bunların bünyesinde etkin olarak yer almaları; YG 21 sürecinin eşgüdümünü sağlayacak ve destekleyecek bir Genel Sekreterlik oluşturulması, kentin sürdürülebilir geleceğine yönelik bir vizyon geliştirilmesi; mevcut sorunların, çözüm hedeflerinin, takviminin ve maliyetlerinin tespiti bu noktalardan birkaçını oluşturmaktadır.¹⁰⁷

YG 21 eylem planı kapsamında sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde başarı kazanması için 4 ana hedef belirlenmiştir:

- Her ülkedeki yerel yönetimlerin, kendi belde halkları ile katılımcı bir süreci başlatmaları ve kendi kentleri için YG 21 konusunda görüş birliği sağlamaları;
- Uluslararası topluluk ile yerel yönetimler arasındaki işbirliğinin artırılması ve uluslararası ölçekte yerel yönetimler arasındaki işbirliğini güçlendirici adımların atılması,
- Deneyim ve bilgi alışverişini zenginleştirmek amacıyla, yerel yönetim birlikleri ve diğer yerel yönetimlerin temsilcileri arasındaki eşgüdüm ve işbirliği düzeyinin geliştirilmesi,
- Her ülkedeki yerel yönetimlerin, karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine kadınların ve gençlerin etkin olarak katılımını sağlayacak programlar geliştirmeleri ve uygulamaları.

YG 21 programı, kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları üçgeninde yerel karar alma süreçlerini oluşturarak, Türkiye' de yeni bir yerel yönetim modelinin gelişmesini sağlamıştır.¹⁰⁸ Bu yerel yönetim modeli,

¹⁰⁷ A. Asım Arar, "Yerel Gündem 21" , <http://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa>, erişim tarihi: 01.06.2014.

¹⁰⁸ Resmi Gazete, S: 26502, 24.04.2007.

Kent Konseylerinin kurulmasının önünü açmış ve bu modelin pratikte de uygulanmasını sağlamıştır.

7. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KALKINMADA Kİ ETKİSİ

Bir bölgede kalkınma sorununun tarafı konumunda olan ve her biri kalkınma yolunda çeşitli görev ve sorumluluklar üstlenmiş kurumlar arasında oluşturulabilecek etkin bir işbirliği, bölgesel kalkınmaya yönelik çabaların başarıya ulaşmasında yaşamsal öneme sahip olmaktadır. STK' lar böyle bir işbirliğinin tesis edilmesi ve geliştirilmesinde önemli bir rol üstlenecekler.¹⁰⁹

Sivil toplum kuruluşlarının yerel kalkınmada en büyük katkıları özellikle yerel yönetimler müdahalesinin yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı veya müdahalenin yerel halkı tatmin etmekte uzak bir tarzda yapıldığı durumlarda gerçekleşmektedir.

8. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI:¹¹⁰ DERNEKLER, VAKIFLAR, SENDİKALAR, MESLEK KURULUŞLARI

Hukuk mevzuatımızda 'Sivil Toplum Kuruluşları' şeklinde hukuki bir statü yoktur. Türkiye' de sivil toplum kuruluşlarını işlevsel ve niteliksel olarak karşılayabilen iki yasa kalıbı bulunmaktadır. Bunlar Dernekler ve Vakıflar Kanunu' dur. 1982 Anayasası Dernek – Vakıf kurma özgürlüğü ile ilgili düzenlemeler içerirken aynı zamanda temel kanun niteliğinde ki, Türk Medeni Kanunu da, Dernekler ve Vakıflarla ilgili olarak düzenlemeler içermektedir.¹¹¹

1982 Anayasa' sının 33. maddesinde ki düzenleme şu şekildedir: "*Herkes*

¹⁰⁹ Özer Kaya, "Sivil Toplum Kuruluşları ve Kalkınma", (çevrimiçi)
http://www.icisleri.gov.tr/ortak_icerik/www.icisleri/tez7.pdf , erişim tarihi: 05.01.2013, s.53.

¹¹⁰ Tez kapsamı içerisinde inceleyecek olduğumuz sivil toplum kuruluşları olup, bütün sivil toplum kuruluşlarının yalnızca bu başlıklardan ibaret olmadığını belirtmek isteriz.

¹¹¹ Özalp, a.g.e., s. 17.

önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hüç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonabilir. Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

...

Bu hükümler vakıflarla ilgili olarak da uygulanır."

Dernek kurma özgürlüğü önceden izin alınmaya tabii tutulmamıştır. Söz konusu madde aynı zamanda vakıflar içinde geçerli olmakla beraber, diğer şekil, şart ve usullerin kanunla düzenleneceği de belirtilmiştir. Anayasa ile güvence altına dernek kurma hakkı gibi sendika kurma hakkı da Anayasa' nın 51. maddesi ile güvence altına alınmıştır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu' nun ikinci kısım II. bölümde Dernekler 56. - 101. maddeler arasında, Vakıflar ise ikinci kısım III. Bölümde 101. - 118. maddeler arasında kuruluşları, faaliyetleri, üyeleri, organları gibi konularda düzenlemelerle yer almaktadır.

8. 1. Dernekler

Sivil toplumun önemli bir ayağını oluşturan unsurlardan biri derneklerdir.¹¹² 4.11.2004 kabul tarihli 5253 sayılı Dernekler Kanunu' nun 2. md.'sinin a bendinde dernek şu şekilde tanımlanmaktadır: "*Kazanç paylaşma dışında kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgive çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.*". Türk Medeni Kanunu'nda da aynı tanımlama kullanılmıştır.

Dernekler ile ilgili ilk düzenleme 1909 yılı 'Cemiyetler Kanunu' ile olmuştur. Bu Kanun ile derneklerrin yapısal ve işlevsel şemaları belirlendi. Dernek kurma özgürlüğünden ise ilk olarak 1924 Anayasası'nın 70. md.'sinde açıkca yer verilmiştir. 1938 yılında çıkarılan 3512 sayılı Cemiyetler Kanun ilk Cemiyet Kanunu' na göre daha otoriter bir yapıya sahip idi. 1946 yılında bu Kanunun bazı maddeleri yumuşatılmıştır. 1961 Anayasası' nın 29. md. 'sinde ki "*Herkesen önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.*" hükmü ile derneklere örgütlenme konusunda geniş bir alan yaratıldı. Fakat, 1630 sayılı Dernekler Kanunu ile yeni kısıtlamalar getirilerek dernekler üzerinde devlet kontrolü artırılmıştır. 1983 yılında Anayasa' nın 33. md.' sine dyanılarak çıkarılan 2908 sayılı Kanun diğerlerine göre daha yasağcı olmakla beraber neredeyse dernekleşme faaliyetlerini sona erdirmiştir. 1995 yılında Anayasa' da yapılan değişiklikle beraber 33. md.' ninde değiştirilmesiyle 2908 sayılı Kanun' da ki kısıtlayıcı maddeler anayasal dayanağını kaybetmiştir.

2908 sayılı Kanunun ardından 2004 yılında çıkarılan 5253 sayılı Kanun sadece bir kurumun işlevini belirlemekle kalmamış demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olan sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarının devlet karşısında önem kazanmasına, devletin sivil kuruluşlarını kanunsuzlukların, illegalitenin yerleştiği, toplumu suç işlemeye teşvik edildiği, suç işlemeye yer tahsisi yapıldığı yerler olarak görme alışkanlığının değiştiği anlamına gelmesi bakımından önemlidir.¹¹³

¹¹² Ergür, a.g.e., s. 29.

¹¹³ Işık, a.g.e., s. 25.

AB uyum sürecinde yapılan bu kanunda tüzel kişilere de dernek kurucusu olma imkanı sağlanmıştır. Ayrıca Dernekler Kanunu ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu' nda, hakların kullanılmasını kolaylaştırıcı hükümler getirilmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde yapılan değişikliklerle kanunun 17. maddesine somut bir unsur olarak "*suç işleneceği tehlikesinin açık ve yatkın şekilde ortaya çıkması*" şartı eklenmiş ve bu unsuru taşımayan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenmesi veya yasaklanmasının önüne geçilmek istenmiştir.

5253 sayılı Kanun' da Dernekler ile ilgili kuruluşundan, üyelerine, faaliyetlerinden, organlarına kadar herşey ayrıntılarıyla beraber düzenlenmiştir.

8. 2. Vakıflar

22.11.2001 kabul tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu' nun 101. md.' sinde vakıflar şu şekilde tanımlanmıştır: "*Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliği sahip mal topluluklarıdır.*". Vakıflar tarihi çok eskiye dayanan kurumlardır. Selçuklu ve Osmanlı' da yaygın bir şekilde kurulmuşlardır. Özellikle Osmanlı döneminde çok fazla alanda çok etkin şekillerde boy göstermişlerdir. Tanzimattan sonra Vakıfların denetime tabi tutulması ve merkeze bağlanmaları gereği hissedilmiş ve Evkaf Nezareti' ne bağlanmışlardır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra ise Evkaf Nezareti kaldırılmış Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

1935 yılında kabul edilen 2762 sayılı kanun ile bu alan yeniden düzenlenmiştir. Mazbut ve mülhak vakıfları olarak eski hukuka göre kurulmuş vakıflar ve Medeni Kanun' nda sonra kurulan yeni vakıflar bazı yönlerden ayrı bir düzenlemeye tabi tutuldular. 1967 yılında çıkarılan 903 sayılı Kanun ile bu alan yeniden düzenlenmiştir.¹¹⁴

Vakıflar, kuruluş yıllarında insanlardan çok maddi varlıkları bir araya getiren

¹¹⁴ Ergür, a.g.e., s. 31.

kurumlar oldukları için sivil toplum ürünü, fakat sivil toplum kuruluşu özelliklerine sahip değillerdi. 1965 yılından sonra yapılan düzenlemelerle sivil toplum kuruluşu olmasını sağlayan değişiklikler yapılmış, 1980'lerden sonra ise tamamen sivil toplum kuruluşu özellikleri taşımaya başlamışlardır.¹¹⁵

20.2.2008 kabul tarihli 5737 sayılı Kanun ile vakıflar günümüz şartlarına uygun şekilde yeniden düzenlenmişlerdir.

8. 3. Sendikalar

18.10.2012 kabul tarihli 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu 2. md.'sinin 8 bendinde sendika şöyle tanımlanmaktadır: *"İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır."*

8. 4. Meslek Kuruluşları

Türkiye'de meslek kuruluşları oda ve dernek olarak örgütlenmiştir. Bu iki sivil toplum kuruluşu türü arasında, kuruluşların sahip oldukları yetki ve sorumluluklar, devletle olan ilişkileri, üyelik koşulları ve gelir kaynakları açısından farklılıklar vardır. Odalar kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır. Bir kamu hukuku tüzel kişisi olan odaların bazı kamu görevleri ve kamu hukukundan doğan hakları vardır. Odalar ilgili alanda devletin yerine getireceği bazı görevlere eş düşen yetkileri kullanırlar. Kanun ile kurulurlar. İlgili meslek alanında kamu yararını korumak amacıyla gerekli düzenleme ve denetimleri yapmayı üstlenirler.

Mesleki derneklere üyelik serbest iken, odalara üyelik zorunlu tutulmuştur. Bir odaya üye olmak, genel ilke olarak, o mesleği icra etmenin ön koşuludur.

¹¹⁵ Ahmet Yıldırım, "Sosyal Bütünleşme Açısından Sivil Toplum Örgütleri", (çevrimiçi) <http://eprints.sdu.edu.tr/78/1/TS00247.pdf> , erişim tarihi: 05.01.2013.

1943 yılında çıkarılan 4255 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaları Kanunu ile odalar üzerinde sıkı bir denetim getirilmiştir. Odalarla ilgili diğer bir yasal düzenleme 1950 yılında yapılmıştır. 1950 tarihli 5590 sayılı Kanun ile Odalarla ilgili daha demokratik düzenlemeler getirilmiştir. Bu yasanın ilk maddesine odalar ile ilgili "*kamu kurumu niteliğindeki tüzel kişiliğe sahip meslek kuruluşlarıdır.*" şeklinde bir ifade kullanılmıştır. 1982 Anayasası'nın da 135. md.'sinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları anayasal bir dayanağa oturtulmuştur. 1995 yılındaki değişikli ile de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının siyasetle uğraşamayacakları; siyasi partileri, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemeyecekleri gibi kısıtlamalara son verilmiştir. Ayrıca yerel mülki amirin meslek kuruluşlarının organlarını geçici süre görevden alabilme yetkisi de kaldırılmıştır.

18.5.2004 kabul tarihli Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu ile odalar yeniden düzenlenmişlerdir.

Ülkemizde ki belli başlı meslek kuruluşları şunlardır: Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf örgütleri, Barolar, Mühendisler ve Mimarlar Odaları, Tabipler Odası, Ziraat Odalar vd. ...

B - BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

1. TÜRKİYE' DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN GELİŞİM SÜRECİ

Ülkemizde büyükşehir belediyeçiliği farklı dönemlerden geçerek bugünkü halini almıştır. Hatta çok yakın bir zaman diliminde çıkarılan yeni bir kanun ile ülkemizde büyükşehir belediye sayısının arttığını görmekteyiz.

Çoğalan nüfus beraberinde şehirleşmeyi artırarak nüfusun ve ekonomik etkinliklerin büyükşehirlere kaymasına sebep olmuş ve artık şehirlerin yönetimi çok güçleşmiştir. Ülkemizde de yeni kurulan büyükşehirlerde daha etkin bir yönetim anlayışı benimsenmeye çalışılmıştır. Büyükşehir olmakla beraber şehirlerin imkanları daha da artarak günümüz koşullarına uygun yeni birer modern kent olma yolunda daha sağlam adımlar atılmaya çalışılacaktır.

Daha 1924 Anayasası'nda yerleşim yerlerinin nüfus ve gelişmişlik düzeylerine göre bölündüğü görüyoruz. Birbirinden farklı büyüklükler gösteren yerleşim yerleri için ayrı ayrı yasa çıkarılacağı ve Köy Kanunu'nun bunun ilk adımı olduğu ifade edilmiştir. Fakat bu teori pratiğe geçirilmemiş ve 1580 sayılı Kanunun hükümleri tüm yerleşim yerleri için geçerli olmuştur.¹¹⁶ 1580 sayılı Kanun Ankara ve İstanbul için ayrı bir yönetim modeli getirmiştir.

1960'lı yıllardan itibaren ülkemizde büyükşehir belediyeleri için yeni yönetim modelleri geliştirmeye çalışılmıştır. Fakat 1961 Anayasası buna pek elverişli değildir.¹¹⁷ Buna rağmen 1969 programında “Metropolitan alanlar içinde çok sayıda belediye ve uygulayıcı kuruluş bulunması planlama kararlarının uygulamaya dönüşümünde güçlükler doğurmaktadır. Bu seviyede koordinasyonun ve davranış bütünlüğünün sağlanması,metropolitan idarelerin kurulmasına bağlı olacaktır.İçişleri

116 Şerif Öner, *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye' de Belediye Yönetimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006, s.266 – 267.

117 Nuri Tortop, *Mahalli İdareler*, Ankara, 1988, s. 172.

Bakanlığı'nca başlatılmış olan Metropolitan İdare Araştırması Temmuz 1969'a kadar tamamlanacak, derhal uygulanmaya geçilecek.” denmektedir.¹¹⁸ 1969 programındaki bu söylem hiçbir şekilde uygulamaya geçirilememiştir.

1970'li yıllarda hazırlanan Belediye Kanunu Tasarısı'nda, belediyelerin büyüklüklerine göre ayrılması öngörülmüştür. ”Büyük Kent Belediyesi” adı verilen bu belediyelerin olağan belediye görevlerinin yanında, yakınındaki mahalli idarelerle işbirliği yapması da öngörülmüştür.¹¹⁹

12 Eylül 1980 Darbesi'yle birçok şeyde olduğu gibi yerel yönetim kuruluşlarında da değişimler olmuştur. Belediyeler fesh edilmiş ve atanmış başkanların yerine atama ile yeni başkanlar getirilmiştir. Belediye ve İl Özel İdareleri'nin bütçe kanunları güncellenmiş ve büyükşehirlerin etrafındaki yerleşim alanlarının hukuki varlıkları sona ermiştir.¹²⁰

Büyükşehir belediyelerinin etrafındaki yerleşim alanlarının hukuki varlıklarının sona ermesi, büyükşehirler için özel bir yönetim oluşturulması için atılan ilk adım olarak nitelendirilebilir. Bu kararlar beraber Türkiye'de darbe döneminde pek çok yerel birimin hukuki varlıkları sona ermiş ve belediye sayısı düşmüştür.

1980 Darbesi sonrasında Milli Güvenlik Konseyi tarafından hazırlanan 1982 Anayasası'nda büyükşehirlerde özel bir yönetim kurulmasına imkan verecek bir madde konulmuştur. Anayasa'nın 127. maddesinde “*Kanun büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebileceği*” hükme bağlanmıştır.

1982 Anayasası'ndaki 127. madde hükmüne bağlı olarak Ocak 1984'te yürürlüğe giren 2972 sayılı Kanun ve Mart ayında çıkarılan 195 sayılı Kanun

¹¹⁸ DPT, 1969 yılı Programı, yayın no: 748.

¹¹⁹ Ruşen Keleş – Fehmi Yavuz, *Yerel Yönetimler*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1989, s. 266.

¹²⁰ Keleş – Yavuz, a.g.e., s. 276.

Hükmünde Kararname uyarınca üç büyük kentte büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Bu şehirler şunlardır: İstanbul, Ankara ve İzmir.

195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname yayımlandıktan sonra büyükşehir belediyesinin daha etkin bir şekilde çalışması ve hukuki statüsünü tam anlamıyla belirlemesini sağlayacak olan “3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun” 27 Haziran 1984 tarihinde çıkarılmıştır.

1986 - 1988 arasında da beş büyükşehir belediyesi kuruldu. 1986 yılında 3306 sayılı Kanun' la Adana, 1987 yılında 3391 sayılı Kanun' la Bursa, 3398 sayılı Kanun' la Gaziantep ve 3399 sayılı Kanun ile Konya ve 1988 yılında 3608 sayılı kanun ile Kayseri Büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur. 1993 yılına gelindiğinde de 3911 sayılı kanun ile sekiz büyükşehir belediyesi daha kuruldu. Bunlar; Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun illeridir. 2000 yılında 593 sayılı kanun ile de Adapazarı büyükşehir olmuştur.

2004 yılında yerel yönetimler reformları kapsamında büyükşehir belediyeleri yönetimleri için 3030 sayılı Kanun' un yerine 10.7.2004 kabul tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu yürürlüğe girmiş ve daha önceki kanunda ki bütün anlaşmazlıkları büyükşehir lehine çözmüştür.

Günden güne kentlerin artan ihtiyaçları doğrultusunda da kurulu olan büyükşehir belediyelerinin yanına yeni büyükşehirlerin kurulması gerekliliği görülmüş ve 12.11.2012 kabul tarihli 6360 sayılı On üç ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile var olan on altı büyükşehir belediye yönetimimize on üç yeni büyükşehir belediye yönetimi eklenmiştir. Bu on üç yeni büyükşehir şunlardır: Trabzon, Muğla, Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Tekirdağ, Şanlıurfa, Van.

Bu yasanın kabulünün ardından Ordu ilinin de büyükşehir belediyesi olması için TBMM' ye bir kanun teklifi verilmiş ve kabul edilmiştir. Kabul edilen kanun ile

birlikte 6360 sayılı Kanun' un 1. md.' sine Ordu ili de eklenerek, kurulacak olan büyükşehir belediyelerinin sayısı 14' e yükselmiştir.

6360 sayılı Kanun' un 1. , 2. ve geçici 17. md.' si ilk yerel seçimlerde; diğer hükümler ise yayımlandığı tarihte yürürlüğe girmiştir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KURULUŞU VE SINIRLARI

5216 sayılı Kanun' un büyükşehir belediyesinin kurulmasıyla ilgili 4. md' sinin *“belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla on bin metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu yedi yüz elli binden fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.”* şeklinde ki hükmü 6360 sayılı Kanun ile sadeleştirilerek şu şekli almıştır: *“Toplam nüfusu 750.000’den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.”*

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na göre büyükşehir belediyelerinde 'Büyükşehir belediyesi' , 'ilçe belediyesi' ve 'ilk kademe belediyeleri' olmak üzere üç çeşit belediye vardır. 5747 sayılı Kanunla 'ilk kademe belediyeleri' kaldırılmıştır. Bununla beraber ilk kademe belediyelerine yapılan bütün atıflar ilçe belediyelerine yapılmış sayılır.

Büyükşehir belediyesine katılma kararı ilgili ilçe belediye meclisinin talebi üzerine büyükşehir belediye meclisi tarafından alınır. İlçe belediyesi olarak büyükşehir belediye sınırları içine katılan belediyeler, mevcut belediyelerin temsil edildiği şekilde büyükşehir belediye meclisinde temsil edilirler. Büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyeleri ile nüfusu elli bin ve üzerinde olan belediyeler, büyükşehir ilçe belediyesine dönüşür. Diğer belediyeler ile köylerin tüzel kişiliği kalkar. Tüzel kişiliği kalkan belediyelerin katılacağı ve köylerin mahalle olarak bağlanacağı belediyeler, Bakanlar Kurulu kararında belirtilir.¹²¹

¹²¹ Zehra Odyakmaz vd., Anayasa Hukuku / İdare Hukuku, İkinci Sayfa Yayınları, İstanbul, 2012, s.

5216 sayılı Kanun' da büyükşehir belediyelerinin sınırlarını belirleyen 5. md. "*Büyükşehir belediyelerinin sınırları, adını aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırlarıdır.*" şeklinde iken; 6360 sayılı Kanun ile "*büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırlarıdır.*" şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca 6360 sayılı Kanun ile daha önce kurulmuş ve yeni kurulacak bütün büyükşehirlerin il özel idareleri kaldırılmıştır.

3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ÇALIŞMA ORGANLARI

5216 sayılı Kanun' un 12. - 20 md.' leri arası düzenlenmiştir. İlk kademe belediyelerine yapılmış olan her atıf ilçe belediyelerine yapılmış sayılmaktadır. 6360 sayılı Kanun' un 12. md.' si ile bazı maddelerden ilk kademe belediyesi ibaresini tamamiyle kaldırarak; ilçe belediyesi ibaresini kullanmaya başlamıştır.

3. 1. Büyükşehir Belediye Meclisi

2972 sayılı Kanununun 6. maddesine göre, büyükşehir belediye meclisleri, belediye hudutları içinde kalan ilçe seçim çevreleri için tespit edilen belediye meclisleri üye sayısının her ilçe için beşte biri alınmak suretiyle bulunacak toplam sayı kadar üyeden teşekkül eder. Aynı kanununun 24. maddesine göre; her ilçe belediyesi için seçilmiş olan asıl üyelerin seçiliş sıralarına göre baştan başlayarak yeter sayıya inilmek suretiyle bulunur.

Büyükşehir Belediye Başkanı, Büyükşehir Belediye Meclisi'nin başkanı olup büyükşehir içindeki belediye başkanları meclisin doğal üyeleridir.

Büyükşehir Belediye Meclisi, doğrudan belde halkı tarafından seçilmiş üyelerden değil, doğal olarak seçilmiş üyelerden oluşan bir üst kurul niteliğindedir.¹²²

Büyükşehir Belediye Meclisi'nin temel görevleri; kendi bütçesini kabul etmek, ilçe belediyelerinin bütçesini onaylamak, ilçe belediyelerin kendi aralarında veya Büyükşehir ile aralarında uyuşmazlık veya farklı uygulama çıkması halinde düzenleyici önlemler almaktır. Ne 5216 sayılı Kanun'da ne de 3030 sayılı Kanun'da meclisin görev ve yetkileri ayrıca sayılmamıştır.

5216 sayılı Kanun, 14. md.' de büyükşehir belediye başkanına belediye meclisi kararları üzerinde hem geciktirici hem de zorlaştırıcı veto yetkisi vermiştir.¹²³ Maddeye göre büyükşehir belediye başkanı hukuka aykırı gördüğü belediye meclis kararlarını yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşmek üzere belediye meclisine iade edebilir. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de büyükşehir belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar eden kararlar kesinleşecek. Meclis kararları, kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir. Mülki idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez. Kesinleşen belediye meclisi kararlarının yürürlüğe girebileceği en erken an, bu kararların mahallin en büyük amirine ulaştığı andır. İlgililer için yükümlülük getiren büyükşehir belediye meclisi kararlarının yürürlüğe girebilmesi için ayrıca ilgililerine tebliğ edilmesi veya duyurulması gerekmektedir. Kesinleşen meclis kararları yedi gün içinde halka duyurulur.

İlçe belediye meclisleri tarafından alınan imara ilişkin kararlar, kararın gelişinden itibaren üç ay içinde büyükşehir belediye meclisi tarafından nazım imar planına uygunluğu yönünden incelenerek aynen veya değiştirilerek kabul edildikten sonra büyükşehir belediye başkanına gönderilir.

5393 sayılı Kanun' da belediye meclisinin feshine yönelik olarak yer alan düzenlemeler geçerlidir. Kendisine kanunla verilen görev süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum büyükşehir belediyesine ait işleri sekteye veya gecikmeye uğrattırsa; büyükşehir belediyesine verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasi konularda karar alırsa, İçişleri Bakanlığı'nın bildirimine üzerine Danıştay'ın kararıyla fesh

¹²³ Kemal Gözler – Gürsel Kaplan, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınları, Bursa, 2013, s. 196.

edilecektir.

Büyükşehir belediye meclisi üyeleri arasından en az beş, en çok dokuz kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurulabilir. İmar ve bayındırlık, çevre ve sağlık komisyonu, plan ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulması zorunludur. İmar ve bayındırlık komisyonu en fazla on iş günü, diğer komisyonlar ise en fazla beş günde kendilerine verilen işleri sonuçlandırmak zorundadırlar. Komisyon bu sürede raporu hazırlayıp meclise sunmazsa, konu meclis başkanlığı tarafından doğrudan meclis gündemine alınır. Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir.

3. 2. Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri genel sekreter, biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üye olmak üzere toplam on bir üyeden oluşur.

5216 sayılı Kanunda bulunan birim amirlerinden ibaresi, 3030 sayılı Kanun'un 13. maddesinde düzenlenen imar, fen, hukuk, hesap, yazı ve personel işlerini yürüten birim başkanlarını anlamak gerekmektedir. Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda 3030 sayılı Kanun'dan farklı olarak, encümen toplantılarına genel sekreter başkanlık eder.¹²⁴

3. 3. Büyükşehir Belediye Başkanı

Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğin temsilcisidir. Büyükşehir belediye başkanı, 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetlerinin Seçimi Hakkında Kanun'da gösterilen esas ve usullere göre büyükşehir belediyesi sınırları içindeki seçmenler tarafından

¹²⁴ A. Şeref Gözübüyük – Turgut Tan, *İdare Hukuku Genel Esaslar*, Cilt 1, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 291.

doğrudan doğruya beş yıllık süre için seçilir. Büyükşehir belediye başkanının seçiminde seçim çevresi, büyükşehir belediye sınırlarından oluşur.

Büyükşehir belediye başkan vekili, Belediye Kanunundaki usullere göre belirlenir.

Büyükşehir kapsamındaki ilçe belediye başkanlarının vekalet yetkisi yoktur.¹²⁵ 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda yer alan “büyükşehir belediye başkanı gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya bir kaçını ilçe belediye başkanına devredebileceği”ni öngören maddeyi Anayasa Mahkemesi 25 Ocak 2007 tarih ve E. 2004/79, K. 2007/6 sayılı kararıyla iptal etmiştir. Bu konuda 5393 sayılı Belediye Kanunu'ndaki hükümler uygulanır. 42. madde de “*belediye başkanı görev ve yetkilerinden bir kısmını uygun gördüğü takdirde yöneticilik sıfatı bulunan belediye görevlilerine devredebilir.*” hükmü yer almaktadır.

Büyükşehir, ilçe belediye başkanları süresince; siyasi partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamayacak ve profesyonel spor kulübü başkanlığı ve yöneticiliği yapamayacaktır. 5216 sayılı Kanun' daki bu madde ile belediyelerin kaynaklarının amaç dışında kullanılması engellenmek istenmiştir.

5216 sayılı Kanun' un 18. maddesinde büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri, 3030 sayılı Kanun' dan farklı olarak ayrı bir maddede düzenleme konusu yapılmış ve sayma yoluyla belirtilmiştir.

Büyükşehir belediye başkanı, Büyükşehir Belediye Kanunu'nda sayılan görevlerin yanında diğer kanunlarda da belirtilen belediye başkanlarına verilen görev ve yetkilerden büyükşehirle ilişkin hizmetleri yerine getirmekle görevlendirilmiştir.

Büyükşehir belediye başkanlığının sona ermesinde 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümleri uygulanır:

¹²⁵ Odyakmaz vd. , a.g.e. , s. 460.

Maazeretsiz ve kesintisiz olarak yirmi günden fazla görevini terk etmesi ve bu durumun mahallin mülki idare amiri tarafından belirlenmesi;

Seçilme yeterliliğinin yitirilmesi;

Görevini sürdürmesine engel bir hastalık veya sakatlık durumunda yetkili sağlık kuruluşu raporuyla belgelenmesi.

Büyükşehir belediye başkanı,diğer belediye başkanları gibi hakkında soruşturma, kovuşturma ya da dava açılması durumunda İçişleri Bakanı tarafından bir önlem olarak görevinden alınabilir.¹²⁶

4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Kanun ile Büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkilerinde büyük artış olmuş, yoğun bir hizmet yüklenmiştir. Başta imar, ulaşım ve ruhsat işlemleri olmak üzere Büyükşehir belediyelerinin her konuda görev, yetki ve sorumluluklarını genişletmiştir. İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak stratejik plan hazırlama, uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapma veya yaptıрма yetkileri Büyükşehir belediyesine verilmiştir. Ayrıca kanunlarla Büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar planlarını, parselasyon planlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak yetkisi de Büyükşehir belediyesine bırakılmıştır.

Genel Görevler

İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak Büyükşehir belediyesinin stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak;

¹²⁶ A. Şeref Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s. 124.

Coğrafi ve kent bilgi sistemleri kurmak.

Bayındırlığa İlişkin Görevler

Çevre düzeni planına uygun olmak kaydıyla, Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5000 ile 1/25000 arasındaki her ölçekte nazım imar planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak;

Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarını, bu planda yapılacak değişiklikleri, parselasyon planlarını ve imar ıslah planlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek;

Nazım imar planının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmak veya yaptırmak;

Büyükşehir belediyesinin görev ve hizmetlerinin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar planlarını, parselasyon planlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak;

775 sayılı Gecekondu Kanununda verilen yetkileri kullanmak;

Yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak;

Kentsel tasarım projelerine uygun olarak meydanlara ve ana caddelere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak;

Meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki

binalara numara verilmesi işlerini yapmak;

Coğrafi ve kent bilgi sistemleri kurmak;

Düzenli kentleşmeyi sağlamak, şehrin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla imarlı ve altyapılı arsalar üretmek;

Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek;

Derelerin ıslahını yapmak.

Ekonomik ve Ticari Hayata İlişkin Görevler

Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine ve Büyükşehir belediyesi sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek;

Konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak;

Toplu konut yapımı konusunda diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalar ile işbirliği yapmak ve onlarla ortak projeler gerçekleştirmek;

İlan ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek;

Gıda ile ilgili olanlar dahil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri ruhsatlandırmak;

Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek;

Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletme veya işlettmek.

Kültürel ve Sosyal Görevler

Kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulamak;

Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettmek;

Gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdi yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, sporcuları ödüllendirmek; yurtiçi ve yurtdışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclisi kararıyla ödül vermek;

Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak;

Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek;

Yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetler yapmak, bu amaçla sosyal tesisler kurmak;

Meslek ve beceri kazanma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek.

Ulaşım İlişkin Görevler

Büyükşehir ulaşım ana planını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak;

Ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak ve koordinasyonu sağlamak;

Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, işletmek veya işlettirmek;

Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergahlarını belirlemek;

Büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizdeki taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek;

Durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek;

Şehir içi trafiği düzenlemek;

Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek.

Çevre ve Sağlıkla İlgili Görevler

Çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak, ağaçlandırma yapmak;

Gayrisihhi işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan

diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak;

İnşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak;

Büyükşehir katı atık yönetim planını yapmak, yaptırmak;

Katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek;

Sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunu için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek;

Deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak;

Gıda ile ilgili olanlar dahil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek;

Hayvan barınakları yapmak;

Gerektiğinde sağlık hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetle ilgili her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak;

Fakirler için sağlık merkezleri, hastaneler ve gezici sağlık üniteleri kurmak;

Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

Esenlikle İlgili Görevler

Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda sağlık, ticaret, huzur gibi konularda zabıta hizmetlerini yerine getirmek;

Doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları Büyükşehir ölçeğinde yapmak;

Gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek;

İtfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek;

Patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek;

Konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika, sanayi kuruluşları ve kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, gerekli izin ve ruhsatları vermek;

Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri halinde her türlü desteği sağlamak.

5. KENT KONSEYLERİ VE ÇALIŞMA ŞEKİLLERİ

İçinde yaşadığımız şehirler hızla büyüyen, dolayısıyla problemleri de hızla artan şehirlerdir. Böyle bir durumda kent halkının bir bütün olması, herkesin kendi bilgisini, kendi tecrübesini bu kente katması, dolayısıyla sorunları birlikte çözmesi gerekir. Kentlerin öncelikli sorunlarının tespiti ve çözümü konusunda katılım

mekanizmalarının ülkemizdeki en güçlü aracı olan kent konseylerinin rolü her geçen gün artmaktadır.¹²⁷

5. 1. Yerel Gündem 21 Kapsamında Kent Konseylerinin Kuruluşu

Öncelikli olarak, kent konseylerinin temelini oluşturan YG21 hakkında kısaca bir bilgi verelim: Türkiye' nin YG21 ile tanışması 1996 Habitat II Kent Zirvesi toplantıları ile olmuştur. Bu toplantılarda, sürdürülebilir kalkınmanın temelinde demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve halka hesap veren yönetimler olduğu belirtilmiştir. Böylece yönetim ilkesinin de temel çerçevesi çizilmiştir. Gündem 21' in etkin bir şekilde yaşama geçirilmesinin önkoşulu olarak, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer yerel aktörlerin etkin katılımını vurgulamaktadır.¹²⁸

YG21' in uygulandığı kentlerde yerel yönetim temsilcileri, kadın ve gençlik grupları ve STK' lar bir araya gelerek kent konseylerini oluşturmuşlardır. YG21 özünde yönetim anlayışını barındırmakla beraber, dernekler, vakıflar, meslek odaları, sendikalar gibi STK' lar ile belediyeler arasında yeni bir ilişkinin kurulması sağlamıştır. İşte bu yeni ilişkide ki en önemli aktör kent konseyleri olmuşlardır. Belediyeler bünyesinde oluşturulan kent konseyleri ile STK ile ortak paydaş olarak kentin her türlü ihtiyacında ortak çalışma yürütülebilecek pozisyona gelinmiştir.

Kent Konseyleri mevzuatımıza ilk olarak 03.07.2005 kabul tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu ile girmiştir. Bu Kanunun 76. md. ' sinde kent konseyleri şöyle düzenlenmiştir: "*Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye*

¹²⁷ Recep Altepe, *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi, Bursa, 2011.

¹²⁸ Uysal Kerman vd. , "Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri", *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Bursa, 2011, s. 19.

çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar." Ayrıca bu maddede kent konseylerinin çalışma şekil ve usullerinin İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak olan yönetmelik ile belirleneceği hakkında da bir hüküm vardır. Buna dayanarak 2006 yılında 'Kent Konseyleri Yönetmeliği' çıkarılmıştır. Bu yönetmelikte kent konseylerinin amaç ve tanımından , organ ve çalışma esaslarına kadar herşey düzenlenmiştir. Yönetmelikte çeşitli uyumsuzluklar nedeniyle 2009 yılında bazı değişiklikler yapılmış ve son halini almıştır.

Kent konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler genel seçim sonuçlarını izleyen üç ay içerisinde kurulurlar.

5. 2. Kent Konseylerinin Çalışma Şekilleri

Kent Konseylerinin çalışma ilkeleri 26313 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliğinin 7. md.'sinde sayılmıştır:

"YG21 sürecin kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak;

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslar arası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek;

Kent vizyonunun ve hemşehricilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma, ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak;

Kent konseyi uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerileri ni oluşturmak;

*Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak;
Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir."*

Kent konseyleri bu sayılan çalışma ilkelerini belirli organlar tarafından yürütmektedir. Kent konseyleri; genel kurul, yönetim kurulu, meclisler ve çalışma grupları ve kent konseyi başkanından oluşmaktadır.

Kent konseyi organları, çalışma yönergelerinde belirlenen yer ve zamanlarda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile olağan olarak toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. 5393 sayılı Kanun' un 76. md.' sinde "*Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir."* ifade yer almaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz ifade doğrultusunda kent konseylerinde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinde gündeme alınıp sadece değerlendirileceği belirtilmiştir ki; bu konuda görüşlerin karar niteliği kazanması için belirleyici makamın belediye meclisi ve özellikle başkan olacağı öngörülebilir.¹²⁹

5. 2. 1. Kent Konseylerinin Görevleri

Kent konseylerinin görevleri 26313 sayılı Yönetmelikte 6. md.' de sayılmıştır:

"Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehricilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak;

Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak;

Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturulmasına katkıda bulunmak;

¹²⁹ Kemal Görmez – Harika Uçar Altınışık, "Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri", *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Bursa, 2011, s.41.

Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek;

Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak geliştirmek;

Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak;

Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak;

Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak;

Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak;

Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır."

Çalışmamızın bu aşamasına kadar sivil toplum, sivil toplum kuruluşlarının kavramsal çerçevesi ile büyükşehir belediyelerinin yapısı incelenmiştir. Son kısım da ise çalışmamızın ikinci bölümünde fazlasıyla ele alacağımız kent konseylerine genel açıdan bir inceleme yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ORTAK ÇALIŞMALARININ DAYANAKLARI VE ÖRNEK PROJELER

A - SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ORTAK ÇALIŞMALARININ DAYANAKLARI

Yerel yönetimler, belirli hizmetlerin sağlanmasını sivil toplum kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirebilmektedir. Bazı alanlarda halkın bilgi, deneyim ve becerisinin harekete geçirilmesi, sivil toplum kuruluşlarının desteğinin sağlanması çok önemli yararlar sağlamaktadır. Bu bağlamda ilk bölümde dile getirdiğimiz Yerel Gündem 21 kapsamında sivil toplum kuruluşları ile ortaklaşa gerçekleştirilecek sürdürülebilir kalkınma programı yerel yönetim kavramını ortaya koymaktadır. Yerel yönetimi tam anlamıyla gerçekleştirmek adına, Yerel Gündem 21 kapsamında büyükşehir belediyelerinde ve belediyelerde çeşitli mekanizmalar kurulmuştur. Bunlar; kent konseyleri, kadın ve gençlik meclisleri, çeşitli çalışma grupları, çocuklar, yaşlılar ve engelliler platformlarıdır.

Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler kimi zaman yukarıda saydığımız mekanizmalar aracılığıyla yerel kalkınma hedefleri ve halkın refahını sağlayacak çeşitli sosyal, siyasal ve kültürel gelişimine katkı sağlayacak alanlarda ortak projeler yürütebilmektedirler. Bunların yanında büyükşehir belediyeleri bünyesinde yer alan ihtisas komisyonlarında da sivil toplum kuruluşlarıyla ortak akıl çerçevesinde beraber çalışıldığı görülmektedir.

Bu bölümde Büyükşehir Belediye Kanunu ve Belediyeler Kanunu' nda sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışma dayanaklarını inceleyerek, çalışmanın aşamalarının ne olduğunu ve beraber nasıl hareket edildiği konusunu ortaya koymaya çalışacağız.

1. 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KANUNU VE 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU' NUNDA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE İLGİLİ HÜKÜM İÇEREN MADDELER

1. 1. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

Büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluklarının sıralandığı 7. maddenin (v) bendinde; *"Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici soğuk üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak";*

İhtisas komisyonları başlıklı 15. maddede; *". . . Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Gündemdeki konularla ilgili olmak üzere; kurum temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikalar (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun, sendika konfederasyonunun) ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişiler; oy hakkı olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir. . . ." şeklinde düzenlemeler yer almaktadır.*

7. md. de büyükşehir belediyesinin halk için yapacağı her türlü sosyal ve kültürel projeler ve etkinlikler için sivil toplum örgütleriyle bir araya gelenebilmesinin zemini hazırlanırken; 15. md. de belediye hizmetleri görülürken hem belirli alanlarda uzmanlaşmış hemde bir nevi halkın sesi olarak nitelendirebileceğimiz sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin alınmasının önü

açılarak halkın bu bağlamda isteklerinin gözardı edilmeden ortak bir noktada buluşulması sağlanmaya çalışılmıştır.

Altyapı hizmetleri başlıklı 8. maddede; *"Büyükşehir içindeki alt yapı hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların temsilcilerinin katılacağı altyapı koordinasyon merkezi kurulur. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Alt yapı koordinasyon merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun) temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır. . . ."* şeklindeki düzenleme ve ulaşım hizmetleri başlıklı 9. madde yer alan; *"Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile, Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonunun görevlendireceği ilgili odanın temsilcisinin katılacağı Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurulur. İlçe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Ulaşım Koordinasyon Merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili üye olarak belirlenmeyen ulaşım sektörü ile ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ihtisas meslek odalarının temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır. . . ."* şeklindeki düzenleme ile altyapı ve ulaşım anlamında uzmanlaşmış, bu işi profesyonelce yapan bir sivil toplum kuruluşu olan meslek odalarından görüş alınması hizmetin en verimli ve en iyi şekilde yapılmasını sağlamasının yanı sıra yerel halkında ihtiyaçlarının doğru şekillerde algılanılmasını sağlayacaktır.

Büyükşehir belediyelerinin giderlerinin sayıldığı 24. maddenin (n) bendinde de; *"Bu Kanunda büyükşehir belediyesine verilen görevlerle sınırlı olarak, yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri"* şeklindeki hükümle 7. md. nin olanak sağladığı

proje ve etkinliklerin giderlerinin büyükşehir belediye giderleri arasında sayıldığı ve 7. md. nin diğer bendleri ile ilgili de ortak hizmet verilebileceği anlaşılmaktadır. Bu hükümle beraber bütçede bu giderlerin nerede gösterileceği belirtilmiştir.

Ayrıca Ek madde 1' de; “Büyükşehir belediyelerinde engellilerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri vermek üzere engelli hizmet birimleri oluşturulur. Bu birimler; faaliyetlerini engellilere hizmet amacıyla kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği hâlinde sürdürürler. Engelli hizmet birimlerinin kuruluş, görev, yetki, sorumluluk ve işleyişine ilişkin usûl ve esaslar Özürlüler İdaresi Başkanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.” şeklindeki düzenlemeyle engelli vatandaşlarımız ile ilgili her türlü hizmet için onlar için kurulmuş olan sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılabileceği açıkça ortaya konmuştur.

1. 2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu

Hemşehri Hukuku başlıklı 13. maddede; “. . . Belediye, hemşehriiler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır. . . .” şeklindeki düzenleme ile ikamet ettiği beldenin hemşehrısı, sayılan her bireyin diğer hemşehri bireylerle bir olmasını, sosyal ve kültürel açıdan birleşerek aralarında hemşehri hukuku oluşmasını sağlayacak her türlü faaliyet için belediye çeşitli sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirilebilir.

İhtisas Komisyonları başlıklı 24. madde; “. . . Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş

bildirebilir. . ." şeklindeki düzenleme ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile paralel bir düzenleme içermektedir.

Stratejik plan ve performans başlıklı 41. maddede; ". . . *Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. . .*" şeklindeki düzenlemede yine belediyenin vereceği hizmetler ile ilgili ihtisas komisyonlarında olduğu gibi sivil toplum kuruluşlarından görüş bildirimesi istenmiştir. Böylece bağlayıcılığı olmasada, halkın sesi olan sivil toplum kuruluşlarının görüşleri değerlendirilmeye alınabilecektir.

Belediye giderlerinin sayıldığı 60. maddenin (m) bendinde; "*Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.*" şeklindeki düzenleme yine 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile paralel düzenlemedir.

Diğer kuruluşlarla ilişkiler başlıklı 75. maddenin (c) bendinde; "*Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirilebilir. Diğer dernek ve vakıflar ile gerçekleştirilecek ortak hizmet projeleri için mahallin en büyük mülki idare amirinin izninin alınması gerekir.*" şeklindeki düzenleme ile de ortak çalışmanın önü açılmıştır.

Kent Konseyi başlıklı 76. madde de; ". . . *Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. . .*" şeklindeki düzenleme sivil toplum kuruluşları ve belediyeler arasındaki işbirlik ve ortaklık açısından en önemli maddedir. Ayrıca belediye hizmetlerine gönüllü katılım başlıklı 77. maddedeki; "*Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal*

hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular. . . ." şeklindeki hüküm ile 76. md. deki kent konseyleri desteklenmiştir.

(İlerleyen başlıklarda kent konseylerinin kuruluşunun zorunluluğundan başlayarak sivil toplum kuruluşlarıyla olan ilişkileri ele alınacağından bu iki madde ile ilgili ayrıntılı değerlendirme orada yapılacaktır.)

5216 sayılı Kanun ile 5393 sayılı Kanun' daki düzenlemeler, genelde katılımcılardan bilgi alınmaya yönelik düzenlenmiştir. Bu maddelerin çalıştırılmasında gönüllü beraberlik söz konusudur. Ayrıca bilgi verme, bilgi alma gibi karşılıklı iletişim yanında proje geliştirme gibi katılımı tamamlayıcı unsurları da içermektedir.¹³⁰

2. 5253 SAYILI DERNEKLER KANUNU VE 5072 SAYILI DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR KANUN' NDAKİ KAMU İLE İŞBİRLİĞİNİ DÜZENLEYEN HÜKÜMLER

2. 1. 5253 sayılı Dernekler Kanunu

5253 sayılı Dernekler Kanunu' nundaki yardım ve işbirliği başlıklı 10. maddesinde; ". . .5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, dernekler kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütebilirler. Bu projelerde kamu kurum ve kuruluşları, proje maliyetlerinin en fazla yüzde ellisi oranında aynî veya nakdî katkı sağlayabilirler. . . ." şeklinde bir düzenleme mevcuttur.

¹³⁰ Zerrin Toprak, "Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları" , <http://www.deu.edu.tr/userweb/zerrin.toprak/gaziantep-teblig-stk%20ve%20yerel%206-7%20Nisan%202013.doc> , (çevrimiçi), erişim tarihi: 17.10.2013.

2. 2. 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun

Bu kanunun amacı 1. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: *"Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini veya personelini desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medenî Kanununa göre kurulan vakıflar ile bunların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini düzenler ve kapsar. . . ."*

Kanunun amacında da görüldüğü gibi kamu hizmetlerine destek için kurulan sivil toplum kuruluşları olan dernek ve vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile olan ilişkileri düzenlenirken, kanunun 2. maddesinde ise bu ilişkilerin temel ilkeleri şöyle sayılmıştır: *"(a) Dernek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müstemilatı içinde faaliyet gösteremez ve bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamaz.*

(b) Dernek ve vakıflar kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerden ücret, bağış, katkı payı ve benzeri adlar altında herhangi bir karşılık alamaz.

(c) Kamu hizmetlerinde kullanılan araç, gereç, evrak, form ve benzeri malzemenin, bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflardan temin edilmesi istenemez.

(d) Kamu görevlileri görev unvanlarını kullanarak dernek ve vakıf organlarında görev alamaz.

(e) Dernek ve vakıf organlarında görev alan kamu görevlileri, bu görevleri nedeniyle ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık alamaz.

(f) Dernek ve vakıfların yardım toplama ve bağış kabul hizmetlerinde kamu görevlileri çalıştırılmaz.

(g) Kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara ödenek, yardım veya herhangi bir kaynak aktarılamaz.

(h) Kamu kurum ve kuruluşları, personel maaş ve ücretlerinden, kaynağında kesinti yaparak bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara aktarma yapamaz.

(ı) İhaleyi yapan kurum ve kuruluş bünyesinde bulunan veya bu kurum ve kuruluşlarla ilgili her ne amaçla kurulmuş olursa olsun vakıf ve dernekler ile

bunların sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketler, bu kurum ve kuruluşların 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre yapacakları ihalelere katılamazlar."

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve özellikle 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve ortak proje yürütme konusuna önem verildiği görülmektedir. Özellikle 5393 sayılı Kanun'la kent konseylerinin zorunlu tutulması ve kent konseylerinde sivil toplum örgütlerinin rolünün çok fazla olması belediyeler açısından sivil toplumun ne kadar önem kazandığını göstermektedir. Mevzuatta yer alan, Sivil toplum kuruluşlarının çeşitli aşamalarda görüş bildirmesinde belediyeler açısından halkın isteklerine daha iyi cevap verilebilmesi çok önemlidir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarıyla ortak proje yürütülebilmesinde olanak sağlayan mevzuat sivil toplum ile belediyeler arasında yakın bir ilişki kurulabilmesini amaçlandığı görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının mevzuatları açısından konuyu ele aldığımızda ise kamu ile işbirliği konusunda çok fazla düzenleme olmadığı görülmektedir. Bu konunun bir eksiklik olduğunu düşünmekteyiz. Eğer sivil toplum kuruluşları mevzuatlarında da gerekli düzenlemeler yapılabilirse kamu sivil toplum ortaklığı daha başarılı ve verimli olacaktır.

3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ İLE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİNİ YÜRÜTEN BİRİMLER

Yerel ile sivil toplum kuruluşları arasındaki diyalogun en önemli dayanağı olan yönetim kavramının toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için tüm süreç ve kurumların kaynakları toplumun emrinde en iyi biçimde kullanarak istenen sonuçları elde etmesini amaçladığından etkili ve yeterli sonuçlara ulaşma zorunluluğunu taşıdığı¹³¹ düşünürsek bu diyalogun kaçınılmaz olduğunu görmekteyiz. Halka en yakın yönetim kademesi olarak yerel yönetimler, yerel demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından iken, sivil toplum örgütleri de yerel bazda talepleri yerel yönetimlere

¹³¹ İ. Yıldırım, a.g.e., s. 232.

iletmede önemli bir aktör olarak ön plana çıkmaktadır.¹³² Yerel yönetim birimlerinden en önemli ve en geniş kapsamlı birimi olan büyükşehir belediyelerinin imkanlarını ele aldığımızda ise bu konuda en verimli olabilecek birimler olduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki; hem sivil toplum kuruluşu zenginliği açısından hemde maddi anlamda büyükşehir belediyeleri sivil toplum ile daha verimli bir çalışma, işbirliği ortamı hazırlayabilir.

Yukarıda dile getirdiğimiz toplumun emrindeki kaynakların kullanımı etkin bir katılımı gerçekleştirecektir. Bunun içinde katılımı destekleyen geleneklerin varlığı, karar vermeyi kolaylaştıran teknolojilerin kullanım ve yaygınlaştırılmasını destekleyen politikalara ihtiyaç vardır. Ayrıca yine yönetim çerçevesinde değerlendirdiğimizde kamu politikalarının gerçekleştirilmesini sağlayacak projelerin uygulanmasında gereken işbölümü, uyum, bütünlük ve yerindenlik¹³³ sivil toplum kuruluşları ve büyükşehir belediyeleri açısından ortaklıkta ki en temel unsurlar olacaktır.

Mevzuatımızı göz önüne aldığımızda sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte proje yapabilmeye imkan verilmesinin yanında, görüş bildirme şeklinde ki işbirliğiyle ortak akıl çerçevesinde bir araya gelinebilmektedir. İhtisas komisyonları, ulaşım ve altyapı hizmet birimleri, kent konseyleri ve belediyeler bünyesinde oluşturulan hizmet birimleri büyükşehir belediyeleri ile sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini yürüten birimlerdir.

3. 1. İhtisas Komisyonları

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu' nda düzenlenen ihtisas komisyonları büyükşehir belediye meclisi üyeleri arasından seçilecek en az beş, en çok dokuz kişiden oluşur. İhtisas komisyonları, her siyasi parti grubunun ve bağımsız

¹³² Ercan Oktay - Şerife Pekküçükşen, "Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesinin Bir Aracı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları – Türkiye İçin Kısa Bir Değerlendirme -", KMU İİBF Dergisi, Sayı: 16, Karaman, 2006, s. 183.

¹³³ İ. Yıldırım, a.g.e., s. 235.

üyelerin büyükşehir belediye meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. İmar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, plan ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulması zorunludur. Zorunlu komisyonların yanısıra büyükşehir belediyeleri bünyelerinde gerek gördüğü çeşitli ihtisas komisyonları kurabilirler. İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işlerin ilgili komisyonlarda görüşülmesinden sonra büyükşehir belediyesinde karara bağlanır.

İhtisas komislarınca görev alanına giren işlerle ilgilenen, bu konuda uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşları ihtisas komisyonlarınca görüşmelere davet edilebilir. Bu görüşmelerde sivil toplum kuruluşlarının oy hakkı bulunmamaktadır. Yalnızca görüş bildirme şeklinde bir katkıda bulunabilmektedirler. Ama yinede bu gözardı edilmeyecek bir düzenlemedir. Sadece görüş bildirilse bile büyükşehir belediye meclisi önüne gidecek bir iş de sivil toplum kuruluşlarının görüşünün alınması, sivil toplum ile belediyenin ortak akıl çerçevesinde birbirinden yararlanmasını göstermektedir. Yeri geldiğinde sivil toplum kuruluşlarının bu komisyonlarda çok etkin olduğu görülmektedir. Özellikle imar ve bayındırlık komisyonlarında Mimarlar Odalarının ve çeşitli meslek odalarının etkinliği görülmektedir.

3. 2. Altyapı ve Ulaşım Hizmetlerini Yürüten Birimler

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu' nun 8. ve 9. maddelerinde düzenlenmiştir.

Büyükşehirlerde altyapı ve ulaşım konusunda merkezi idarenin bir çok kurumunun yetkisinin yanında büyükşehir belediyeleride hizmet vermektedir. Büyükşehir bünyesinde altyapı ve ulaşım konularında belediye ve kamu kurumlarına yardımcı olacak merkezler kurulmuştur. Bunlar; Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) ve Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) dir. Amaçları büyükşehir içindeki altyapı hizmetlerinin ve her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi olan bu merkezler de ihtisas komisyonları gibi sivil toplum

kuruluşlarıyla özellikle de bu konudaki meslek odalarıyla bir araya gelerek, onların görüşlerini alarak, onların görüşleri doğrultusunda belirli planlar yaparak yine ortak akıl çerçevesinde büyükşehir belediyeleri hizmetlerine yardımcı olurlar.

3. 3. Diğer Birimler

Büyükşehir belediyeleri kendi bünyesinde daire başkanlıkları, şube müdürlükleri kurarak çeşitli hizmetlerini bu birimlerle yürütmektedir. Bu birimler hizmetlerini yürütürken sivil toplum kuruluşlarıyla ortak projeler yürütebilir, gerekli gördüğü noktalarda işbirliği içerisine girebilir. Bu birimlere Ankara Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Büyükşehir Belediyelerinden örnekler verebiliriz.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Kent Estetiği Daire Başkanlığı' na bağlı ' Kent Estetiği ve AR – GE Şube Müdürlüğü' nün görev ve sorumlulukları arasında; *"Kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler; sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve bünyelerinde bulunan proje birimleri ile AR – GE merkezleri arasında iletişim, işbirliği ve eşgüdümü sağlamak", "Ankara ilinde bulunan kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, meslek ve sivil toplum kuruluşları ve diğer kurumların, ilin ihtiyaçları ve hedefleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve sosyal dengelerin sağlanması ve sürdürülebilmesi amacıyla projeler üretebilmesini teşvik, bilgilendirme, tanıtım, rehberlik, bilgi kaynaklarına ulaşım ve benzeri konularda danışmanlık yapmak"* şeklindeki ifadelerle sivil toplum ile ilişki yürütebilecek bir birim oluşturulduğu görülmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesinde de Kültür ve Spor Daire Başkanlığı' nın görevi; *"hedefine yönelik olarak, kent bütününde gerek kültürel, gerekse sosyal anlamda kentlilik bilincini ve kültürünü geliştirmeye, sosyal dayanışmayı arttırmanın yanı sıra çağdaş ve kalıcı çeşitli hizmetleri organize etmek ve bu alanlarda faaliyet gösteren resmi ya da sivil kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlayarak koordine etmektir."* şeklinde ifade edilmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesinin başka birim hizmet birimi olan AB ve Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü Kalkınma Ajansı Proje ve AB İlişkileri Ofisi' nin hedef ve amaçları ; *"sivil toplum*

kuruluşları, kamu kurumları ve iş dünyası ile gerçekleştirecek ortak çalışmalara yeni ivme kazandırmak", "sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları, özel sektör tarafından İzmir Büyükşehir Belediyesine getirilecek olan proje önerilerini değerlendirmek" şeklinde ifade edilmiştir.

Yukarıda örneklendirdiğimiz birimlerin yanı sıra büyükşehir belediyelerinde sivil toplum ile diyalogda en önemli oluşum kent konseyleridir.

4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ İLE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İŞBİRLİĞİNDE KENT KONSEYLERİNİN ROLÜ

Kent konseyleri yerelde yeni bir yönetim modeli olarak gösterilmektedir. Yönetişim anlayışı dernekler, vakıflar, meslek odaları, sendikalar, özel sektör kuruluşları, akademik kuruluşlar, basın – yayın kuruluşları, yarıtaş girişimleri gibi geniş bir yelpazeye yayılan sivil toplum kuruluşları ile belediyeler arasında yeni bir ilişki biçimi kurulmasını sağlamıştır.¹³⁴ Türkiye' de kent konseyleri YG 21 kapsamında yasal olarak statü kazanmıştır.

4. 1. Kent Konseylerinin Yasal Çerçevesi

YG 21 çalışmaları sonucu kent konseylerinin yaygınlaşması, bu anlamda yasal düzenleme yapılması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Bu kapsamda ilk yasal düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanunu ile gerçekleştirilmiş; Türkiye' nin çeşitli kentlerinde zaten uygulanmakta olan kent konseylerine yasal nitelik kazandırılmıştır. Kent konseylerinin kurulması, söz konusu yasal düzenlemeden önceki dönemde kentlerin ve kentlilerin bakış açısına ve isteğine bağlı iken, yasal düzenleme sonrasında zorunlu tutulmuştur.¹³⁵

¹³⁴ Uysal Kerman – Yakup Altan vd., "Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri", *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi, Bursa, 2011, s. 21.

¹³⁵ Şerif Öner, "Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu", *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar 1*, Hüseyin Özgür – Muhammet Kösecik, (Ed.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

4. 1. 1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu

5393 sayılı Belediye Kanunu' nun 76. maddesinde Kent Konseyleri şu şekilde düzenlenmiştir :

"Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehricilik bilincinin geliştirilmesi, Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehricilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir."

Bu maddenin gerekçesi ise şöyledir: *"Kentte yaşayanlar arasında hemşehricilik bilinci, kent vizyonunun geliştirilmesi, kent hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirebilmek amacıyla sivil bir danışma forum ve danışma mekanizması oluşturulmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.*

Kent konseylerinin sivil bir yapı olma niteliği konusunda gösterilen titizlik nedeniyle maddede ayrıntılı düzenlemeden kaçınılmış ve genel ilkeler konulmuştur. "

Kanun koyucu kent konseyinin sivil bir yapı olması konusunda çok hasas davranarak genel ilkelere yer verdiğini ifade etmiştir.

Kanunun 77. maddesi ise yukarıdaki maddeyi tamamlar niteliktedir:

"Belediye; sağlık, eğitim, spor, evre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular. Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."

5393 sayılı Kanunun bu maddeleri ile sivil toplumun katılımını güçlendirecek kent konseyi oluşumlarının yerel yönetimler tarafından desteklenmesi ngrlmş, ayrıca kent konseylerinin genel anlamda yönetişim ilkeleriyle örtüşen amaçları da ortaya konmuştur.¹³⁶

Kent konseyleri Belediye Kanunu'nda düzenlenirken aynı düzenleme Büyükşehir Belediye Kanunu'nda yoktur; fakat 5216 sayılı Kanun' nun 28. maddesindeki; *"Belediye Kanunu ve diğer ilgili Kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri ilgisine göre büyükşehir ve ilçe belediyeleri hakkında da uygulanır."* şeklindeki hükmüne dayanılarak kent konseyleri ile ilgili düzenlemeler büyükşehir belediyelerinde de uygulanır.

4. 1. 2. Kent Konseyi Yönetmeliği

Kent konseyinin çalışma ve usul ve esaslarının İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirleneceği 5393 sayılı Kanun'un 76. maddesinde belirtilmiştir. 8 Ekim 2006 tarihinde 26313 sayılı Kent Konseyi yönetmeliği yayımlanmıştır. Bu yönetmelik 18 madde ve bir geçici maddeden oluşmaktadır. Yönetmeliğin birinci bölümünde amaç, kapsam, dayanak ve tanımlara; ikinci bölümünde kuruluş, görev ve çalışma ilkelerine; nc bölümünde üyelik ve organlara yer verilmiştir. Yönetmeliğin yetersiz görüldüğü noktalar açısından 2009 yılında çıkarılan yeni bir yönetmelikle bir kaç noktasında değişiklik yapılmıştır.

¹³⁶ Senem Artur, "Yerel Gündem 21 ve evre: Antalya Kent Konseyi rneği", C. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 35, Sayı: 2, Sivas, 2009.

Yönetmelikte kent konseyi "merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmaları" şeklinde tanımlanmaktadır.

Yönetmeliğin amacı ise; "kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir." şeklinde ifade edilmiştir.

Kent konseylerinin kuruluş şekli, çalışma şekilleri ve kent konseyinin görevlerini birinci bölümde ifade etmiştik.¹³⁷

Kent konseyi üyeleri; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlardan oluşur.

Kent Konseyi Yönetmeliği 2009 yılında 27250 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle değiştirilmiştir. Bu değişikliğin yapılmasında, uygulamadaki sorunların yanı sıra halkın katılımını engelleyen değişikliklerin iptali için davanın kararında uygulanması amacıyla yönetmelikte değişikliğe gidilmiştir. Danıştay 8. dairesi 22.05.2008 tarihli 2007/1280 esas, 2008/3744 Kararı ile Yönetmelikteki bazı düzenlemeleri iptal etmiştir. İptal edilen maddeler arasında belediyenin içinde bulunduğu seçim bölgesindeki milletvekilleri ile teşkilatını kurmuş siyasi partilerden, TBMM'de üyesi bulunanların katılımına ilişkin husular yer almaktadır. Danıştay'ın iptal kararı, esasında halkın bir organı olarak kurgulanması gereken kent konseyinin ağırlıklı olarak siyasi parti

¹³⁷ bkz: birinci bölüm, s. 61.

temsilcileri, milletvekilleri, belediye ve il genel meclisi üyelerinden oluşan bir yapıya dönüştürülmesini engelleme amacı taşımaktadır. Bu engellemeyle beraber kent konseyleri daha çok halkın, sivil toplumun ağırlıklı olduğu bir yapı haline dönüştürülmesiyle daha anlamlı mekanizmalar haline dönüşmüştür.

Yeni düzenlemenin ardından kent konseyi üyeleri; mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi, belediye başkanı veya temsilcisi, sayısı 10' u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30' unu geçmemek ve 20' den az olmamak üzere kendi aralarında seçecekleri temsilcileri, beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri, üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri, kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi şeklinde yönetmelikte sayılmıştır.

Büyükşehir belediyelerinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcilerinin varsa en üst kuruluşlarının birer temsilcisi kent konseyi üyesidir.

Yönetmeliği göz önüne aldığımızda merkezi yönetim kuruluşlarının ve belediyelerin temsilcilerinin, kent konseylerinin yaklaşık üçte birini oluşturduğu, geriye kalan üçte ikilik bölümünün ise sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluştuğu görülmektedir. Bu özellik, sivil toplumun kent konseyi bağlamındaki ağırlıklı konumunu ve işlevini ön plana çıkarmaktadır.¹³⁸

Kent konseyi genel kurul, yürütme kurulu ve meclis ve çalışma gruplarından oluşur. Genel kurul yukarıda saydığımız üyeler tarafından oluşturulur. Genel kurul Ocak ve Eylül aylarında yapacağı iki toplantıdan az olmamak üzere üyelerin salt

¹³⁸ Sadun Emrealp, *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*, IULA – EMMME Yayını, 2. Baskı, İstanbul, 2005, s. 67.

çoğunluğu ile toplanır. Genel kurul yürütme kurulunu ve meclis ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını belirleyen bir yönerge yapar. Yürütme kurulu ise kadın ve gençlik meclislerinde yer aldığı en az yedi kişiden oluşur. İlk dönem için iki, ikinci dönem için ise üç yıl görev yaparlar. Ayrıca yürütme kurulu genel kurulun gündemini belirler ve genel kurulda oluşan görüşleri belediyeye sunarak bunun takibini gerçekleştirir.

Yönetmelikte kent konseylerinin görev alanlarına giren konularda meclis ve çalışma grupları oluşturabilecekleri anlaşılmaktadır. Burada alınan kararlar oluşturulan görüşler genel kurulca kabul edildikten sonra ilgili belediye meclisine sunulur.

Kent konseylerine mali açıdan belediyeler bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle aynı ve nakdi yardım yapar ve destek sağlar.

4. 2. Meclis ve Çalışma Grupları

Yerel Yönetimlerin kurumsal oluşumu ve demokratik işleyişi, bireylerin vatandaş kimliği kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Yerel halk demokratik ilkeleri ve bu ilkelere yönelik davranış alışkanlığını yerel yönetimlerde edinirler ayrıca, yerel konuları olgun insan davranış kalıpları çerçevesinde tartışmayı, birbirlerinin görüşlerine saygı duymayı, tartışmalar sonucunda varılacak sonuçları ve alınacak kararları saygı ile karşılamayı yerel işleyiş sırasında kazanırlar.¹³⁹ Yerel yönetimlerin de en büyük kapsamlısı olan büyükşehir belediyelerinde yukarıda söylenenlerin kazanılması için oluşturulacak mekanizmalar için en uygun yerel birim olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyükşehir belediyeleri kent konseylerince oluşturulacak meclis ve çalışma grupları bunlar için büyük bir fırsat olacaktır.

Meclis ve çalışma grupları Kent Konseyi yönetmeliğinde; kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetiminde

¹³⁹ Öner, a.g.m. , s. 57.

aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapılar şeklinde tanımlanmaktadır.

Büyükşehir belediye kent konseyleri yukarıda da ifade edilen kadın ve gençlik meclislerinin yanısıra engelliler ve çocuk meclislerindeki bünyesinde barındırmaktadır.

Kadın meclislerinin; kadınların toplumsal yaşamın her alanında söz sahibi olması, kent ve kadın sorunlarını ve sorumlulukları konusunda bilinçlenmesi, kadın bakış açısıyla politikalar oluşturması, kentsel yaşama katılma ve kente ait olma duygularının geliştirilmesi, kadınlara yapılan her türlü ayrımcılığa ve aile içi şiddete karşı güç birliği yapılması, kadınların sorunlarından, gereksinimlerinden ve beklentilerinden yola çıkarak, çözüm önerileri ve projeler üretilmesi, bu önerilerin ve projelerin gerçekleştirilmesine katılma ve katkıda bulunulması ve genelde yerel hizmetlerin yürütülmesinde daha çok sorumluluk üstlenilmesi gibi çok yönlü ve geniş kapsamlı hedefleri ve bunların gerçekleştirilmesine yönelik işlevleri mevcuttur.¹⁴⁰

Kadın meclisleri kadın çalışmaları yürüten sivil toplum kuruluşlarıyla beraber örgütsüz kadınlara yönelik çalışmalar yaparak, örgütsüz kadınlar, sivil toplum ve büyükşehir belediyeleri arasında bir nevi köprü vazifesi görüyor demek yanlış olmayacaktır. Kadınlar taleplerini kadın meclisleri aracılığıyla dile getirerek onlara yönelik çalışmalara fikir ortağı olmakla beraber çalışmalarda da aktif rol alarak sivil toplum belediye işbirliğini daha da güçlendirmektedirler. İlerleyen başlıklarda örnek olarak inceleyeceğimiz İzmir Büyükşehir Belediyesi örneğinde kadın meclisi çalışmalarına değineceğiz.

Gençlik meclisleri; belirli bir alan ölçüğünde gençliğin temsil edilmesi, yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik olarak gençler tarafından çeşitli öneriler ve projeler geliştirilmesi, özellikle gençliği ilgilendiren projeler konusunda gençlere de

¹⁴⁰ Emrealp, a.g.e. , s. 84.

danışılması gibi önemli konuların yer aldığı bir yapılanmadır.¹⁴¹

Gençlik meclislerine de katılım yine gençlik alanında gençlerle çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla sağlanabilir. Büyükşehir belediyesi tarafından Kent konseyi aracılığıyla yürütülen projelerde bu sivil toplum kuruluşlarından gönüllü desteği sağlanabilmektedir.

Engelli meclisleri; engellilerin toplumsal yaşamın her alanına katılabilmelerini, hayata entegre olurken yaşadıkları problemleri çözmek, bu konuda diğer bireyleri engellilerin yaşam zorlukları hakkında hem bilgilendirmek hem bilinçlendirmek ve engelliler için yapılacak projelere destek vermelerini sağlamak amacıyla kurulurlar. Bu meclis gruplarında en büyük iş yine engellileri temsil eden sivil toplum kuruluşlarına düşmektedir. Sivil toplum kuruluşları bu platformda ihtiyaçlarını dile getirerek büyükşehir belediyelerinden isteklerini yeri geldiğinde oluşturdukları projelerle yeri geldiğinde söylemlerle ortaya koyarak etkili olmaya çalışmaktadırlar.

Son olarak çocuk meclisleride; çocukların toplumsal hayattaki yerini göz önüne alarak çocuk alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla ortak projeler yürüterek çeşitli şekillerde mağdur edilen çocuklara yönelik çalışmalar yapmanın yanı sıra; çocuklardan oluşturdukları meclislerde demokratik anlayışın çocuk yaşta kazılmasına yardımcı olmaktadır.

Bahsettiğimiz meclislerin yanı sıra kent konseyleri bünyesinde birde çeşitli konularda çalışma grupları oluşturulmaktadır. Bu çalışma gruplarını; belirlenen öncelikli konularda derinlemesine çalışmalar yapmak adına bu çalışmalarını yürütebilecek zamana ve birikime sahip farklı sektörlerden, farklı kuruluşlardan kişilerin bir araya geldiği bir platform olarak tanımlayabiliriz. Çok çeşitli alanlarda çalışma grupları kurulabilir. Bu anlamda şöyle diyebiliriz; kurulan bu çalışma grupları öncelik olarak belirlenen konularda sadece çalışma yaparak değil bu çalışmalar ışığında ortak kararlar alarak çözümler üretebilirler.

¹⁴¹ Emrealp, a.g.e., s. 92.

Görüldüğü üzere sivil toplum kuruluşları ve büyükşehir belediyelerinin işbirliğinde kent konseylerinin diğer saydığımız birimlere göre etkisi de faydası daha öndedir. Her ne kadar burada alınan kararlar büyükşehir belediye meclisinden geçmek zorundada olsa sivil toplum kuruluşlarının etkileri daha fazla görülmektedir. Ayrıca oluşturulan ortak projelerde sivil toplum kuruluşlarının desteği de yine kent konseyleri bünyesinde sağlanmaktadır.

4. 3. Kent Konseylerinde Alınan Kararların Hukuki Mahiyeti

5393 sayılı Belediye Kanunu' nda kent konseylerinde alınan kararların mahiyeti ' görüş ' olarak ifade edilmekte ve söz konusu husus Kent Konseyi Yönetmeliği' ndede yinelenmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere kent konseyleri kararları ilgili belediye açısından tavsiye niteliği taşımakla beraber hukuki bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

Hukuki bağlayıcılığı olmayan bu kararların sadece görüş niteliğinde olması ilk bakışta etkisiz kararlar olabileceği düşünülmektedir. Buradada devreye sivil toplumun baskıcı unsuru devreye girerek kararların belediyelerce dikkate alınması sağlanacaktır. Büyükşehir belediyelerinde sivil toplum çeşitliliğinin fazla olduğu göz önüne alındığında bu baskı unsurunun büyükşehir belediyelerinde daha etkin olması beklenir.

5. ORTAK ÇALIŞMA YÜRÜTÜLEN / YÜRÜTÜLEBİLECEK ALANLAR

Öncelikli olarak Dokuzuncu Kalkınma Planı' na değineceğiz. Bu planın amaçları arasında; "sadece kamu kesimi için değil, toplumun geneli için de uzun vadeli bir perspektif ve hedef birliği sağlamaya hizmet edecektir. Bu çerçevede, kamu kesimi ile özel kesim ve sivil toplum arasında iletişime ve ortak hedeflere dönük işbirliğine katkıda bulunacaktır. Böylece, tüm kesimlerin sahiplenmesiyle, toplumsal potansiyelimizin tamamının harekete geçirildiği bir ortamda, ekonomik ve

sosyal gelişme hızlandırılacak, kapsayıcı bir kalkınma süreci çerçevesinde halkımızın yaşam kalitesi artırılabacaktır." şeklindeki ifade ile kamu ve sivil toplum arasındaki işbirliğine verilen önem tekrar vurgulanmıştır.

Yine bu planda yer alan;

- Yerel ve bölgesel kalkınmada kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini geliştirmek, kaynakların etkin kullanımını sağlamak, yerel dinamikleri ve içsel potansiyeli harekete geçirerek bölgesel gelişmeye yeni bir ivme kazandırmak,
- Trafik kazalarının yoğun olarak görüldüğü kara noktalar giderilecek, trafik denetim hizmetlerinin etkinleştirilmesine ve hedef programlar çerçevesinde yaygınlaştırılmasına, trafik eğitiminin ilköğretimden başlatılarak halkın bilinçlendirilmesine önem ve öncelik verilecektir. Trafik güvenliği konusunda hazırlanacak programlara kamuoyunun ve sivil toplum örgütlerinin desteğinin artırılması, özel kesimin trafik güvenliği ile ilgili projelere katılımının sağlanması,
- Sivil toplum kuruluşlarının nitelikli işgücü yetiştirmeye yönelik faaliyetleri desteklenecek,
- Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın önlenmesine yönelik politikaların uygulanmasında ve bunlara yönelik eğitim, barınma ve istihdam gibi hizmetlerde, merkezi idare ve mahalli idareler ile sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere tüm kesimlerin koordineli bir şekilde çalışması sağlanacak,
- Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmet ve yardımlar alanındaki faaliyetleri desteklenecek,
- Bölgesel gelişme ve yerel kalkınma uygulamalarında yerindenlik esas alınacak, katılımcılık geliştirilecek, kalkınmaya ilişkin kilit paydaşlar arasında ortaklık kültürü oluşturularak uygulamaya yönelik sinerjinin, sahiplenmenin ve farkındalığın artırılması sağlanacak,
- Sivil toplum kuruluşlarının yerel ve bölgesel kalkınma çabalarına katkı sağlamaları özendirilecek,

şeklindeki düzenlemelerden hem merkezi yönetim hemde yerel yönetimler adına

Çıkarımlar yapılabilir. Ancak baktığımızda neredeyse her alanda yerel yönetimler ve sivil toplum vurgusu yapılarak bölgesel anlamda çalışmalar yürütülmesi planlanmıştır.

Hem bu planı göz önüne alarak hemde yapılan çalışmalara bakılarak büyükşehir belediyeleri ve sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışma alanlarını ortaya koymak gerekecek olursa yoğunluk olarak sosyal sorumluluk projeleri ile karşılaşılmaktadır. Kadınlar, engelliler, gençler, çocuklar için yapılacak çalışmaların yanı sıra evre koruma, çevresel etki değerlendirmesi gibi alanlarda da ortaklıkla etkin çalışmalar yapılabilir.

Büyükşehir belediyeleri sivil toplum kuruluşları ile kent halkına dönük ağaçlandırma, mahallelerde – sokaklarda park alanı kazandırma, atık kağıt – cam – şişe toplama, kent temizliği gibi çeşitli alanlarda başarılı kampanyalar düzenleyebilmektedir.

Yukarıdakilerinden farklı olarak, ayrıca büyükşehir belediyelerinin zorunlu ihtisas komisyonlarından olan imar ve bayındırlık komisyonunun çalışmalarında çarpık kentleşme, imarlı şehir planına yönelik çalışmalarda bir sivil toplum kuruluşu olan meslek odalarıyla hayli fazlaca işbirliğine gidilebilmektedir.

Aslında bakıldığında sivil toplum ile yapılabilecekler hizmetlerin sınırı yoktur; hele ki büyükşehir belediyeleri gibi yerel yönetimin en gcl yapılanması olan yapılarla bir araya geldiğinde aklınıza gelebilecek her konuda çalışma yapılabilir. Bizler umuyoruz ki bu saydığımız alanlarla sınırlı da olsa her büyükşehir belediyemizin sivil toplum ile ortak çalışabilecek alanlar yaratarak hizmet alma hakkı olan her bireye yeterli hizmeti sağlayabilsin.

6. ORTAK ALIşMA ALANLARINDA KARşILIKLI OLARAK FAYDA SAğLANAN / SAğLANABİLECEK AşAMALAR

Günümüzde baktığımızda yerel yönetim birimleri sivil toplumu artık sosyal

politikaların oluşturulmasında ve hayata geçirilmesinde kendilerine yardımcı bir ortak olarak görmektedir. Bu bağlamda yerel yönetim ve sivil toplum işbirliği ya da ortaklığı kaçınılmaz hale gelmektedir. Mevzuatımızın getirdiği yeniliklerde sivil toplumun artık gözardı edilemeyeceği çok açıktır.

Yukarıda saydığımız ortak çalışma alanları oluşturulurken çeşitli aşamalardan geçilir. Bu aşamalarda belediye ve sivil toplum kuruluşlarının birbirleriyle iyi ilişkiler içerisinde olmaları onların işlerini daha da kolaylaştırır. Şöyle ki; birinde teknik olanaklar – maddi olanaklar varsa, diğerinde insan kaynakları vardır. Bu unsurlar birbirlerini tamamladıklarından, biri diğerinden vazgeçmemelidir. Bu her iki taraf için geçerli olabilecek bir durumdur.

Sivil toplumu oluşturan bireylere hizmet götürmek amacı olan belediye yapılacak icraatlarda toplumun fikrini almayı, önerileri dinlemeyi sivil toplum kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirebilmektedir. Bu alınan fikirler doğrultusunda sivil toplum belediye işbirliği şekillenebilmektedir. Birde yeni yapılan 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' un yürürlüğe girmesiyle beraber büyükşehir belediyelerindeki il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılmasıyla beraber hizmet alanı genişleyecek olan büyükşehir belediyeleri açısından sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklık bu açıdan daha da önem kazanmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları sosyal sorunlara yönelik faaliyet gösterirler ve bu bağlamda proje ve önerileriyle büyükşehir belediyelerinin proje üretmesine yardımcı olmaktadır.

Ayrıca sivil toplum kuruluşları hizmetleri düzenleyici ve yardım edici özelliğini çeşitli konularda raporlar hazırlayıp farkındalık yaratmak suretiyle ortaya koyabilmektedir. Özellikle ihtisas komisyonu gibi görüş bildirilen birimlerde belediyeye yol gösterme aşamasında önemli rol oynayabilmektedirler. Bu yol göstericiliğin yanı sıra kent konseyleri ya da belediyelerin diğer birimleri aracılığıyla çeşitli tespitlerde bulunulması istenerek bu tespitler ışığında proje üretilebilir veya

önerilen projeler için çeşitli tespitlerde bulunulabilir.

B – ORTAK ÇALIŞMA İLE HAYATA GEÇİRİLMİŞ PROJELER – İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI – KAPSAMI - YÖNTEMİ

1. 1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Mevzuat açısından incelediğimiz işbirliğinin uygulama alanları olan büyükşehir belediyelerinde nasıl ortaya konduğu incelenerek çeşitli tespitlerde bulunulması amaçlanmıştır.

1. 2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Mevcut büyükşehir belediyelerine bakılarak içerilerinden sivil toplum kuruluşları ile diyalogu en iyi olan ve ortak çalışma konusunda hem örgütlenme hemde çalışma zemini açısından zengin olan İzmir Büyükşehir Belediyesi incelenmiştir.

1. 3. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Öncelikli olarak ,nternet üzerinden çeşitli araştırmalar ve taramalar yapılmıştır. Daha ayrıntılı bilgi almak adına İzmir Büyükşehir Belediyesi Hemşehri İletişim Merkezine (HİM) mail atılarak iletişime geçilmiştir.

HİM aracılığı ile İzmir BŞB Sosyal Projeler Daire Başkanlığından gelen *"Belediyemiz sivil toplum kuruluşları ile çalışmalarını İzmir Kent Konseyi kapsamında gerçekleştirmektedir. İzmir Kent Konseyi çalışma grupları; STK ve kamu kurum ve kuruluşlarından oluşmaktadır."* şeklindeki cevap üzerine İzmir Kent Konseyi ile de mail yoluyla iletişime geçilmiştir. Buradan gelen olumlu mail ve davet üzerine¹⁴² İzmir BŞB Kent Konseyine ziyarette bulunulmuş, çeşitli gözlemler, görüşmeler ve dökümanlar elde edilmiştir.

¹⁴² bkz : Ek – 1

2. İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KENT KONSEYİ

2. 1. Kuruluşu ve Amacı

5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesi ile bu madde uyarınca İçişleri Bakanlığınca hazırlanarak, 08/10/2006 tarih ve 26313 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Kent Konseyi Yönetmeliği (Yönetmelik Değişikliği: 06/06/2009 tarih ve 27250 sayılı R.G.) hükümleri doğrultusunda, Belediye Başkanının çağrısı ile 08/06/2010 tarihinde yapılan ilk genel kurul toplantısında oluşmuştur.

Kent konseyi, kent yaşamında kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yönetim ilkelerini hayata geçirmeyi amaçlar.

2. 2. Çalışma İlkeleri ve Görevleri

26313 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliğine dayanılarak ' İzmir Kent Konseyi Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönerge ' si oluşturulmuştur. Bu yönergeye baktığımızda ana çalışma ilkesi olarak *"YG21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, İzmir'in yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak"* olarak ifade edebiliriz.

Görevleri ise *"İzmir kentinde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak"* şeklinde ifade ile özetleyebiliriz.

Yönergede ayrıntılı düzenleme mevcuttur.¹⁴³

¹⁴³ bkz :

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&sourceXmlSearch=&MevzuatIis ki=0>

2. 3. Çalışma Organları

İzmir Kent Konseyi 'Genel Kurul' , 'Yürütme Kurulu' , 'Kent Konseyi Başkanı' ve 'Meclisler ve Çalışma Grupları' ndan oluşur.

Bu organların kuruluş, oluşum ve çalışma şekilleri İzmir Kent Konseyi Çalışma Usul ve Esasların Hakkında Yönergede sayılmıştır. ¹⁴⁴

İzmir Kent Konseyi yürütme kurulu İzmir Büyükşehir Belediyesi temsilcileri, İzmir ilindeki çok çeşitli dernek, kooperatif ve oda temsilcileri, kamu kurum ve kuruluşları ve üniversite temsilcilerinden oluşmaktadır. Çoğunluğu STK temsilcilerden oluşturulan bu yürütme kurulu bile İzmir Büyükşehir Belediyesinin Kent Konseyi oluşumu nezdinde sivil topluma ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Kent Konseyi organları arasında yer alan meclisler şunlardan oluşmaktadır:

- Kadın Meclisi
- Gençlik Meclisi
- Engelliler Meclisi
- Çocuk Meclisi

İzmir Kent Konseyi ziyaretimizde kent konseyinin en etkin çalışma organlarından Kadın Meclisi çalışmalarına katıldık ve gözlemlerde bulunarak sivil toplum – büyükşehir işbirliği adına çeşitli bilgiler edindik.

2. 3. 1. KADIN MECLİSİ¹⁴⁵

İzmir Kent Konseyi kadın meclisi; kamu, özel, sivil ortaklıklı katılımcı yönetim anlayışı içinde din, dil, ırk, kültür, sınıf, eğitim ve düşünce farkı

¹⁴⁴ bkz: Ek - 2

¹⁴⁵ 27.05.2013 tarihli İzmir Kent Konseyi ziyareti kapsamında Kadın Meclisi toplantısından elde edilen bilgiler ışığında elde edilen bilgiler...

gözetmeksizin evrensel hukuk insan hakları bağlantılı, İzmir ili sınırları içinde yaşayan tüm kadınların kent yönetiminde ve karar alma süreçlerinde daha aktif rol almalarını, demokratik katılımcı yapının benimsenmesini hedefleyen ve gönüllülük esasına dayalı örgütlenmedir.

Kadın meclisinin amacı; örgütlü veya örgütsüz kadınların bir araya gelerek kadın olmaktan kaynaklanan sorunları tespit ederek beraber ortak akıl çerçevesinde bilgi birimkimlerini ve çözüm önerilerini ortaya koyarak şehirde ortak bir kadın politikası oluşturabilmektir.

Kadın meclisinin oluşumu, görevleri, çalışma ilkeleri 5393 sayılı Belediye Kanunu 76. maddesi ve 26313 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliği' nin 12. ve 16. maddelerine ve İzmir Kent Konseyi Çalışma Yönergesi' nin 14. maddesine dayanılarak hazırlanan ' İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi Çalışma Yönergesi 'nde düzenlenmiştir.¹⁴⁶

İzmir Kent Konseyi ziyaretimizde Kadın Meclisi toplantısına katıldık. Kadın Meclisi başkanı Kızbes Şerbetçi başkanlığında toplanan meclis; kadın sivil toplum örgütleri temsilcileri ve örgütsüz kadınlardan oluşmaktadır.

Meclis öncelikli olarak ilçe belediyelerinin kent konseyleri ile iletişime geçerek tüm şehir adına ortak paydalar oluşturmayı hedeflemektedir. Kadınlara yönelik çalışmaların artması adına neler yapılabileceği konusunda bağımsız sivil toplum kuruluşlarıyla görüşülüp görüş alışverişinde bulunulacağı planlanmaktadır. Kadın Dostluk Derneği bu konular ışığında örgütsüz kadınlarında fikirlerinin alınması konusunda kolaylaştırıcılık yapacaktır. Ayrıca çağdaş kent yaşamının bütün bölgelere iletilebilmesi adına belediye ile neler yapılabileceği konusunda çalışmalar yapılacaktır.

Kadın Meclisinin çalışma grupları etkin bir şekilde faaliyet göstermektedirler. Kadın Siyaset Çalışma Grubunun " 2014 Kadın yılı ilan edilsin " önerisi BŞB meclisi

¹⁴⁶ EK – 2

tarafından kabul edilmiştir. Kadın Siyaset Çalışma Grubu çalışmaları çerçevesinde siyasi partileri ziyaret edecek ve bunun akabinde bir deklarasyon hazırlanacaktır.

Kadın Meclisinin çalışmaları neticesinde çalışma gruplarından seçilecek ikişer kişi ile oluşturulacak BŞB izleme komisyonu kurulacak. Bu komisyon BŞB İhtisas Komisyonlarında görüşmeler olduğunda görüşmelere çağırılacaklar. Komisyonda görüş bildirileceği zaman ise toplanıp istişare yapılarak ortak bir görüş bildirilecektir.

Yaklaşan yerel seçimlerin takibi yapılması ve daha fazla kadın aday için çalışmalar yapılması planlanmıştır. Bunun için basının etkili bir şekilde kullanılması hedeflenmektedir. Kadın adaylar belirlenince de onlar ile ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Kadın Meclisinin yukarıda planladığı şeyler dışında hayata geçirilmiş ve devam eden projeleri bulunmaktadır. " İzmir Yerel Siyaset Akademisi " ve " Doğal Afetlerde Kadınlar Projeleri " başta gelmektedir.

2. 3. 1. 1. Kadın Meclisi Proje Örnekleri

İzmir Yerel Siyaset Akademisi projeleri detayları şöyle :

Amacı : Yerel yönetimlerde seçilmiş kadın sayısını artırmak için; kadınların bilgi ve donanımını artırarak yerel seçimlerde aday olmalarını teşvik etmek üzere aşağıda detaylandırılan eğitim programını uygulamaktır.

Kapsamı :

- Yaklaşan yerel seçimler göz önüne alınarak yerel yönetimlere aday olacak kadınların yerel yönetimler konusunda bilgilenmelerini sağlamak,
- Katılımcıları siyasette daha güçlü kılmak, bunu sağlamak için onlara teorik ve pratik bilgi, deneyim sağlamak,
- Katılımcılarda kadın siyaseti ve toplumsal cinsiyet konularında

farkındalık yaratmak,

- Değişik partilerden kadınlar arası iletişimi sağlamak,
- Siyasi görüşleri ve ideolojik farklılıklarına rağmen katılımcıları ' kadın paydası ' nda buluşturabilmek,
- ' Yerel Siyasette Kadının El Kitabı ' hazırlamak ve bu kitabı ilgililerle paylaşmak.

Hedefleri :

- Ana Hedef : Kadınların siyasete atılmaları için eğitim donanımı sağlamaktır
- Alt Hedef 1 : İzmir' de yerel siyasette aday olacak ve seçilebilecek kadın sayısını artırmak
- Alt Hedef 2 : Uygulamalı eğitim yoluyla kadınların bilgilerini uygulayabileceği imkanı sağlamak.

Hedef Kitle :

- İzmir' de yaşayan,
- Yerel seçimlerde aday olmayı planlayan,
- 25 yaş ve üstü yaşta olan,
- 30 kadın katılımcılıyla gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Faaliyetleri :

- 1 – Kadın ve siyaset konulu eğitim seminerleri düzenlenmesi.
- 2 – 5 Atölye çalışması düzenlenmesi
- 3 – Seçim simülasyonu gerçekleşmesi.

Çıktıları :

- Yerel siyasete kadın katılımının arttırılarak, çoğulcu, sivil demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmak.
- Ders notlarını ve atölye çalışmalarını içeren ' Yerel Siyasette Kadının El Kitabı ' çıkarılması.
- Bu kitapların başta kursiyerler olmak üzere yerel yönetime aday olan

yerel yönetici kadınlara dağıtılması.

- Bu kitaplardan siyasi partiler, kamu yönetimleri, yerel yönetimler ve kadın sivil toplum kuruluşlarına gezi programı dahilinde birer adet verilerek toplumsal cinsiyete duyarlılık ve farkındalık yaratıcı çalışmalar yapılması

Doğal Afetlerde Kadınlar Projesinin detayları ise şöyle :

Proje Adı : AFET KADIN

Proje Kapsamı : Proje bir çevre projesidir.

Proje Uygulama Yeri : İzmir ve 10 Metropol İlçe

Proje Uygulayıcısı : İzmir Kent Konseyi / Doğal Afetlerde Kadınlar Çalışma Grubu

Projenin Amacı : Doğal Afetler konusunda bilinçlendirmek

Proje Hedefleri :

- Ana Hedef : İzmir kentinde olabilecek doğal afetlerin öncesi, afet sırasında ve sonrasında alınması gereken önlemler konusunda kadınları bilinçlendirmek,
- Alt Hedef 1 : ' İzmir Kadın Arama Kurtarma (İKAK) ' ekiplerinin oluşturulması için alt yapı çalışmalarını gerçekleştirerek doğal afetler sırasında kadını bilinçli, organize ve etkin kılmak,
- Alt Hedef 2 : ' Doğal Afetlerde Kadınlar ' çalışmayı düzenleyerek doğal afetler ve kadın konusunu kamunun gündemine taşımak.

Hedef Kitle : 2009 TÜİK verilerine göre 2.727.968 kişi olan İzmir BŞB' ne bağlı metropol ilçeler ile İzmir' in nüfusunun yaklaşık % 50 si olan kadın nüfusunda, her kesimden 1000 kadın.

Proje Faaliyetleri :

1 – İzmir Kadın Arama Kurtarma Ekipleri oluşturmak amacıyla mahalle organizasyonları gerçekleştirilerek İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi bünyesinde

Arama Kurtarma Biriminin kurulması. Bu ekiplerden beklenen Toplum Afet Gönüllülerinin oluşturulmasıdır.

2 – ' Doğal Afetlerde Kadınlar ' konusunda düzenlenecek bir günlük Çalıştay' da konu uzmanları tarafından görüşülerek çalıştaydan elde edilecek öneriler doğrultusunda İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi bünyesinde ' İzmir Kadın Arama Kurtarma ' ekibi kurulması hedeflenmektedir. Ayrıca İzmir' de en az 1000 kadına ulaşılarak, kadınların doğal afetlerden en az zararla kurtulabilmeleri için gerekli eğitimlerin verilmesi ve aktif olarak afet çalışmalarına katılımlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

2. 3. 2. Engelli Meclisi

Engelli Meclisi bünyesinde oluşturulan çalışma grupları Engelli dernekleri ile sıkı bir ilişki çerçevesinde çalışmaktadır. MS haftası ile ilgili afiş desteği ve Engelli derneklerine BŞB Aşevinden yemek desteği bir kaç örnektir.

3. İZMİR BŞB SOSYAL PROJELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI SOSYAL PROJELER VE ENGELLİ HİZMETLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ' NÜN YÜRÜTTÜĞÜ PROJELER ¹⁴⁷

İzmir BŞB' nin sosyal sorumluluk projelerini yürüten bu birim oluşturduğu projelerde sivil toplum kuruluşlarından gönüllü desteği alarak çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Mail yolu ile iletişime geçilmiş alınan cevapda yürütülen iki proje hakkında kısa bilgiler verilmiştir.¹⁴⁸ İzmir Kent Konseyi ziyaretimizden sonra burayı da ziyaret ederek projeler hakkında bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

Gençler Yaşlılar El Ele Projesi :

Proje; kentin 60 yaş ve üzeri kıdemli hemşehrilerini, üniversitede okuyan gençlerle buluşturarak büyüklerimize sosyal destek verilmesi, gençlerin sosyal

¹⁴⁷ 28.05.2014 tarihli İzmir Büyükşehir Belediyesi Ziyareti ile elde edilen bilgiler...

¹⁴⁸ EK – 3

sorumluluk projelerinde yer almalarının sağlanması ve kuşaklar arası iletişim ve dayanışmanın güçlendirilmesini hedeflemektedir. Ayrıca giderek artan yalnız yaşayan yaşlı nüfusun psiko – sosyal rehabilitasyonuna destek olunması, kuşaklar arası eşitlik ve dayanışmanın güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Projede belediye tarafından tespit edilen yaşlılara, üniversite öğrencileri düzenli aralıklarla gitmektedir. Yaşlı ziyaretleri öncesinde gençler, uzmanlar tarafından verilen ve bir buçuk gün süren yaklaşık 14 saatlik bir eğitimden geçirilmektedirler. Eğitim konularını; yaşlılık olgusu, yaşlılarla iletişim, yaşlılık hastalıkları, temel ilkyardım eğitimi, ev kazalarının önlenmesi, proje bilgilendirilmesi ve zaman geçirme ile ilgili temel öneriler oluşturmaktadır.

Sosyal işler Şube Müdürlüğü önderliğinde, İzmir BŞB Eşrefpaşa Hastanesi, İzmir BŞB Sağlıklı Yaş Alma Merkezi, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Ege Çağdaş Eğitim Vakfı ile görüşmeler yapılarak proje uygulama ve eğitim oluşturulmaktadır.

Çeşitli bölgelerden yaşlılar ile görüşmeler yapılmış, yaşlıların projeye katılımı sağlanmıştır. Yaşlı görüşmeleri sürmektedir.

Projede yer alacak öğrenciler öncelikli olarak ÇYDD ve EÇEV' de gönüllü çalışan ya da burs alan üniversite öğrencileri arasından ön görüşme yapılarak belirlenmektedir.

Yaşlı ziyaretleri, haftada bir kez olmak üzere, ayda dört kez gerçekleşmekte, haftalık ziyaretler en az bir saat sürmektedir.

Proje ekibi, ihtiyaç duyuldukça hem yaşlılara hem de gençlere danışmanlık hizmeti vermektedir. Gönüllü gençlerle kurulan mail grubu aracılığı ile haberleşilmekte, özellikle İzmir dışından gelen öğrencilerle hem İzmir ile ilgili, hem de ihtiyaç duydukları konularla ilgili bilgilendirme yapılmaktadır.

İzmir Gençlere Kucak Açıyor Projesi

Bu projede ÇYDD ve EÇEV ile işbirliği içinde yürütülmektedir. Bu proje kapsamında ilgili sivil toplum kuruluşları İzmir' in kamu üniversitelerini kazanmış ve kayıt için İzmir' e gelen gençlerin karşılanması ve kayıt süresince danışmanlık hizmeti almaları amacıyla gönüllü insan kaynağı sağlamaktadır.

SONUÇ

Günümüze gelinceye kadar pek çok anlam farklılaşmasına uğrayan sivil toplumu; devletten önce gelen, onun içinde yaşayan ama onunla özdeş olmayan hatta ona karşı koyabilen bir tür insan ilişkileri yumağı olarak tanımlamıştık. Sivil toplum hukuk düzeni içerisinde ortak hedefleri gönüllülük çerçevesinde bağımsız olarak gerçekleştirmeyi amaçlayan bir platformdur. Gerçek halkın temsil edildiği sivil toplum; gönüllülük temelinde örgütlenmelerle devletin önüne geçerek politikalarını denetleyip yönlendirebildiği yurttaşlık bilincine dayanan bir gelişmişlik düzeyidir. Sivil toplumu en geniş anlamda; bağımsız bir toplumsal alanda yer alan, gönüllülük esasına dayanan, hukuk düzeninin dışında kalması mümkün olmayan, bireyler ve devlet arasında aracı ve itici bir güç olarak tanımlayabiliriz.

Gönüllülük temelinde sivil toplumun oluşturduğu kuruluşları; resmi olarak belli bir hukuki kalıba uyan örgütler, ortak bir amaç etrafında toplanan ve doğrudan kendilerine çıkar sağlamayan kişi topluluğu olarak ifade edebiliriz. İşte bu noktada çalışmamızın konusunu oluşturan ortaklığın temelinde sivil toplumun oluşunun nedeni görülmektedir.

Ülkemizde 1980' ler sonrası önem kazanmaya başlayan sivil toplum, o dönemlerde oluşan siyasi boşlukta fazlasıyla doldurmuştur. Zaman geçtikçe anlam farklılaşması yaşayan sivil toplum gelişip değişerek siyasi boşluğu doldurma noktasından üretkenliklerini ortaya koyarak buldukları yörede kamuoyunun faydasına varlıklarını sürdürme çabası içerisine girmişlerdir.

Yerel Gündem 21 çalışmaları tamda bu konuları ilgilendiren ülkemiz için yeni bir kavram olan yönetim kavramını soktu hayatımıza. Kamu yönetimini ve sivil toplumu içine alan bu kavram bunların aralarındaki ilişkiyi ve karşılıklı etkileşimi ifade etmek için kullanılmaktadır. Yerel yönetim anlayışı ise yerel düzeyde yönetim

yetkilerinin yerel unsurların katılımı ve ortaklığıyla kullanılmasını ifade etmektedir. YG 21 yerel yönetimlerin sivil toplum kuruluşlarının ve diğer yerel aktörlerin etkin katılımı vurgulamaktadır. YG 21'in ardından yerel yönetimlerde çeşitli örgütlenmeler görülmeye başlandı. Yeni Belediye Kanun' u yapılırken bu örgütlenmeler gözardı edilmedi ve Kanun' da Kent Konseylerinin kurulması zorunlu kılınarak sivil toplum yerel birlikteliğine destek verilmiş oldu. Belediye Kanunu'nda ve Büyükşehir Belediye Kanunu'nda da hizmetlerin yürütülürken sivil toplum ile işbirliği yapılabileceği açıkça ortaya konmuştur. Bunun yanısıra sivil toplum kuruluşlarına belediyelerin çeşitli birimlerinde de oy hakları olmasada görüş bildirme imkanı sağlanmıştır.

Sivil toplum kuruluşlarının mevzuatlarını incelediğimizde bu konuda düzenlemelere daha az yer verildiği görülmektedir. Nitekim Belediye Kanunu olsun Büyükşehir Belediyesi Kanunu olsun buradaki düzenlemelerinde yeterli olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Şöyle ki; oy hakkı yerine görüş bildirme şeklindeki düzenleme ile çeşitli konularda uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşlarının belki haklı ve yerli olabilecek söylemleri gözardı edilebilir. Her ne kadar sivil toplum kuruluşları görüşlerinin dikkate alınması için elinden gelen çabayı sarf edecek olsada oy haklarının olmaması istenildiğinde sivil toplumun yok sayılabileceği anlamını taşımaktadır. Yinede yetersiz olduğunu/olabileceğini ifade etsekte bu uygulama ile kent yönetiminde sivil toplumun dolayısıyla da kent halkının görüşlerinin de ama iyi ama kötü ortaya konabildiği noktasında faydalı bir uygulama olduğunu söyleyebiliriz.

Gelelim kurulması zorunlu kent konseylerine. Bu noktada çeşitli açıklar olduğu söylenmektedir. Belediye Kanunu' nun 76. maddesine paralel Kent Konseyleri Yönetmeliği düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte kent faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi noktasında belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sendikalar, diğer sivil toplum kuruluşlarının kent konseyi oluşumunda etkili şekilde rol alarak, bunların etkili çalışmalar yürütmesi hedeflenmiştir. Bu açıdan baktığımızda ne kadar geniş bir kitleye önem verildiğini görüyoruz. Burada handikap olarak görebileceğimiz konu şudur : Kent konseyinde alınan karar ve

görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınıp değerlendirileceği düzenlemesidir. Kent konseyi çalışmalarının belediye meclisinin keyfine bırakılması bu yapının siyasi otorite tarafından kontrol altında olduğunun bir göstergesidir.

Çalışmamızın asıl konusu olan büyükşehir belediyelerine baktığımızda da yukarıda eleştirdiğimiz noktalarda oralarda da eksiklikler görülmektedir. Büyükşehir belediyelerimize tek tek baktığımızda hepsinde sivil toplum kuruluşları ile olan diyalogun aynı düzeyde olduğunu söyleyemeyiz. Gerek görüş bildirilen ihtisas komisyonları, ulaşım ve altyapı hizmetleri birimi, gerek diğer birimler gereksede kent konseyleri uygulamalarında hepsinde farklı bir aşamada bu konu. Kimi büyükşehir belediyeleri sivil toplum kuruluşları ile olan diyalogu lehine çevirerek şehirde yapacağı uygulamalarda, değişiklikliklerde onlardan çok sayıda fayda sağlarken kimi büyükşehir belediyeleride sadece kağıt üstünde bir uygulama sergilemektedir. Çalışmamızda örnek olarak seçtiğimiz İzmir Büyükşehir Belediyesi belkide şuan için varolan büyükşehir belediyelerinde sivil topluma en fazla önem veren ve uygulamalar noktasında onlara en fazla yer veren büyükşehir belediyesidir. Sosyal sorumluluk projeleri doğrultusunda sivil toplum kuruluşlarından gönüllü temini, kent konseylerinin projelerinde sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan ortak projelerle kent halkının belirli konularda bilinçlenmesi ve farkındalık yaratılması konusunda belediye ile işbirliği içerisinde olunması yalnızca bir kaç örnektir.

Bu anlamda diğer büyükşehir belediyelerine; sivil toplum kuruluşları ile ortak çalışmalarla kent halkının ihtiyaçları doğrultusunda projeler üretmeyi, beraber yaşanılan yörede belki de belediyenin kendi imkanlarıyla belirleyemediği ihtiyaçların sivil toplum kuruluşları aracılığıyla belirlenip ortak akıl çerçevesinde bu ihtiyaçların karşılanması gerekliliğini görüp bu konularda işbirliğine önem vermesi gerektiğini tavsiye edebiliriz.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Akatay, Ayten – Yelkikalan, Nazan,(2007), *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllük ve İnsan Kaynakları Yönetimi*,Bursa, Ekin Yayınları.

Akyılmaz, Bahtiyar,(2004), *İdare Hukuku*, Konya, Sayram Yayınları.

Arnhart, Lary,(2002), *Platodan Rauls' a Siyasi Düşünce Tarihi*, Ahmet Kemal Bayram (Çev.), Ankara, Adres Yayınları.

Arslan, Osman,(2001) , *Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*, Bayrak Yayıncılık.

Caniklioğlu, Meltem Dikmen,(2007), *Sivil Toplum Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri*, Ankara,Seçkin Yayıncılık.

Çaha, Ömer, (1999), *Sivil Toplum, Ayanlar ve Demokrasi*,İstanbul, İz Yayıncılık.

Çaha, Ömer,(2003),*Aşkın Devletten Sivil Topluma*, İstanbul, Gendaş Kültür Yayınları.

Edisyon, (2005), *Sivil Toplum ve Demokrasi* , Lütfi Sunar (Ed.) , Kaknüs Yayınları.

Emrealp, Sadun,(2005), *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*, 2. Baskı, İstanbul, IULA – EMME Yayını.

Erdoğan Tosun, Gülgün,(2001),*Demokratikleşme Perspektifinden Devlet – Sivil Toplum İlişkisi*, İstanbul, Alfa Yayıncılık.

Gençoğlu Onbaşı, Funda, (2005), *Sivil Toplum* , İstanbul, L & M Yayıncılık.

Gözler Kemal – Kaplan, Gürsel, (2013), *İdare Hukuku Dersleri*, Bursa, Ekin Yayınları.

Gözübüyük, A. Şeref – Tan, Turgut, (2010), *İdare Hukuk Genel Esaslar*, Cilt 1, Ankara.

Keleş, Ruşen – Yavuz, Fehmi, (1989),*Yerel Yönetimler*, Ankara, Turhan Kitabevi.

Küçüktümer, İdris, (2009), *Sivil Toplum Yazıları* , Profil Yayıncılık.

Muukkonen, M., (2000) , “ *Traditio – Historical study of the concept ' civil society '*

Presentation to the civil society working Group in Anual Meeting of Finish Sociologists Turku “ , 24 – 25 March.

Odyakmaz, Zehra vd., (2012), *Anayasa Hukuku / İdare Hukuku*, İstanbul, İkinci Sayfa Yayınları.

Öner, Şerif,(2006), *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye' de Belediye Yönetimi*,Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

Ryfman, Philippe, (2006), *Sivil Toplum Kuruluşları*, İsmail YERGUZ (Çev.) , İstanbul, İletişim Yayınları.

Tortop, Nuri, (1988), *Mahalli İdareler*, Ankara.

Yıldırım, İbrahim,(2004), *Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim* , Ankara, Seçkin Yayınları.

Devlet ve Sivil Toplum Bağlamında Halk Katılımcılığı ve Sivil Toplum Kuruluşları, (2002), Ankara, Kondrad Adenuer Vakfı.

Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı,(2011), Enes Battal Keskin (Ed.)Bursa, Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi.

Sivil Toplum Kuruluşları, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler, (2002), Ali Çakmak (Ed.), İstanbul, Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaası.

Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, (1999) Demokrasi Kitaplığı.

Sivil Toplum İzleme Raporu 2011, (2011),Tevfik Başak Ersen vd. (Ed.), Tüsev Yayınları.

Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar 1 – 2, (2005), Hüseyin Özgür – Muhammet Kösecik (Ed.), Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

Habermas J.,(2010), *Kamusalılığın Yapısal Dönüşümü*, Tanıl BORA – Mithat SANCAR, İstanbul, İletişim Yayınları.

Makaleler:

Artur, Senem, (2009), “ Yerel Gündem 21 ve Çevre : Antalya Kent Konseyi Örneği“ , C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C: 35, Sayı : 2.

Atayeter, Coşkun vd.,(2004), “Sivil Toplum Kuruluşlarında Bilgi Teknolojileri Kullanımının Örgüt Yapısı ve Performansına Etkileri“, I. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale, 4 – 6 Haziran.

Aliefendioğlu, Yılmaz, (1999), Ankara, "Siyasal Partiler ve Sivil Toplum Örgütleri",

Anayasa Yargısı,

Cantek, Levent, "Teorinin Cangılında Habermas' ın Yediveren Bereketi", y.y. , t.y.

Çaha Ömer , (1997), " 1980 Sonrasında Türkiye' de Sivil Toplum Anlayışları " , Ankara, Yeni Türkiye Dergisi, S: 18.

Çaha, Ömer, (1998), " Sivil Çiçekler ya da İdeolojik Kamunun Çözülüşü " ,İstanbul, Doğu- Batı, S: 5.

Çelik, Abdullah – AYKANAT Şuayip, (2006)," Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemleri", Elazığ, F. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C:16, S:2.

Duman , F., (2003), "Sivil Toplum" , *Siyaset*, M. TÜRKÖNE (Ed.) ,İstanbul, Lotus Yayınevi.

Eroğlu, H. Tuğba, (2010), "Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri", Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S:26.

Gönel, Aydın,(1998), "Önde Gelen STK' lar Araştırma Raporu", İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Gümüş, Korhan,(2004), "Yakın Tarihimizde STK Hareketinin Gelişimi ve Kamu Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi", İstanbul, Savunuculuk ve Politikaları Etkileme Yazıları" No: 3, İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi Yayınları.

Hasdemir, Tuğba – Coşkun, M. Kemal, (2008), "Kamusal Alan ve Toplumsal Hareketler", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,63/1.

Kerman, Uysal – Altan Yakup vd. , (2011), "Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri" , *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Bursa, Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi.

Koçak, Hüseyin, (2005), "Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi ve Kentsel Yaşam" , Isparta, Süleyman Demirel Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S: 10.

Köseçik, M. , (2005), "Türkiye'de Yerel Seçimler" , Hüseyin ÖZGÜR – Muhammet KÖSECİK (Ed.) , Ankara, Nobel Yayınları.

Oktay, Ercan – PEKKÜÇÜKŞEN Şerife, (2009), "Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesinin Bir Aracı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları – Türkiye İçin Kısa Bir Değerlendirme -" , Karaman, KMU İİBF Dergisi, Sayı: 16.

Öner, Şerif, (2001), "Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları" , Ankara, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 10, Sayı: 2.

Öner, Şerif, (2005) “Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu“ , *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar*; Hüseyin ÖZGÜR – Muhammet KÖSECİK (Ed.) , Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

Özdemir, Ali Tamer, (2011), “Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri“ , *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 83.

Özer, M. Akif, (2008), "Küreselleşme Kıskaçında Yönetim", *Çimento İşveren Dergisi*.

Söylemez, Sadullah , (2001), ”Sivil Toplum ve Türkiye' de Sivil Toplum Hareketleri“, Isparta.

Tuncay, Mete, (1998), “Sivil Toplum İle İlgili Kavramlar “ , *Tanzimattan Günümüze İstanbul' da Sivil Toplum Kuruluşları*, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları.

Urhan, Vahide Feyza, “Türkiye ' de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması“, Ankara, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 70.

Uslu, S., (1997), “Türkiye Sendikalar Sivillığın Neresinde“ , Ankara, *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8.

Tezler:

Avcı, Mücahit, (2007), “Yönetişim Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Değişen Rolü ve Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir İnceleme: Isparta İli Örneği “ , Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek lisans Tezi.

Delioğlan, Selim, (2010), “Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü – Erzurum Kalkınma Vakfı Örneği“ , Konya, Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Doru, Serkan, (2007), ”Türkiye' deki Belediyeler ile Sivil Toplum Kuruluşlarının Avrupa Birliği Uyum Sürecini Desteklemeye Yönelik İşbirliği Modelleri: Avrupa Evi Örneği“ , Antalya, Akdeniz Üniversitesi Yüksek lisans Tezi.

Ergür, Eyüp Dursun, (2006), "Sivil Toplum Kuruluşları ve Kültürürel Etkinlikleri" , İstanbul, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Kabasakal, Mehmet,(2008), “Sivil Toplum ve Demokrasi”, Ankara, İçişleri Bakanlığı, Denetçi Yeterlilik Tezi.

Işık, Mahmut, (2006), "Sivil Toplum Kuruluşları ve Emniyet Teşkilatı İlişkileri" , Konya, Selçuk Üniveristesesi Yüksek Lisans Tezi.

Öner, Şerif, (2010), “Belediye Yönetim Kararlarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliği“, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Doktora Tezi.

Ünsal, N. Tülay, (2007), “Büyükşehir Belediyesi“ , Ankara, Gazi Üniversitesi Yüksek lisans Tezi,

İnternet:

Arar, A. Asım, "Yerel Gündem 21" , <http://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa>, erişim tarihi : 02.05.2014.

Kaya, Özer, “Sivil Toplum Kuruluşları ve Kalkınma” , http://www.icisleri.gov.tr/ortak_icerik/www.icisleri/tez7.pdf , erişim tarihi: 15.12.2012.

Toprak, Zerrin, “Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları“ , <http://www.deu.edu.tr/userweb/zerrin.toprak/gaziantep-teblig-stk%20ve%20yerel%20-6-7%20Nisan%202013.doc> , erişim tarihi : 17.10.2013.

Okutan, Emre , “Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Örgütlerinin Gelişmiş İşbirliği: İngiltere Örneği“, <http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/der71m5.pdf> , erişim tarihi: 20.11.2012.

Özalp, Ali, “Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan Önemi“, http://www.icisleri.gov.tr/ortak_icerik/www.icisleri/tez9.pdf , erişim tarihi: 05.01.2013.

Yıldırım, Ahmet, “Sosyal Bütünleşme Açısından Sivil Toplum Kuruluşları – Isparta Örneği -“ , <http://eprints.sdu.edu.tr/78/1/TS00247.pdf> , erişim tarihi: 05.01.2013.

Diğer:

DPT , 1969 Yılı Programı.

Dokuzuncu Kalkınma Planı.

Dünya Bankası " Türkiye ve STK 'lar " raporu, 2007.

Resmi Gazete, S: 26502, 24.04.2007.

27/28 . 05. 2013 İzmir Kent Konseyi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi ziyaretleri sonucu elde edilen bilgiler.

ÖZGEÇMİŞ

Soyisim, İsim : MARKAL, Bedrigül

Uyruğu : T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri : 25/10/1989 Trabzon

Medeni Hali : Bekâr

Telefon Numarası : 0546 616 22 61

E-posta : bedrigulmarkal@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	2011
Lise	Akçaabat Anadolu Lisesi	2007

EK - 1

Sayın İlgili,

İzmir Büyükşehir Belediyesi Hemşehri İletişim Merkezi'ne yapmış olduğunuz başvuru doğrultusunda, yüksek lisans tez çalışmanız için sivil toplum kuruluşları ile belediyemizin yapmış/yapmakta olduğu ortak çalışmalara ilişkin bilgi alma talebinize cevaben, uygun olduğunuz bir işgününde mesai saatleri içerisinde önceden randevu almak kaydıyla İzmir Kent Konseyi'ni ziyaret etmeniz halinde, çalışmalarınıza memnuniyetle katkı vereceğimizi bildiririz.

Gülgün ERDOĞAN TOSUN
İzmir Kent Konseyi Genel Sekreteri

İZMİR KENT KONSEYİ KADIN MECLİSİ ÇALIŞMA YÖNERGESİ

ÖLÜM: AMAÇ, KAPSAM, DAYANAK VE TANIMLAR

AÇ

le 1: Bu çalışma yönergesinin amacı, İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin oluşumunu, ırlarını, yönetimini, görev, yetki ve çalışma yöntemlerini belirlemektir.

KAPSAM

le 2: Bu çalışma yönergesi, İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin kuruluşunu, amaçlarını ılaşma ilkelerini kapsar.

DAYANAK

le 3: Bu yönerge, 03.07.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. Maddesi ve 12.2006 tarih ve 26313 sayılı (06.06.2009 tarih ve 27250 sayılı değişik) Resmi Gazete'de ımlanan Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 12. ve 16. maddelerine ve İzmir Kent Konseyi ılaşma Yönergesi'nin 14. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

le 4: Bu Yönergenin uygulanmasında;

-) Belediye: İzmir Büyükşehir Belediyesini,
-) Kent Konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşerilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; İzmir'in kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonunun sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak akıl ve uzlaşmanın esas olduğu, İzmirli hemşehrilerin karşılıklı saygı ve anlayış çerçevesinde yönetime katılımını ve denetimini sağlayacak demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını hayata geçiren İzmir Kent Konseyini,
-) Kadın Meclisi: İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisini,
-) Başkan: İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanlığı'nı yürüten başkanı,
-) Sekreter: İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi Sekreterini,
-) Çalışma grupları: İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi bünyesinde, meclisin görev alanlarında, yönetim ve sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı, kadınların kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını, ortak akıl ve uzlaşmanın sonucunda kentin yararına projeler üretmeyi hedefleyen ve gönüllülük esasına dayanan ortak yapıları,
-) Yürütme Kurulu: İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin Yürütme Kurulunu,
-) Yönetişim: Saydamlık, hesap verilebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını ifade eder.

ÖLÜM: KADIN MECLİSİ'NİN TANIMI, AMACI, OLUŞUMU, GÖREVLERİ VE İŞLAMA İLKELERİ

TANIMI

le 5: İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi; kamu, özel ve sivil ortaklıklı katılımcı yönetim ışı içinde din, dil, ırk, kültür, sınıf, eğitim ve düşünce farkı gözetmeksizin evrensel hukuk san hakları bağlantılı, İzmir ili sınırları içinde yaşayan tüm kadınların kent yönetiminde ve ılaşma süreçlerinde daha aktif bir rol almalarını, demokratik katılımcı yapının ımlanmasını hedefleyen ve gönüllülük esasına dayalı örgütlenmedir.

AMACI:

Madde 6: İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin amacı;

- a) Kadınların bir araya gelerek kadın olmaktan kaynaklanan sorunları tespit ederek çözüm yollarını oluşturmak amacıyla, bilgi ve birikimlerini paylaşmak ve ortak bir kadın politikası oluşturmak hedefinde çalışmak
- b) Kadınların, toplumsal yaşamın üretim, iş, siyaset, kültür, sanat, eğitim, yerel yönetim vb. alanlarında söz sahibi olmalarını sağlamak,
- c) Kadın sorunları ve hakları konusunda bilinçlenmesine yönelik politikalar oluşturmak,
- d) Kadınların Kentsel yaşama katılımlarını ve sahiplenmelerini sağlamak,
- e) İzmir'in "sürdürülebilir kalkınma" hedeflerinin belirlenmesi konusunda çözüm üretecek stratejilerde aktif rol almalarını ve bununla ilgili projelerin yetkili birimlere ulaştırılmasında etkili çoğunluk olarak temsil edilmelerini sağlamak,
- f) Kadınların özgüvenlerini geliştirmek ve girişimci, üreten bireyler olmaları için desteklemek.

OLUŞUMU:

Madde 7: İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi, 03.07.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. Maddesi ve 08.10.2006 tarih ve 26313 sayılı (06.06.2009 tarih ve 27250 sayılı değişik) Resmi Gazetede yayımlanan Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 12. ve 16. maddelerine ve İzmir Kent Konseyi Çalışma Yönergesi'nin 14. Maddesi uyarınca/2010 tarihinde yapılan ilk Kadın Meclisi Genel Kurul toplantısında oluşmuştur.

GÖREVLERİ:

Madde 8: Kadın Meclisinin Görevleri;

- a) İzmir kentinde kadınların demokratik katılımının yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- b) Kadınların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yaşam kalitesi göstergelerini yükseltmek konusunda çalışmalar yapmak,
- c) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- d) Kadınların toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,
- e) Kentsel yaşama katılmalarını sağlamak,
- f) Kadınların toplumsal cinsiyet anlayışına dayalı her türlü ayrımcılığa ve şiddete karşı mücadele etmelerine katkıda bulunmak,
- g) Kadın Meclisi'ni kentsel, ulusal ve uluslararası düzeyde temsil etmek ve bu amaca uygun aktiviteler düzenlemek,
- h) Başka kadın meclisleri ile kadın konusunda kentin geleceğini ve gündelik hayatını ilgilendiren alanlarda işbirlikleri geliştirmek.
- i) Kadın Meclisi kararlarının katılımcı kurum-kuruluşlar ve ilgili birimlerce yerine getirilip getirilmediğini izlemek ve gerektiğinde kamuoyu oluşturmak.
- j) Yerel yönetimlerin katılımlara açık mekanizmalarına (ihtisas komisyonları vb. gibi) Kadın Meclisinden temsilcilerin de katılımını sağlamak,
- k) Kentsel tüm yönetimlerin karar mekanizmalarında kadınların yer almasına yönelik cesaretlendirici çalışmalar yapmak.

ÇALIŞMA İLKELERİ:

Madde 9: Kadın Meclisi aşağıda yer alan çalışma ilkeleri temelinde görev yapar:

- a) İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi YG21 süreci kapsamında kadınların kentine sahip çıkması, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkeleri doğrultusunda, kentin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunur.
- b) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin imzaladığı ve onayladığı BM zirveleri ve uluslararası kuruluşlarınca kadına yönelik ilkelerin yaşama geçmesini sağlamak için çalışır.
- c) Kadın Meclisi, eğitim, hukuk, sağlık, ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal alanlardaki cinsiyet ayrımcılığına dayalı tüm uygulamalara karşı mücadele etmeyi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda çalışmalar yapmayı ilke edinir.
- d) Çalışmalarında, kadın paydasında birlik ve beraberlik anlayışı çerçevesinde devamlılık ve uzlaşmayı esas alır.
- e) Çalışmalarında Kent Konseyi Yönetmeliğini ve İzmir Kent Konseyi Çalışma Yönergesini esas alır.
- f) Kadın Meclisi üyeleri ortak karar çerçevesinde ve meclis çalışma yönergesindeki maddeler gereğince hareket eder ve uygulamalarda bulunur.
- g) Toplantılarda erkek katılımcıların oy hakları olmaksızın görüşleri değerlendirilir.

BÖLÜM: KADIN MECLİSİ ÜYELİĞİ VE ORGANLARI

KADIN MECLİSİ ÜYELİĞİ

Madde 10: Kadın Meclisi aktif üyeler ve söz hakkı olup oy hakkı olmayan katılımcı üyelerden oluşur.

İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin aktif üyeleri toplumda kadının statüsünün yükseltilmesi için çalışan, İzmir Kent Konseyi Çalışma Yönergesi Madde 9'da belirtilen kurumların kadın temsilcilerinin yanı sıra kadınlarla ilgili sosyal hizmet kurumları, mahalle birlikleri, kadınlarla ilgili çalışma yürüten diğer sivil toplum kuruluşları, kadın kooperatifleri, Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki İlçe Kadın Meclisi başkanları, kadın meclis üyeleri, İzmir'de yaşayan girişimci, sanatçı, edebiyatçı, sporcu ve bilim kadınları, medyanın kadın temsilcileri, il ve merkezi yönetimlerin karar ve yürütme organlarında görev alan kadınlar, seçilmiş il ve yerel yönetim temsilcileri vb. kurumların kadın temsilcilerinden oluşur. Katılımcı üyeler, ilü kadın hemşehrileri ifade eder.

KADIN MECLİSİNİN ORGANLARI:

Madde 11: Kadın Meclisi aşağıdaki organlardan oluşur:

- Genel Kurul,
- Yürütme Kurulu,
 - a. Meclis Başkanı,
 - b. Sekreter,
 - c. Üyeler
- Çalışma Grupları.

Kurulun Oluşumu, Çalışma İlkeleri ve Görevleri:

12:

Kadın Meclisi'nin en yetkili organı olup bu çalışma yönergesinin 10. Maddesinde sayılan aktif ve katılımcı üyelerden oluşur. Kadın Meclisi Genel Kurulu Üyeleri, kurumlarından alacakları görevlendirme yazısı ile üye giriş formunu doldurarak İzmir Kadın Meclisi Sekreterliği'ne başvururlar.

Üye formları, Seçimli Genel Kurul'a en az 1 ay kala yenilenmiş olmalıdır. Üye formunu güncellemeyen üyeler, Seçimli Genel Kurul'da oy kullanamazlar.

Kadın Meclisi Genel Kurulu: yılda en az 2 kez toplanır. Gerekliğinde olağanüstü

- toplantı için, Kadın Meclisi Yürütme Kurulu çağrısı üzerine veya Genel Kurul katılımcı üye sayısının üçte birinin yazılı teklifi üzerine toplanır.
- d) Kadın Meclisi Genel Kurulu, kararlarını toplantıya katılan aktif üyelerin oy çokluğu ile alır.
 - e) Genel Kurul toplantıları, Kadın Meclisi Başkanı veya Sekreter tarafından yönetilir. Ayrıca Genel Kurul tarafından başkanlık divanına 1 başkan yardımcısı, 2 yazman üye seçilir. Seçilen üyeler başkanla birlikte genel kurul tutanağını imzalarlar.
 - f) Genel Kurul, Kadın Meclisi Başkanını ve Yürütme Kurulu'nun asil ve yedek üyelerini seçer.
 - g) Genel Kurulda, Yürütme Kurulu tarafından hazırlanmış olan gündem maddelerine toplantıya katılan Kadın Meclisi aktif üye sayısının en az % 10'unun yazılı önerisi ve Genel Kurulun onayı ile madde eklenebilir. Her gündem maddesinin görüşülmesinden sonra karar için oylama yapılır. Oy verme sistemini genel kurul üyeleri belirler.
 - h) Kadın Meclisi Genel Kurullarında oy verme hakkı sadece aktif üyelere aittir.
 - i) Kadın Meclisi üyelerinin Seçimli Genel Kurul'da oy kullanabilmeleri için, seçim tarihinden önceki son 1 aydan önce, Kadın Meclisi üyeliği olması ve faaliyetlere katılmış olmaları gerekmektedir.
 - j) Görevi; Yürütme Kurulu tarafından hazırlanan gündemi görüşmek, değerlendirmek, gerekli hallerde gündeme madde eklemek, yönerge değişikliği yapabilmek ve gerekli kararları almaktır.
 - k) Genel Kurulda yönerge değişikliği önerisinin kabulü için Genel Kurul katılımcılarının $\frac{3}{4}$ oyu aranır.
 - l) Genel Kurul toplantılarının günü, saati, yeri ve gündemi en az 30 (otuz) gün önceden İzmir Kent Konseyi Başkanlığı tarafından katılımcılara yazı ile bildirilir. Ayrıca mahalli araçlarla (afiş, branda, internet vb.) kamuoyuna duyurulur.
 - m) Üyeler, önceden hazırlanan katılım listesini imzalayarak genel kurul toplantısına katılırlar.
 - n) Genel Kurul katılımcı üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Birinci toplantıda salt çoğunluk sağlanamazsa, en az 7 gün sonra yapılacak ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak ikinci toplantıdaki katılımcı üye sayısının yürütme kurulu üye tam sayısının iki katından fazla olması gerekir.
 - o) Genel Kurul, Yürütme Kurulu tarafından önceden hazırlanmış gündemi görüşür. Aktif üyelerin %10'unun yazılı isteği ve üçte birinin kabulü ile gündemde değişiklik yapılabilir.
 - p) Genel Kurulda kurum ve kuruluşları temsil edecek kişiler, birinci dönem iki yıl, ikinci dönem üç yıl görev yaparlar.
 - r) Kadın Meclisinin üyesi olan kurum ve kuruluşlar, yetkili organlarının kararıyla Genel Kurul üyeliğinden çekilebilirler.
 - s) Kurum ve kuruluşlarının ilk kez belirlediği ya da herhangi bir nedenle değiştirdiği temsilcilerinin isimleri, Kadın Meclisinin değişikliği takiben ilk Genel Kurul toplantısından en az 15 gün önce Kadın Meclisi Yürütme Kurulu Başkanlığı'na bildirilir.
 - t) Kadın Meclisi yeni katılımlara açıktır. Bu yönergenin yürürlüğe girmesinden sonra yeni katılacak kurum ve kuruluşların başvuruları, Yürütme Kurulu tarafından değerlendirilerek Kadın Meclisinin ilk Genel Kurulu'nda karara bağlanır.
 - u) İzmir Kent Konseyi Yönergesi'nde ve bu yönergede belirtilen amaçlara ve ilkelere aykırı söylem ve eylemleri belirlenen ya da Kadın Meclisinin olağan ve olağanüstü toplantılarına mazeretsiz olarak birbirini takiben üç kez katılmayanların Genel Kurul üyelikleri, Yürütme Kurulu'nun önerisi ve Genel Kurulun salt çoğunluk kararı ile düşürülebilir.

Yürütme Kurulu'nun Oluşumu, Çalışma İlkeleri ve Görevleri:

Madde 13:

- a) Kadın Meclisi Yürütme Kurulu, Genel Kurul tarafından seçilen 7 (yedi) asil üye, Kadın Meclisi Başkanı ve Sekreter olmak üzere 9 kişiden oluşur. Kadın Meclisi Başkanı seçimi ayrıca yapılır. Başkan seçiminin ardından Genel Kurulda Meclis sekreteri ve Yürütme Kurulu üyeliği için 8 (sekiz) asil üye, 8 (sekiz) yedek için seçim yapılır. Yürütme Kurulu üyeleri kendi aralarında Meclis Sekreterini belirler. Siyasi partilerin kadın kolları başkanları, İlçe Kent Konseyi Kadın Meclisi Temsilcileri İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı olamazlar.
- b) Yürütme Kurulu; Genel Kurul tarafından birinci dönem için 2 (iki), ikinci dönem için 3 (üç) yıl görev yapmak üzere seçilir.
- c) Yürütme Kurulu'nun üyeleri, aynı statüde en fazla iki dönem görev alabilirler.
- d) Yürütme Kurulu üye seçimleri, gizli oy açık sayım esasına göre yapılır. Seçim yönteminin blok liste ya da çarşaf liste ile yapılmasına Genel Kurul karar verir.
- e) Yürütme Kurulu toplantılarında yapılan oylamalarda eşitlik olması halinde Başkan'ın oyu sonucu belirler.
- f) Yürütme Kurulu ayda bir olağan, Meclis Başkanı veya en az 4 Yürütme Kurulu üyesinin isteği üzerine olağanüstü olarak toplanır.
- g) Yürütme Kurulu toplantılarını İzmir Kent Konseyi ofislerinde gerçekleştirir.
- h) Yürütme Kurulu toplantılarına mazeretsiz olarak üst üste 3 veya yılda 5 kez katılmayan üyelerin Yürütme Kurulu üyeliği düşer.
- i) Yürütme Kurulu üye sayısının, yedek üyelerin de katılımından sonra 7'nin altına düşmesi halinde Olağanüstü Genel Kurul yapılarak Yürütme Kurulu yenilenir.
- j) Genel Kurul tarafından alınan kararları uygular.
- k) Olağan ve Olağanüstü Genel Kurul toplantılarının yerini, zamanını ve gündemini belirler ve üyelere duyurur. Olağanüstü Genel Kurul toplantıları en az 7 gün, olağan Genel Kurul toplantıları en az 30 gün önceden duyurulur.
- l) Kadın Meclisinin amaçları doğrultusunda çeşitli alanlarda derinlemesine ve kapsamlı çalışmalar yapmak üzere çalışma grupları oluşturarak bu grupların çalışmalarına destek olur ve denetler.
- m) İzmir Kent Konseyi ile Kadın Meclisi arasındaki koordinasyonu sağlar.
- n) Çalışma Grupları tarafından üretilen projelerin Kadın Meclisine sunulmasını sağlar.
- o) Kadın Meclisi toplantılarının belirlenen gün ve saatte en geniş üye katılımı ile gerçekleştirilmesini ve üyelerin faaliyetlerle ilgili bilgilendirilmesini sağlar.
- p) Aktif ve Pasif Çalışma Grubu değerlendirmesi yaparak, Kadın Meclisine sunar ve gerektiğinde yeni çalışma grupları oluşturulmasını teklif eder.

Kadın Meclisi Başkanının Görev ve Yetkileri:

Madde 14:

- a) İzmir Kent Konseyi Yürütme Kurulu'nun doğal üyesidir.
- b) İzmir Kent Konseyi Başkanı ve İzmir Kent Konseyi Genel Sekreteri ile sürekli iletişim halinde olur, Kadın Meclisi çalışmalarını hakkında bilgi verir.
- c) Kadın Meclisi Yürütme Kurulu'na başkanlık eder.
- d) Seçimli Genel Kurul toplantısı dışındaki Genel Kurul toplantılarını yönetir.
- e) Kadın Meclisi toplantı gündemlerini Yürütme Kurulu ve Kent Konseyi Genel Sekreterliği ile birlikte belirler.
- f) Kadın Meclisi Yürütme Kurulunun; Kadın Meclisi ile temas halinde; ilgili birimler ile işbirliği içinde çalışmasını sağlar.
- g) Kadın Meclisi Başkanı, görev ve yetkilerini kullanırken tüm üyelere karşı sorumludur, eylem ve işlemlerinde üyeleri ve onların düşüncelerini dikkate alır.

ın Meclisi Sekreteri Görev ve Yetkileri:

de 15:

- i) Kadın Meclisi ile İzmir Kent Konseyi Genel Sekreterliği arasında iletişim ve koordinasyonu sağlar.
- ii) Kadın Meclisi Genel Kurul ve Yürütme Kurulu toplantılarını Başkanı ile birlikte, İzmir Kent Konseyi Genel Sekreterliği'nin desteği ile organize eder.
- iii) Kadın Meclisi üyelik bilgilerini, toplantı tutanaklarını, proje çalışmalarını, çalışma grupları üye listelerini tutar ve arşivlenmesini çalışma gruplarının raporörleri ve İzmir Kent Konseyi Sekreterliği'nin ilgili görevlisi ile işbirliği halinde sağlar.
- iv) Kadın Meclisi çalışma gruplarının proje ve çalışmalarına kolaylaştırıcılık yapar.
- v) Ulusal alanda gerçekleştirilen, tüm çalışmaları takip ve koordine eder; Kadın Meclisi'nin ulusal iletişimini, Yürütme Kurulu üyeleriyle işbirliği içinde sağlar.
- vi) Seçimli Genel Kurul'a 3 ay kala üye formlarının yenilenmesi çalışmalarını yürütür.

ın Meclisi Çalışma Gruplarının Oluşumu ve Çalışma Esasları

de 16:

- a) Kadın Meclisi daimi ve geçici çalışma grupları, Kadın Meclisi amaçlarına uygun olacak şekilde, Genel Kurul'un önerisi ve Yürütme Kurulu'nun kararıyla belli konu ve alanlarda derinlemesine ve kapsamlı çalışmalar yapmak üzere çalışma grupları oluşturulur.
- b) Çalışma Gruplarının süresi, Yürütme Kurulu tarafından belirlenir.
- c) Çalışma Grupları, toplantılarını periyodik olarak İzmir Kent Konseyi Ofislerinde gerçekleştirirler.
- d) Çalışma grupları, en az 7 kişiden oluşur. Çalışma gruplarına katılım, Yürütme Kurulu'na yapılan yazılı başvurunun kabulü ile başlar. Çalışma grubu ilk toplantısında kendi içinden bir başkan ve bir yazman seçer.
- e) Çalışma Grupları yaptığı toplantı, proje ve etkinlikleri ile ilgili raporlarını Kadın Meclisi Yürütme Kurulu'na 3 ayda bir sunarlar.
- f) Çalışma grubu üyelerinin istek ve önerileri doğrultusunda üretilen projeleri, Yürütme Kurulu'nun onayına sunar. Ayrıca projelerinin işleyişi konusunda gerekli sorumlulukları alır ve Yürütme Kurulu'na karşı sorumludur.
- g) Çalışma Grubu Başkanı, Yürütme Kurulu kararı gerektiren proje ve etkinlikleri için Yürütme Kurulu toplantılarına katılır. Ancak, oy kullanma hakkı yoktur.
- h) Çalışma Grubu yazmanı, Çalışma Grubunun sekreteryasını yürütür. Toplantı tutanakları ve raporlarını hazırlar. Toplantılara mazeret bildirmeden üst üste 3 kez katılmayan çalışma grubu üyelerini tespit eder, Meclis Sekreteri'ne bildirir.
- i) Kadın Meclisi amaçları doğrultusunda çalışmayan, katılımcı ve paylaşımcı rol almayan, toplantılar yapmayan, üyeleri dağılan daimi veya geçici çalışma grupları, Yürütme Kurulu kararı ile kapatılır. Ayrıca, görevini tamamlayan geçici çalışma grupları, yine Yürütme Kurulu kararı ile kapatılır.
- j) Çalışma gruplarının çalışma yöntem ve ilkeleri bu yönergedeki ilkelere uygun olarak sürdürülür.

EK – 3

T.C.
İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığı Sosyal Projeler ve Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü

Sayı: M.35.1.İBB.0.26-04. -622-47
Konu: Projeler

05.12/2012

bedrigulmarkal@hotmail.com

İlgi: 24.12.2012 tarih ve 269729 nolu HİM başvurunuz.

İlgi başvuruya konu olan talebiniz incelenmiştir. Müdürlüğümüz tarafından yürütülen “Gençler Yaşlılar El Ele” ve “İzmir Gençlere Kucak Açıyor” projeleri Ege Çağdaş Eğitim Vakfı ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ortaklığında yürütülmektedir. İzmir Gençlere Kucak Açıyor projesi kapsamında ilgili sivil toplum kuruluşları İzmir’in kamu üniversitelerini kazanmış ve kayıt için İzmir’e gelen gençlerimizin karşılanması ve kayıt süresince danışmanlık hizmeti almaları amacıyla gönüllü insan kaynağı sağlamaktadır. Gençler Yaşlılar El Ele projesinde ise sivil toplum kuruluşları üyesi gönüllüler yaşlı ziyaretleri ile ev kazalarına karşı evi gözlemleme yaşlıya bu konuda yardımcı olma, demans, alzheimer, bunama gibi rahatsızlıkların ötelenmesi amacı ile hafıza geliştirici scrabble, puzzle gibi bulmacaların çözülmesi, kitap, gazete okuma, hafif ev yardımı, hafif çarşı yardımı, yaşlılara dışarıdaki işlerinde refakat etme, konser, tiyatro, yürüyüş gibi ortak etkinliklere katılma gibi faaliyetleri yürütmektedirler.

Tezinizde başarılar diler bilgilerinize rica ederim.

Serpil BARAN
Başkan A.
Genel Sekreter Yardımcısı

